

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
ІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
(ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)**

**і методичні рекомендації
до їх написання**

**Право
Харків
2022**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
ІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
(ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)**

**і методичні рекомендації
до їх написання**

для студентів III курсу денних факультетів

**першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”**

**Харків
2022**

Тематика курсових робіт із кримінального права України (особлива частина) і методичні рекомендації до їх написання для студентів III курсу денних факультетів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”/ за заг. ред. Н. В. Шульженко. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 167 с.

У к л а д а ч і: В. Я. Тацій,
Л. М. Демидова,
Л. В. Дорош,
В. В. Гальцова,
С. В. Гринчак,
В. В. Ємельяненко,
В. М. Киричко,
Ю. С. Таволжанська,
С. М. Мохончук,
Н. В. Шульженко,
О. Е. Радутний,
М. А. Рубащенко,
М. В. Шепітько

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Професійна підготовка юристів забезпечується не тільки вивченням комплексу правових дисциплін, передбачених навчальним планом, а й написанням курсових робіт, наукових доповідей, рефератів тощо.

Виконання і захист курсової роботи з Особливої частини кримінального права сприяє поглибленому вивченню окремих питань, ознайомленню із судовою практикою щодо кваліфікації конкретних кримінальних правопорушень, кращій підготовці до іспиту.

Працюючи над курсовою роботою з Особливої частини кримінального права, слід пам'ятати про її нерозривний зв'язок із Загальною частиною, основні положення якої необхідно обов'язково застосовувати, характеризуючи ознаки конкретного складу кримінального правопорушення. При цьому матеріал треба викладати у такій послідовності: передусім визначити місце складу кримінального правопорушення, що описується, у системі Особливої частини, а також у системі окремих груп посягань у межах розділу; потім навести законодавчий опис цього складу кримінального правопорушення в диспозиції статті. Після цього доцільно охарактеризувати всі елементи складу, тобто його об'єкт (предмет), об'єктивну сторону, суб'єктивну сторону й суб'єкт. Важливе значення має також і характеристика кваліфікуючих обставин, якщо вони передбачені в законі та висвітлюються в роботі. Насамкінець необхідно звернути увагу на питання відмежування цього складу кримінального правопорушення від суміжних із ним.

У процесі написання курсової роботи студент повинен консультуватися з науковим керівником, а також з іншими викладачами з питань, що виникають, а після її закінчення – показати роботу безпосередньо викладачу, який керує її написанням, оформити її згідно з вимогами до таких робіт, зазначивши усю використану літературу і матеріали судової практики. Завершена робота подається на кафедру для рецензування і захисту. На захисті студент повинен продемонструвати глибоке знання проблеми, яку він досліджував, доповісти основні результати, зробити висновки, відповісти на зауваження рецензента.

Результатом опрацювання відповідної теми при написанні курсової роботи із Особливої частини кримінального права має бути підвищення рівня його підготовки, зокрема, таких блоків компетенцій, як:

- знання природи і змісту основних інститутів і норм Загальної і Особливої частин кримінального права, їх структури, значення й специфіки їх застосування, уміння оцінювати їх відповідність положенням Конституції України і міжнародних документів, ратифікованих Верховною Радою України;

- уміння правильно тлумачити й застосовувати норми Особливої частини кримінального права; проводити розмежування суміжних понять і інститутів; використовувати для аргументації висловленої власної думки роз'яснення, що містяться в постановках Пленуму Верховного Суду України й узагальненнях судової практики з окремих категорій кримінальних справ, а також послуговуватися науковими джерелами із кримінального права тощо;

- навички роботи з текстом, а саме: ясність і логічність у письмовому викладенні своїх думок; дотримання змістовної структури тексту; аргументація власної точки зору; відсутність помилок, правильне оформлення курсової роботи тощо;

- стратегічне критичне мислення, що проявляється у здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки й закономірності, аналізувати альтернативні варіанти, системно розглядати запропоновані рішення;

- вільне орієнтування в законодавстві й судовій практиці із кримінальних справ тощо.

Важливою є підготовча робота: спочатку слід самостійно обрати одну із наведених у методичних рекомендаціях, а отже, затверджених кафедрою тем; ознайомитися з порадами щодо її розкриття, із планом роботи, рекомендованою літературою. Студент денної форми навчання може запропонувати власну тему курсової роботи, завчасно погодивши її і план із науковим керівником.

Слід мати на увазі, що в плані визначені основні питання теми, які обов'язково потрібно розкрити на підставі аналізу норм КК України, вивчення певного розділу підруч-

ника з Особливої частини кримінального права й рекомендованої літератури. Крім основної літератури, можна використовувати й додаткову – за порадою викладача або на свій розсуд. До теоретичних питань, викладених у роботі, обов'язково потрібно долучати матеріали судової практики з кримінальних справ, опубліковані в офіційних збірниках, а за можливості, й місцевої практики правоохоронних органів, що стосуються досліджуваної теми. Робота без використання матеріалів судової практики не зараховується.

Науковими консультантами курсової роботи є лектор, що викладає курс Особливої частини кримінального права, а також викладач кафедри кримінального права, який проводить у групі практичні заняття. У разі, якщо виникають труднощі із розумінням певних положень, а також за наявності розбіжностей у точках зору авторів тощо, студент може звертатися до викладача-консультанта.

Курсова робота виконується в рукописному вигляді розбірливим почерком або у друкованому (за вибором студента) на зшитих аркушах формату А-4 (текст – тільки з одного боку аркуша) або в окремому зошиті. Обсяг курсової роботи – один друкований аркуш (23-24 сторінки друкованого тексту через 1,5 інтервалу). Усі сторінки курсової роботи повинні мати наскрізну нумерацію, вона має бути виконана акуратно і грамотно з підписом автора і датою наприкінці.

Закінчена і належним чином оформлена курсова робота подається на кафедру не пізніше ніж за місяць до завершення відповідного навчального семестру. Реєстрація й облік курсових робіт здійснюється кафедрами. Зареєстрована курсова робота протягом двох робочих днів передається на рецензування науковому керівникові або іншому викладачеві, визначеному завідувачем кафедри.

Рекомендації до підготовки й оформлення курсових робіт

1. Робота над курсовою роботою складається з таких етапів:

а) *підготовчого*, який включає:

– добір літератури за темою, визначення необхідних нормативно-правових та інших юридичних актів, матеріалів

практики і джерел їх отримання;

– складання на підставі ознайомлення із цими матеріалами орієнтовного плану курсової роботи й узгодження його з керівником;

б) *основного* етапу дослідження, упродовж якого:

– досконало вивчається рекомендована і додаткова література, з'ясовується зміст основних категорій і понять, пов'язаних із темою, аналізується стан наукової розробки питань теми, зіставляються висловлені в літературі наукові погляди, формуються власні ставлення до них і розуміння основних питань теми, що ґрунтується на узагальненні теоретичного і практичного матеріалу;

– аналізуються чинне кримінальне законодавство й матеріали судової практики;

– формулюються попередні висновки як основа підсумкових положень теоретичного й прикладного характеру;

в) *етапу безпосереднього написання роботи, який передбачає:*

– послідовне висвітлення основних питань теми, при цьому особлива увага має бути приділена визначенню відповідних кримінально-правових понять, розкриттю й обґрунтуванню питань, важливих для розуміння сутності обраної теми;

– окреслення найбільш показових поглядів науковців на проблемні питання, що досліджуються в курсовій роботі, висловлення власного ставлення до них.

2. Курсова робота складається із:

– титулу (титульної сторінки),

– змісту,

– вступу,

– основного тексту (поділяється на два чи більше розділів),

– висновків,

– списку використаної літератури.

2.1. Титульна сторінка у двох екземплярах оформлюється за зразком, наданим у Дод. 1 (*див.* с. 173).

2.2. У змісті роботи даються заголовки всіх її структурних елементів (вступу, розділів і підрозділів основної части-

ни), список використаної літератури із зазначенням відповідної сторінки.

2.3. У вступі (пишуть його, як правило, вже після підготовки чорнового варіанта основної частини) слід розкрити значення обраної теми й обґрунтувати її актуальність, коротко охарактеризувати стан її розробки в науці, визначити і вказати предмет і мету дослідження.

2.4. В основній частині слід докладно розкрити питання теми, навівши переконливі аргументи щодо того чи іншого положення. Основний зміст ґрунтується на нормах і положеннях Конституції України, чинного кримінального законодавства, а також матеріалах судової практики, інших джерел, що відповідають досліджуваній темі. У певних випадках може бути необхідним використання кримінального законодавства і юридичної практики інших держав.

Посилання на джерела цих матеріалів слід давати у виносках – за офіційними виданнями законодавства, опублікованими матеріалами практики або ж за архівами відповідних органів чи організацій, а також за даними мережі Internet. Підрядкові виноска на ці джерела, а також на літературу подаються за єдиними стандартизованими правилами бібліографічного опису (ДСТУ8302:2015). Виноски можуть бути наскрізні (подаються в тексті у квадратних дужках із зазначенням номера джерела у списку використаних джерел і номера сторінки; у цьому випадку список використаних джерел повинен складатися за принципом послідовності згадування їх у тексті) або посторінкові (розміщуються в кінці кожної сторінки із зазначенням імені автора, назви джерела, видавництва та відповідної сторінки). Список використаних джерел складається в алфавітному порядку.

Цитати, посилання на літературу, законодавство та інші матеріали слід зіставляти з текстами оригінальних джерел. Назви розділів роботи та інших структурних елементів основного тексту мають точно відповідати складеному плану.

2.5. У висновках повинні бути чітко й лаконічно сформульовані основні результати, до яких студент прийшов при виконання курсової роботи.

2.6. Важливе значення має список використаної літератури, оскільки він відображає не тільки ступінь вивчення студентом досліджуваної теми, а й його уміння самостійно добирати необхідний матеріал.

Основними елементами опису літератури є:

а) для законодавчих актів: повна офіційна назва й атрибуту офіційного документа (номер, дата), вихідні дані.

П р и к л а д: Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 21. Ст. 152;

б) для монографій: при цитуванні певних робіт дослівно текст треба брати в лапки і робити виноску, у якій зазначити прізвище та ініціали автора, назву книги й вихідні дані (місце, видання, назва видавництва, рік видання, загальний обсяг книги, сторінка, на яку посилаєтесь).

П р и к л а д: Созанський Т. І. Кваліфікація сукупності злочинів. Львів: Львів. держ.ун-т внутр. справ, 2012. 240 с.;

в) для журнальних статей окремих авторів: необхідно вказувати прізвище та ініціали автора (авторів), назву статті, джерело, де і коли надрукована стаття.

П р и к л а д: Панов М. І. Кримінальна відповідальність: поняття, принципи, підстави. *Право України*. 2012. № 8. С. 249–261;

г) при кількох посиланнях на одне джерело: на тій самій сторінці, якщо вони розташовані послідовно, достатньо, не повторюючи його назву, написати: “Там же” (“Там само”).

П р и к л а д: 1) Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм. Київ: Атіка, 2003. С. 22.; 2) Там же. С. 56;

д) якщо в роботі цитують одну й ту саму книгу або статтю одного й того ж автора, то можна, не повторюючи їх назви, обмежитися прізвищем та ініціалами автора і вказівкою: Вказ. твір або: Вказ. праця. С. 57.

П р и к л а д: Дурманов Н. Д. Вказ. праця. С. 75;

е) у тих випадках, коли думка того чи іншого автора наводиться лише у переказі, то перед назвою джерела або прізвища автора ставлять скорочену вказівку “Див.”.

Приклад: Див.: Пономаренко Ю. А. Чинність і дія кримінального закону у часі. Київ: Атіка, 2005. С. 46.

Наприкінці роботи необхідно навести список фактично використаної літератури, нормативного матеріалу й судової практики. Список літератури доцільно складати в алфавітному порядку з описом джерел відповідно до вимог ДСТУ8302:2015 “Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання”. Приклади наведено вище.

Візьміть до уваги, що список використаної судової практики наводиться в такому порядку: по-перше, вказуються постанови пленуму Верховного Суду України, потім – практика вищих судових органів із конкретних справ, а наприкінці – місцева судова практика.

Рецензент оцінює курсову роботу студента денної форми навчання в межах 50 балів за такими критеріями:

<i>Кількість балів</i>	<i>Критерії оцінювання змісту курсової роботи</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
50	1. Досліджувану тему курсової роботи розкрито, зроблені висновки переконливі й аргументовані. 2. Питання плану висвітлені повно і точно. 3. Розглянуто й проаналізовано найбільш вагомі і такі, що становлять науковий інтерес, позиції вчених щодо предмета дослідження, на підставі чого зроблено правильні узагальнення, а також визначено більш слушні пропозиції науковців стосовно шляхів вирішення досліджуваних проблемних питань. Надано власні аргументовані пропозиції
45	1. Тему в цілому й питання плану роботи висвітлено повністю. 2. Проаналізовано наукові й нормативно-правові джерела, рекомендовані кафедрою за темою курсової роботи. 3. Допущено 2–3 незначні помилки при висвітленні питань теми

Продовження табл.

<i>1</i>	<i>2</i>
40	1. Переважну більшість питань плану висвітлено повністю і точно. 2. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущено суттєву помилку. 3. Проаналізовано основні наукові й нормативно-правові джерела, рекомендовані кафедрою за відповідною темою
30	1. Питання плану висвітлено поверхово. 2. При написанні роботи використана незначна кількість монографічних і нормативних джерел із списку, рекомендованого кафедрою. 3. При розкритті питань плану допущено грубі помилки
0	Тему не розкрито або в ній виявлено плагіат

Студенти денної форми навчання, курсова робота яких оцінена найнижчим балом (0), до захисту не допускаються. Роботу повертають для доопрацювання, вона може бути повторно подана на рецензування після усунення недоліків, на які вказав рецензент.

Захист курсової роботи проводиться відкрито перед комісією у складі двох викладачів, призначених завідувачем кафедри.

Графік захисту курсових робіт для студентів денної форми навчання затверджується директором інституту (деканом факультету) за погодженням із завідувачами кафедр.

Оцінювання захисту курсової роботи здійснюється за такими критеріями:

<i>Кількість балів</i>	<i>Критерії оцінювання знань і умінь студента</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
50	1. Всебічне, системне й глибоке знання матеріалу за темою курсової роботи, орієнтування в основних наукових концепціях, що стосуються даної теми. 2. Засвоєння основної й додаткової літератури, зазначеної в методичних порадах. 3. Уміння на практиці використовувати отримані результати.

Продовження табл.

1	2
45	1. Гарне знання й розуміння матеріалу теми курсової роботи. 2. Засвоєння основних положень навчальної та наукової літератури за темою, ознайомлення з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Розуміння значення отриманих результатів для практичної роботи.
40	1. Достатньо повне знання матеріалу за темою курсової роботи, відсутність у відповідях при захисті суттєвих неточностей. 2. Опрацювання навчальної та наукової основної літератури, рекомендованої кафедрою, правильне оперування термінами й тлумачення найбільш відомих позицій науковців щодо предмета курсової роботи. 3. Правильна оцінка значення отриманих результатів для практичної роботи.
35	1. Знання основного матеріалу теми курсової роботи. 2. Часткове засвоєння основної рекомендованої літератури. 3. Помилки, певні неточності у відповіді при захисті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
30	1. Знання основного матеріалу теми курсової роботи в обсязі, що робить можливим подальше його засвоєння. 2. Знайомство з основною рекомендованою літературою. 3. Допущено помилки у відповіді при захисті, однак при цьому виявлено знання, які дозволяють усунути їх (помилки) за допомогою викладача.
25	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу за темою курсової роботи; 2. Наявність суттєвих помилок у відповіді при захисті. 3. Неможливість у достатньому обсязі засвоїти матеріал без додаткової підготовки.

Підсумкова оцінка за написання й захист курсової роботи для студентів денної форми навчання складається із суми балів, виставлених рецензентом за зміст курсової роботи, і отриманих за результатами захисту роботи. Підсумкова оцін-

ка у балах переводиться у чотирибальну шкалу й оцінку за шкалою ECTS відповідно до наведеної нижче таблиці.

<i>Кількість балів за курсову роботу за шкалою ECTS</i>	<i>Відповідні рівні чотирибальної (державної) шкали успішності</i>	<i>Шкала ECTS</i>
90-100	відмінно	A
80-89	добре	B
75-79		C
70-74	задовільно	D
60-69		E
35-59	незадовільно	FX
0-34		F

Оцінка вноситься до заліково-екзаменаційної відомості, індивідуального навчального плану (залікової книжки) студента, а також проставляється на титульному аркуші роботи й рецензії на неї. Якщо захист курсової роботи оцінено на «незадовільно», студенту надається двотижневий строк для її доопрацювання. Захищена курсова робота разом із рецензією на неї у день захисту здається на кафедру.

Список обов'язкової літератури
до всіх тем

Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР
Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р.
№ 2341-III зі змін. та допов.

Кримінальний кодекс України: наук. практ. коментар:
у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація [та ін.]. Т. 2: Особлива частина /
Ю. В. Баулін [та ін.]. 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013.
1040 с.

Кримінальний кодекс України: наук.-практ. коментар:
у 2-х т. / за заг. ред. В. Я. Тація [та ін.]. 5-те вид., допов. Т. 1:
Загальна частина / Ю. В. Баулін [та ін.]. Харків: Право, 2013.
376 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: підруч-
ник / В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова та ін.; за ред.
В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., переробл.
і допов. Харків: Право, 2020. 584 с.

Кримінальне право України. Особлива частина: підруч-
ник / В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова та ін.; за ред.
В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., переробл.
і допов. Харків: Право, 2020. 768 с.

Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. /
редкол.: В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2016. Т. 17: Кри-
мінальне право / гол. редкол. В. Я. Тацій. 2017. 1064 с.

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України
з кримінальних справ (1973–2014 роки): станом на 22 вересня
2014 р. / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютю-
гін. Харків: Право, 2014. 456 с.

Кримінальне право. Особлива частина: підручник у
2-х т. Т. 1 / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Лу-
ганськ: Елтон – 2, 2012. 780 с.

Кримінальне право. Особлива частина: підручник у
2-х т. Т. 2 / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Лу-
ганськ: Елтон – 2, 2012. 703 с.

Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за
ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. 2-ге вид. Київ: ВД

«Дакор», 2013. 786 с.

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар / О. М. Алієва, О. В. Білаш, А. П. Бабій та ін.; відповід. ред. Є. Л. Стрельцов. 8-ме вид., переробл. та допов. Харків: Одіссей, 2012. 904 с.

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. / за заг. ред.: П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. 3-тє вид., переробл. та допов. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової л-ри. 2009. Т. 1. 964 с.; Т. 2. 624 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред.: М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-тє вид., переробл. та допов. Київ: Юрид. думка, 2012. 1316 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко та ін.; за заг. ред.: О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Череня. Київ: Юрінком Інтер. 2016. 1064 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / К. І. Беляков, П. Д. Біленчук, І. М. Білодід та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Центр учбов. л-ри, 2016. 536 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2009–2011) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. 2-ге вид., допов. Харків: Одіссей, 2012. 504 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013 рр.) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2014. 704 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с.

Програма навчальної дисципліни «Кримінальне право України» (напрямок підготовки за спеціальністю 8.03040101 «Правознавство», галузь знань 0304 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр») / уклад.: В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. С. 48.

Т е м а 1. ПОНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКЛИКІВ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

П л а н

Вступ

1. Публічні заклики в системі Особливої частини Кримінального кодексу України.

2. Поняття й ознаки публічних закликів.

3. Відмежування публічних закликів від суміжних кримінально-правових понять.

4. Кримінальна відповідальність за публічні заклики і проблеми забезпечення права на свободу вираження поглядів.

Висновки

Перше питання необхідно почати з розкриття характеристики кримінальних правопорушень, які полягають у вчиненні публічних закликів, за Особливою частиною КК України і встановлення їх відмінностей. Окремо увагу слід приділяти родовому об'єкту цих кримінальних правопорушень, способу законодавчого конструювання норм, які передбачають відповідальність за їх вчинення, наявності поряд з публічними закликами альтернативних діянь і спільних кваліфікуючих ознак. Доцільно також відстежити еволюцію норм, які передбачають відповідальність за публічні заклики за кримінальним законодавством України.

Висвітлюючи друге питання, слід вивчити існуючі в науковій літературі погляди щодо поняття “публічні заклики”, виявити спільні й відмінні ознаки в інтерпретаціях учених. На підставі аналізу необхідно визначити об'єктивні й суб'єктивні ознаки, притаманні публічним закликам як специфічному різновиду суспільно небезпечного діяння. Доцільно показати особливості з урахуванням характеру суспільної небезпечності публічних закликів.

Розгляд третього питання потрібно почати із співставлення публічних закликів із такими кримінально-правовими поняттями, як “виявлення умислу (наміру)”, “підбурювання

до вчинення кримінального правопорушення”, “обґрунтування та виправдання необхідності вчинення певних дій”, “агітація і пропаганда”.

Розкриваючи четверте питання, необхідно зробити акцент на змісті права на свободу вираження поглядів, його правовому закріпленні й значенні в демократичній правовій державі. Після цього слід проаналізувати стандарти гарантування права на свободу вираження поглядів у практиці Європейського суду з прав людини при вирішенні спорів, пов’язаних з обмеженням цього права у зв’язку із забезпеченням національної та громадської безпеки. На основі практики судів України виявити проблеми, які виникають при застосуванні норм, що передбачають відповідальність за публічні заклики, і запропонувати шляхи їх вирішення.

Список основної літератури

Бантишев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., переробл. та допов. Луганськ: ТОВ «Віртуальна реальність», 2014. 198 с.

Дорош Л. В. Публічні заклики як різновид посягань на територіальну цілісність і недоторканність України. *Застосування норм міжнародного гуманітарного, національного кримінального та кримінального процесуального права в ході проведення антитерористичної операції на Сході України*: матеріали міжкафедр. «круглого столу» (Харків, 12 лют. 2015 р.). Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. С. 63–71.

Епель О. В. Об’єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Форум права*. 2011. № 1. С. 329–334. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11eovvta.pdf>

Епель О. В. Суб’єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 195–199.

Иногамова-Хегай Л. В. Публичные призывы в системе

Особенной части УК РФ. *Системность в уголовном праве*: материалы II Рос. конгр. уголов. права, 31 мая 2007 г. / отв. ред. В. С. Комиссаров. Москва: Велби, 2007. С. 157–160.

Кузнецов В. В. Відповідальність за заклики до масових заворушень за кримінальним законодавством країн колишнього СРСР. *Держава та регіони. Серія: Право*: наук.-вироб. журн. Запоріжжя, 2001. Вип. 2. С. 82–87. Сайт Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. URL: https://docs.google.com/view?url=http%3A%2F%2Fwww.nbuv.gov.ua%2Fold_jrn%2FSoc_Gum%2FDtr_pravo%2F2010_2%2Ffiles%2FLA210_19.pdf

Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі: монографія. Харків: Право, 2013. 528 с.

Мошняга Л. В. Склади злочинів, що посягають на конституційні основи національної безпеки України: поняття та шляхи вдосконалення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: зб. наук. пр. 2010. № 1 (47). С. 207–213.

Ростокинский А. В. Публичные призывы и подстрекательство к совершению преступления: попытка разграничения. *Журнал научных публикаций докторантов и аспирантов*. URL: <http://www.jurnal.org/articles/2007/art.php?art=uri55.htm>

Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: монографія. Харків: Право, 2016. 286 с.

Рябчук В. Н. Уголовная ответственность за публичные призывы к насильственным действиям против советского государственного и общественного строя. *Правоведение*. 1991. № 2. С. 91–96.

Скулиш Є. Д., Звонарьов О. Ю. Злочини проти основ національної безпеки України: навч. посібник. Київ: Наук.-вид. відділ Нац. акад. СБУ, 2011. 220 с.

Додаткова література

Василишин В. О. Шляхи удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за публічні заклики до вчи-

нення терористичного акту. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності*: матеріали наук.-практ. конф. (21 трав. 2015 р., м. Київ). Київ: ІВА, 2015. С. 157–159.

Кибальник А. Г., Соломоненко И. Г. Преступления против мира и безопасности человечества / под. науч. ред. А. В. Наумова. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2004. 385 с.

Матвійчук В. К. Об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 12. С. 28–41.

Стецишин Р. В. Сутність публічних закликів як форми діяння об'єктивної сторони за ч. 2 ст. 109 Кримінального кодексу України. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності*: матеріали наук.-практ. конф. (21 трав. 2015 р., м. Київ). Київ: ІВА, 2015. С. 159–162.

Фридинский С. Н. Публичные призывы к осуществлению экстремистской деятельности: уголовно-правовая характеристика и вопросы квалификации. *Юристъ-правоведъ*. 2008. № 4. С. 67–71.

Хлебушкин А. Г. Преступления экстремистской направленности (Глава IV). *Энциклопедия уголовного права* / отв. ред. В. Б. Малинин. Санкт-Петербург: Изд-во проф. Малинина-СПб ГКА, 2015. Т. 26: Преступления против основ конституционного строя и безопасности государства. С. 427–598.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Судебная практика Европейского суда по правам человека по статье 10 Европейской конвенции: Т. 1 / под ред. Г. Ю. Араповой. Санкт-Петербург: Центр защиты прав СМИ, 2004. 320 с.

Судебная практика Европейского суда по правам человека по статье 10 Европейской конвенции: Т. 2 / под ред. Г. Ю. Араповой. Санкт-Петербург: Центр защиты прав СМИ, 2004. 288 с.

Ухвала Колегії суддів судової палати у кримінальних

справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 18 жовт. 2012 р. *Єдиний держ. реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/27192057>

Ухвала Колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 верес. 2011 р. *Єдиний держ. реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/18246119>

**Т е м а 2. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ФІНАНСУВАННЯ ДІЙ, ВЧИНЕНИХ
З МЕТОЮ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗМІНИ ЧИ ПОВАЛЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ АБО ЗАХОПЛЕННЯ
ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ЗМІНИ МЕЖ ТЕРИТОРІЇ
АБО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ
(ст. 110² КК УКРАЇНИ)**

П л а н

Вступ

1. Особливості родового і безпосереднього об'єкта фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України. Безпосередній об'єкт, його різновиди.

2. Об'єктивна сторона фінансування дій, вчинених із метою зміни меж території або державного кордону України **на/в** порушення порядку, встановленого Конституцією України. Співвідношення із кримінальним правопорушенням, відповідальність за який передбачена ст. 110 КК України.

3. Об'єктивна сторона фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади. Співвідношення із кримінальним правопорушенням, відповідальність за який передбачена ст. 109 КК України.

4. Суб'єктивні ознаки фінансування дій, вчинених із

метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

5. Кваліфікуючі обставини.

6. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Висновки

У вступі необхідно акцентувати на актуальності кримінально-правової боротьби з таким різновидом злочинної поведінки, як фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, урахувавши ступінь суспільної небезпечності, розкрити соціальну обумовленість правової заборони, закріпленої у ст. 110² КК України.

При розгляді першого питання плану слід охарактеризувати родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, виявити особливості безпосереднього об'єкта фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України, та його різновиди (безпосередній обов'язковий і факультативний об'єкти).

Висвітлення другого питання потребує з'ясування ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ч. 1 ст. 110² КК України (фінансування дій, вчинених із метою зміни меж території або державного кордону України в порушення порядку, встановленого Конституцією України), зокрема, визначення змісту й обсягу поняття “фінансування”, дослідження співвідношення розглядуваного кримінального правопорушення з посяганням на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України).

Щоб дати відповідь на третє питання, необхідно охарактеризувати ознаки об'єктивної сторони кримінального

правопорушення, відповідальність за яке передбачена ч.2 ст. 110² КК України (фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади), дослідити співвідношення розглядуваного кримінального правопорушення з діями, спрямованими на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України).

За наявності прикладів судової практики слід їх навести як ілюстрацію викладеного матеріалу.

Четверте питання плану передбачає вивчення суб'єктивних ознак даного кримінального правопорушення, зокрема: суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності, інші ознаки, якщо вони мають значення) і суб'єктивної сторони (зміст інтелектуальної та вольової ознак прямого умислу, мета як обов'язкова ознака) фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Відповідаючи на п'яте питання, потрібно з'ясувати зміст таких кваліфікуючих обставин, як повторність, корисливий мотив, попередня змова групи осіб, вчинення кримінального правопорушення організованою групою, а також оцінних понять ("значна майнова шкода", "інші тяжкі наслідки") й обставин, які мають особливості щодо розглядуваного кримінального правопорушення (великий розмір, особливо великий розмір).

При розгляді шостого пункту плану дослідить суб'єктний склад і умови звільнення від кримінальної відповідальності за фінансування дій, вчинених із метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваного кримінального правопорушення будуть виявлені окремі його недоліки, можна запропонувати проєкт внесення змін до чинного законодавства й обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Бантисhev O. Ф., Шамара O. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., переробл. та допов. Луганськ, ТОВ “Віртуальна реальність”, 2014. 198 с.

Діордіца І. В. Кримінально-правова відповідальність за дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 20 с.

Лантінов Я. O. Щодо визначення національної безпеки України як об’єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11ljokpo.pdf>

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87.

Матвійчук В. К. Об’єктивні ознаки злочинів, передбачених ч. 1 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 11. С. 46–66.

Матвійчук В. К. Об’єктивні ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 109 КК України. *Юридична наука*. 2013. № 12. С. 28–41.

Мошняга Л. В. Кваліфікуючі ознаки складів злочинів, що передбачають відповідальність за злочини проти конституційних основ національної безпеки України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 182–188.

Мошняга Л. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти конституційних основ національної безпеки України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 226 с.

Рубашенко М. А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: монографія. Харків: Право, 2016. 286 с.

Додаткова література

Батиргарєєва В. С., Нетеса Н. В. Щодо проблеми визначення кримінально каранних форм сепаратизму. *Право і безпека*. 2014. № 1. С. 65–70.

Гацелюк В. О. Кримінально-правова заборона фінансування сепаратизму в контексті вчення про криміналізацію суспільно небезпечних діянь. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні*: матеріали Міжнар. симпозиуму (м. Київ, 24-25 жовт. 2014 р.). С. 38–41. Офіц. сайт Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www.lvduvs.edu.ua>

Даньшин М. В., Лантінов Я. О. Злочини проти основ національної безпеки України: альбом схем / за заг. ред. Я. О. Лантінова. Харків: Харків юрид., 2012. 24 с. Офіц. сайт Юридичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна. URL: http://www-jurfak.univer.kharkov.ua/kafedry/kaf_kryminal-prav/kk/Razdel_1_KK.pdf

Мошняга Л. В. Об'єкт злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 2. С. 79–87.

Мошняга Л. В. Об'єктивна сторона злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 203–208.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму: Закон України № 1533-VII від 19.06.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 32. Ст. 1125.

**Т е м а 3. РОЗМЕЖУВАННЯ ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ
ДЕРЖАВНОГО ЧИ ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА
І УМИСНОГО ВБИВСТВА У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ
СЛУЖБОВОГО АБО ГРОМАДСЬКОГО ОБОВ'ЯЗКУ**

П л а н

Вступ

1. Співвідношення родових об'єктів посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

2. Співвідношення безпосередніх (основних і додаткових) об'єктів посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

3. Особливості потерпілого від посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

4. Об'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи або її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України). Момент закінчення кримінального правопорушення.

5. Суб'єкт і суб'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п.8 ч.2 ст. 115 КК України).

Висновки

У вступі варто обґрунтувати нагальність і необхідність кримінально-правової боротьби з посяганнями на життя

державного чи громадського діяча і на життя осіб, які виконують службовий або громадський обов'язок, зазначити ступінь суспільної небезпечності, розкрити соціальну обумовленість правової заборони, закріпленої у ст. 112 та п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України, окремо наголосивши на потребі розмежування вказаних кримінальних правопорушень.

При розгляді першого питання плану охарактеризуйте родові об'єкти кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України і кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи, з'ясуйте і встановіть співвідношення між ними.

Висвітлення другого питання потребує дослідження безпосередніх (основних і додаткових) об'єктів кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України і кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи, встановлення співвідношення між ними.

При розкритті третього питання слід звернути увагу на особливості законодавчого опису потерпілого від посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), порівняти їх за колом осіб, спробувати аргументувати такий підхід законодавця або необхідність внесення змін до статей, що розглядаються, у тому числі із окресленого питання.

За наявності прикладів судової практики наведіть їх, проілюструвавши таким чином викладений матеріал.

Розкриваючи зміст і значення об'єктивної сторони посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України), з'ясуйте їх особливості, зверніть увагу на відмінності у визначенні моменту закінчення кримінального правопорушення. Наведіть аргументи на користь такого підходу або, навпаки, у разі сумнівів щодо нього, які ґрунтуються не тільки на переконанні, а й на логічних доводах, сформулюйте свої пропозиції із внесення змін до КК України, запропонувавши власне рішення.

П'яте питання передбачає дослідження ознак суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності, інші ознаки, якщо вони мають значення) і суб'єктивної сторони (зміст інтелектуальної та вольової ознак прямого умислу, усвідомлення особливого правового статусу потерпілого тощо) посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України) і умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку (п. 8 ч. 2 ст. 115 КК України).

Якщо в результаті неупередженого вивчення і розгляду законодавчого формулювання даних кримінальних правопорушень будуть виявлені окремі їх недоліки, можна запропонувати проєкт внесення змін до чинного законодавства, обґрунтувавши їх.

Список основної літератури

Бантішев О. Ф., Шамара О. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. 3-тє вид., переробл. і допов. Луганськ, ТОВ “Віртуальна реальність”, 2014. 198 с.

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87.

Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 169–182.

Попов А. Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 704–781.

Додаткова література

Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11jokpo.pdf>

Короленко М. П. Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 20 с.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про судову практику в справах проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 07.02.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

Тема 4. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

П л а н

Вступ

1. Об'єкт і об'єктивна сторона перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

2. Суб'єкт і суб'єктивна сторона перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

3. Кваліфікуючі ознаки.

Висновки

Роботу необхідно почати з аналізу загального поняття “кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки”. Слід визначити, у чому полягає висока суспільна небезпека цих кримінальних правопорушень, оскільки більшість із них належить до тяжких або особливо тяжких.

Важливо розкрити родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки, зокрема, зупинившись на його складових – «конституційний лад», «суверенітет», «територіальна недоторканність», «обороноздатність», та вказати, що вони забезпечують існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної і правової держави. Варто наголосити, що саме родовий об'єкт пере-

важно визначає і специфіку їх об'єктивних і суб'єктивних ознак. Стаття 114¹ КК України, що передбачає кримінальну відповідальність за перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, є законодавчою новелою, тож з урахуванням цього вкажіть на актуальність дослідження кримінально-правового захисту від такого перешкодження.

Розглядаючи друге питання, слід розкрити основний безпосередній об'єкт кримінальних правопорушень й об'єктивну сторону. Аналіз об'єктивної сторони слід почати із з'ясування поняття «перешкодження», а також вивчення обов'язкової ознаки об'єктивної сторони – час його вчинення – особливий період. Зверніть увагу на момент закінчення такого кримінальних правопорушень.

Друге питання потребує аналізу суб'єктивної сторони кримінального правопорушення (форми вини і мети його вчинення) і суб'єкта. Необхідно вказати, що мета цього кримінального правопорушення є тим критерієм, за яким воно відмежується від кримінальних правопорушень проти власності, кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності чи професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, військових кримінальних правопорушень.

Висвітлюючи останнє питання, треба дослідити кваліфікуючі ознаки перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, передбачених ч. 2 ст. 114¹ КК України, при цьому розкрити поняття «інші тяжкі наслідки», виходячи з того, що при перешкодженні законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань воно часто пов'язується із заподіянням шкоди різним об'єктам. Необхідно звернути увагу на особливості кваліфікації цього кримінального правопорушення за сукупністю.

Список основної літератури

Бантишев О. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки (проблеми кваліфікації): монографія. Київ: Наук.-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2002. 144 с.

Дорош Л. В., Федосєєв В. В. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань: питання правозастосування. *Актуальні проблеми правоохоронної діяльності*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Сєверодонецьк, 23 грудня 2016 р.); упоряд. В. С. Бондар, М. В. Кривонос. Сєверодонецьк: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідорєнка, 2017. С. 108–112.

Лантінов Я.О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574. URL: <http://forumprava.pp.ua>

Людвік В. Д. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 234–238.

Мармура О. З. Деякі проблеми тлумачення положень статті 114¹ КК України. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні*: матеріали Міжнар. симпозіуму (Львів, 24–25 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 103–105.

Матвійчук В. К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика. *Юридична наука*. 2013. № 9. С. 80–87.

Пилипенко Є. В. Щодо обґрунтованості криміналізації перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 267–276.

Рубашенко М. А. Місце злочинів проти основ національної безпеки в системі Особливої частини Кримінального кодексу України. *Бюлетень Міністерства юстиції*. 2013. № 2. С. 117–124.

Додаткова література

Медицький І. Б. Національна безпека України та можливості її досягнення засобами кримінально-правового впливу. *Забезпечення єдності судової практики у кримінальних*

справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні: матеріали Міжнар. симпозіуму (м. Львів, 24–25 жовт. 2014 р.). Київ, 2014. С. 106–108.

Мошняга Л. В. Об'єкт злочинів проти конституційних основ національної безпеки України. *Право і безпека*. 2012. № 2 (44). С. 116–120.

Чорний Р. Проблеми удосконалення Закону України про кримінальну відповідальність за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2015. Февраль. С. 159–162.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про основи національної безпеки України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>

Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

Т е м а 5. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО З КОРИСЛИВИХ МОТИВІВ І ВЧИНЕНЕ НА ЗАМОВЛЕННЯ

П л а н

Вступ

1. Поняття умисного вбивства, його види.
2. Класифікація обставин, що обтяжують умисне вбивство.

3. Умисне вбивство з корисливих мотивів, його ознаки.
  4. Умисне вбивство, вчинене на замовлення, його ознаки.
  5. Розмежування цих видів убивств.
- Висновки

При розгляді першого питання слід надати стислу характеристику загального поняття “умисне вбивство”, його об’єктивних і суб’єктивних ознак. Після цього треба зупинитися на характеристиці його видів.

Задля класифікації обставин, що обтяжують умисне вбивство, необхідно брати до уваги те, що критерії такої класифікації можуть бути різними. У ч. 2 ст. 115 КК України закріплені обставини, що обтяжують умисне вбивство. Варто розглянути класифікацію таких обставин за їх змістом з урахуванням того, що вони можуть бути пов’язані, зокрема, з особою потерпілого, способом вчинення вбивства, мотивом і метою вбивства, суб’єктом кримінального правопорушення.

Особлива увага має бути приділена розкриттю третього і четвертого питань про зміст обтяжуючих обставин, передбачених п.п. 6 та 11 ч. 2 ст. 115 КК України. Обов’язково треба розкрити зміст кожної з цих обставин, зосередившись на існуванні різних точок зору в літературі щодо визначення понять “корисливі мотиви” і “умисне вбивство, вчинене на замовлення”. Важливо показати, як вирішуються справи про вказані види вбивств у судовій практиці. Слід висвітлити питання про відмінність цих видів убивств, у зв’язку з чим, відповідаючи на п’яте питання, треба розглянути критерії розмежування умисного вбивства з корисливих мотивів від умисного вбивства, вчиненого на замовлення, а також можливість наявності обтяжуючих ознак в одному кримінальному правопорушенні.

Список основної літератури

Таций В. Я. Кваліфікація умисного вбивства за обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність: [підрозд. 3.3.2.]. *Актуальні питання кримінального законодавства*

України та практики його застосування: монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 131–151.

Ягодинський В. Кваліфікація умисних вбивств з корисливих мотивів та розбійних нападів зі смертельними наслідками. *Право України*. 1996. № 11.

Євдокимов В. О. Питання кваліфікації умисних вбивств при обтяжуючих обставинах. *Адвокат*. 1996. № 3. С. 19–24.

Мельник М., Хавронюк М. Вбивство на замовлення: деякі аспекти кримінологічної характеристики та проблеми кваліфікації. *Право України*. 1997. № 7. С. 45–49.

Вбивство з корисливих мотивів (судова практика). *Юридичний вісник України*. 2000. 20-26 квіт. (№ 16). С. 21.

Воробьева Т., Санталов А. Квалификация убийства из корыстных побуждений. *Советская юстиция*. 1987. № 6. С. 24–25.

Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 169–182.

Попов А. Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 704–781.

Бояров В. І. Деякі питання кримінально-правової характеристики умисних вбивств, вчинених на замовлення. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення*. Київ, 2002. С. 119–122.

Саинчин А. С. Уголовная ответственность за заказные убийства. *Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення*. Київ, 2002. С. 113–119.

Короленко М. П. Кваліфікація і класифікація умисних вбивств при обтяжуючих обставинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002.

Додаткова література

Лопашук Д. І. Витоки та генезис кримінальної відповідальності за вбивство, вчинене на замовлення. *Юридична наука*. 2011. № 3. С. 185–195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2011_3_24

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчине-

них деякими категоріями злочинців. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4 (53). С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пацак Т. С. Особливості розкриття та розслідування вбивств на замовлення. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах*: Міжнар. наук.-практ. конф., 5 листоп. 2010 р. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2010. Ч. 3. С. 162–165. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І., Павленко Т. А. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування*: монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 151–156.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

**Т е м а 6. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО, ВЧИНЕНЕ З ОСОБЛИВОЮ
ЖОРСТОКІСТЮ, ТА СПОСОБОМ, НЕБЕЗПЕЧНИМ
ДЛЯ ЖИТТЯ БАГАТЬОХ ОСІБ**

П л а н

Вступ

1. Поняття “умисне вбивство”, його види.
2. Класифікація обставин, що обтяжують умисне вбивство.
3. Умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю.
4. Умисне вбивство, вчинене у небезпечним для життя багатьох осіб спосіб.
5. Критерії розмежування цих кримінальних правопорушень.

Висновок

При розгляді першого питання слід докладно розкрити зміст загального поняття “умисне вбивство”, після чого зупинитися на характеристиці його видів.

Висвітлюючи друге питання, треба спиратися на положення ч. 2 ст. 115 про те, що критерії класифікації обставин, що обтяжують умисне вбивство, можуть бути різними, при цьому вони пов’язані, зокрема, з особою потерпілого, способом вчинення вбивства, мотивом і метою вбивства, суб’єктом кримінального правопорушення.

Третьюму і четвертому питанням про зміст убивств із зазначеними обтяжуючими обставинами відведено основне місце в роботі. Необхідно розкрити суть поняття “особлива жорстокість” (п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України), зазначивши критерії її встановлення.

При аналізі умисного вбивства, що вчинене у небезпечний для життя багатьох осіб спосіб (п. 5 ч. 2 ст. 115 КК України), слід звернути особливу увагу на психічне ставлення особи до способу заподіяння смерті, який є небезпечним для життя не тільки однієї людини.

Відповідаючи на п’яте питання, треба показати, що

при вчиненні одного вбивства можлива сукупність деяких обтяжуючих ознак, а тому важливо показати, як це може впливати на кваліфікацію і як це питання вирішується у судовій практиці.

Список основної літератури

Стельмах Т. А. Проблемы теории и судебной практики квалификации убийства по признаку особой жестокости. *Российский судья*. 2010. № 10. С. 17–19. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бородин С. Значение субъективной стороны убийства с особой жестокостью для его квалификации. *Социалистическая законность*. 1986. № 8. С. 47–49.

Константинов П. Влияние жестокости преступного поведения на квалификацию убийства. *Законность*. 2001. № 9. С. 7–10.

Євдокимов В. О. Питання кваліфікації умисних вбивств при обтяжуючих обставинах. *Адвокат*. 1996. № 3. С. 19–24.

Андреева Л. А., Константинов П. Ю. Влияние жестокости преступного поведения на уголовную ответственность. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2002. С. 119–192.

Воробьева Т., Санталов А. Квалификация убийства с особой жестокостью. *СЮ*. 1986. № 11. С. 12–13.

Антонян Ю. М. Преступления, совершаемые с особой жестокостью. *Государство и право*. 1992. № 9. С. 62–70.

Антонян Ю. Преступление особой жестокости и преступления с особой жестокостью. *Социалистическая законность*. 1990. № 6. С. 53–55.

Склярів С. Кваліфікація преступлений, совершених с особой жестокостью. *Уголовное право*. 2002. № 1. С. 46–47.

Додаткова література

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя: ЗЮІ ДДУВС, 2010. № 4 (53). С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із суміжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І., Павленко Т. А. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування: монографія* / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 151–156.

Павленко Т. А. КК України: проблеми охорони права людини на життя. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 жовт. 2011 р.* Харків: Право, 2011. С. 379–382.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

Т е м а 7. УМИСНЕ ВБИВСТВО У СТАНІ СИЛЬНОГО ДУШЕВНОГО ХВИЛЮВАННЯ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика вбивства за кримінальним правом України, його види.
2. Об'єкт і об'єктивна сторона умисного вбивства, вчиненого у стані сильного душевного хвилювання.
3. Суб'єктивна сторона і суб'єкт умисного вбивства, вчиненого у стані сильного душевного хвилювання.
4. Відмінність цього виду умисного вбивства за пом'якшуючих обставин від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки

На початку роботи необхідно дати стисло загальну характеристику вбивства як кримінального правопорушення, при вчиненні якого відбувається посягання на життя людини, показати, у чому полягає його суспільна небезпека, проаналізувати його законодавче визначення. При цьому увагу треба звернути на момент заподіяння смерті, зважаючи на характеристику моментів початку і закінчення життя. Далі слід розглянути класифікацію вбивств, відповідно до ступеня їх суспільної небезпечності (ступеня тяжкості).

Друге питання передбачає проведення аналізу умов, за наявності яких вбивство визнається вчиненим у стані сильного душевного хвилювання, тобто у стані фізіологічного афекту. Важливо навести дефініцію поняття “фізіологічний афект”, пояснити, що розуміється під протизаконним насильством, систематичним знуцанням і тяжкою образою з боку потерпілого, яке значення має проміжок у часі між протиправними діями потерпілого і позбавленням його життя.

При висвітленні третього питання слід проаналізувати особливості умислу винного, мотиву і мети, якими він керувався при вчиненні кримінального правопорушення.

В останньому, четвертому, питанні потрібно навести

підстави відмежування цього виду вбивства від суміжних із ним посягань на життя, розглянути складнощі, які можуть виникати при його кваліфікації у разі конкуренції норм.

Усі теоретичні висновки в цій роботі бажано супроводжувати прикладами із судової практики.

Список основної літератури

Кунтій А. І. Методика розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: [б. в.], 2015. 18 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Садова Є. С. Умисне вбивство у стані сильного душевного хвилювання: спірні питання психологічного аспекту. *Морально-етичні засади реформування кримінального законодавства України*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.: 10 квіт. 2015 р. Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2015. С. 169–172. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Авраменко О. В. Прогалини в законодавстві про кримінальну відповідальність за злочини, вчинені у стані сильного душевного хвилювання. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Прогалини у кримінальному законодавстві*: Міжнар. симпозіум, 12–13 верес. 2008 р. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. С. 7–12. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Смельяненко В. В. Кваліфікація умисного вбивства та умисних тілесних ушкоджень, вчинених у стані сильного душевного хвилювання. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права*: мате-

ріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманіт. ун-ту (м. Одеса, 28 жовт. 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 105–108. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бородин С. В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2003. С. 222–241.

Байлов А. Посягательства на личность в состоянии аффекта по УК РФ и УК Украины. *Законность*. 2002. № 8. С. 40–41.

Ткаченко Т. Уголовно-правовое значение аффекта. *Законность*. 1995. № 10. С. 18–20.

Попов А. Н. Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2001. С. 73–205.

Ткаченко Т. Ответственность за преступления против жизни и здоровья, совершенные в состоянии аффекта. *Законность*. 1996. № 7. С. 31–33.

Додаткова література

Гришук В. К., Маковецька Н. Є. Вбивство умисне. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. фах. вид. 2015. № 2 (5). С. 333–337. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Черняк Н. П. Особливості розкриття вбивств, вчинених деякими категоріями злочинців. *Запорізький юридичний інститут ДДУВС. Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 4 (53). С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бережний С. Розмежування умисного вбивства із су-

міжними злочинами. *Вісник прокуратури*. 2012. № 12. С. 67–77. URL:http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?21ID=I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І., Павленко Т. А. Інші злочини проти життя: [підрозд. 3.3.3.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування*: монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 151–156.

Павленко Т. А. КК України: проблеми охорони права людини на життя. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 жовт. 2011 р. Харків: Право, 2011. С. 379–382.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Аналіз судової практики розгляду кримінальних справ про умисне вбивство з кваліфікуючими ознаками. *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 8. С. 7–16.

Тема 8. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТРІ'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

П л а н

Вступ

1. Система об'єктів кримінально-правової охорони щодо умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Соціально-правова обумовленість привілейованості складу розглядуваного кримінального правопорушення.

2. Особливості об'єктивної сторони умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини.

3. Суб'єктивна сторона та суб'єкт умисного вбивства

матір'ю своєї новонародженої дитини. Особливості кваліфікації дій співучасників. Проблема впливу моменту виникнення умислу на кваліфікацію умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини.

Висновки

У вступі необхідно довести актуальність розглядуваної теми, по можливості, навести дані судової статистики, здійснити історичну розвідку щодо того, яке було ставлення з боку законодавчих органів різних державних утворень упродовж епох формування і зміни суспільного ладу, філософських переконань і релігійних поглядів.

При розгляді першого питання дайте характеристику системи (загальний, родовий, безпосередній) об'єктів кримінально-правової охорони щодо умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, визначте підстави соціально-правової обумовленості кримінально-правового переслідування і віднесення цього кримінального правопорушення до привілейованих складів умисних вбивств.

Висвітлення другого питання потребує розкриття особливостей об'єктивної сторони умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, зокрема, дослідження поняття «новонароджена дитина», і того, що означає проміжок часу «під час пологів» і «відразу після пологів». Необхідно також проаналізувати різні підходи до встановлення початкового моменту життя людини, висловити своє ставлення щодо цього питання, спробувати навести аргументи «за» чи «проти».

Досліджуючи третє питання, необхідно зупинитися на загальних (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) та спеціальних ознаках суб'єкта, а також дослідити питання, чи поширюються вони на інших співучасників кримінального правопорушення, якщо такі будуть брати участь у його вчиненні, яке це значення має для кваліфікації (за тією самою чи іншою статтею Особливої частини КК України) і чим це обґрунтовується. Слід охарактеризувати суб'єктивну сторону; розкрити зміст інтелектуальної та вольової ознак прямого умислу; дати відповідь на питання, чи впливає момент його виникнення

(заздалегідь, під час пологів, відразу після них) на кваліфікацію розглядуваного кримінального правопорушення, чим це пояснюється.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання цього кримінального правопорушення буде виявлено окремі його недоліки, можна запропонувати внесення змін до чинного законодавства й обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Тацій В. Я. Кваліфікація умисного вбивства за обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність: [підрозд. 3.3.2.]. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування*: монографія / В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. С. 131–151.

Шевченко О. В. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: монографія. Харків: НікаНова, 2012. 215 с.

Остапенко Л. А. Кримінально-правова характеристика умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 22 с.

Попов А. Н. Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах. Санкт-Петербург: Юрид. Центр Пресс, 2001. С. 73–205.

Додаткова література

Антонюк Н. Вдосконалення законодавчої конструкції складу «умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини» (ст. 117 КК України). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 49. С. 198–206.

Гернет М. Н. Детоубийство: социологическое и сравнительно-юридическое исследование. Москва: Тип. Имп. Моск. ун-та, 1911. 322 с.

Остапенко Л. Правова оцінка причетності до вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 128–131.

Радутний О. Е. Визначення початкового моменту ви-

никнення життя людини в світлі універсальності інформаційних відносин та інформаційного простору. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 105. С. 155–160.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 930. Ст. 142.

Про судову практику в справах проти життя та здоров'я: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 07.02.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

Т е м а 9. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА

П л а н

Вступ

1. Об'єкт і об'єктивна сторона доведення до самогубства.
2. Суб'єктивна сторона й суб'єкт доведення до самогубства.
3. Кваліфікуючі ознаки.

Висновки

У вступі необхідно показати суспільну небезпечність цього кримінального правопорушення, оскільки воно пов'язане із посяганням на життя людини. Бажано навести статистичні дані, за якими можна визначити місце цих кримінальних правопорушень у загальній структурі злочинності.

Відповідь на перше питання варто почати з розгляду об'єкта кримінального правопорушення. При висвітленні об'єктивної сторони треба вказати на вичерпний перелік дій, що його утворюють, розкрити їх зміст на підставі аналізу тео-

рії кримінального права й судової практики. У зв'язку із цим звернути увагу на те, що не можуть кваліфікуватися за ст. 120 КК України випадки самогубства внаслідок вчинення щодо особи будь-яких законних дій, а також внаслідок повідомлення хоча й такої, що принижує гідність особи, але вірної, такої, що відповідає дійсності, інформації за умови, що вона повідомлялася не в образливій чи цинічній формі.

Розкриваючи суб'єктивну сторону (друге питання плану), необхідно наголосити, що доведення до самогубства характеризується виною, яка може бути у формі як умислу, так і необережності.

При характеристиці суб'єкта кримінального правопорушення слід акцентувати на тому, що підбурювання до самогубства і пособництво в самогубстві не тягнуть настання кримінальної відповідальності.

Наприкінці проаналізуйте кваліфікуючі ознаки та розкрийте їх зміст.

Список основної літератури

Гусак А. О. Проблеми визначення родового об'єкта доведення до самогубства. *Правова держава*. 2013. № 16. С. 116–121.

Вітенко К. А. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства. *Юридичні науки: проблеми та перспективи*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 6-7 грудня 2013 р.). Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2013. С. 67–71.

Гусак А. О. Об'єкт доведення до самогубства: сучасний погляд. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. Правознавство*, 2012. Т. 17. Вип. 1/2 (16/17). С. 171–175.

Гусак А. О. Кримінально-правова характеристика суб'єктивної сторони доведення до самогубства. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. 2013 Вип. 69. С. 392–395.

Гусак А. О. Проблемні питання об'єктивної сторони доведення до самогубства. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права*: матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, ун-т «Одеська юридична академія»). Одеса: Фенікс, 2012. С. 215–216.

Ярмиш Н. Жорстоке поводження як одна з форм доведення до самогубств. *Право України*. 1992. № 7. С. 45–46.

Додаткова література

Колінько О. О. Доведення до самогубства : порівняльна характеристика українського і зарубіжного кримінального законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 258–264.

Женунтій В., Шестопалова Л. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства. *Вісник прокуратури*. 2003. № 7. С. 68–72. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бурдін В. М. Проблеми кримінальної відповідальності за доведення до самогубства за КК України. *Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи*: матеріали Наук.-практ. конф., Харків, 22–23 квіт. 2004 р. Київ; Харків. Юрінком Інтер. 2004. С. 84–86. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Колінько О. О. Доведення до самогубства: порівняльна характеристика українського і зарубіжного кримінального законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 258–264. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гусак О. А. Спосіб доведення до самогубства як елемент об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 120 КК України. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту “Одес. юрид. акад.” та 165-річчю Одес. школи права, 20–21 квіт. 2012. Одеса: Фенікс, 2012. Т. 2. С. 288–290. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. П. 31.

Т е м а 10. УМИСНЕ ТЯЖКЕ ТІЛЕСНЕ УШКОДЖЕННЯ, ЩО СПРИЧИНИЛО СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО, ТА ЙОГО ВІДМЕЖУВАННЯ ВІД УМИСНОГО ВБИВСТВА І ЧЕРЕЗ НЕОБЕРЕЖНІСТЬ

П л а н

Вступ

1. Поняття “умисне тяжке тілесне ушкодження”, критерії його визначення.
2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.
3. Об'єкт і об'єктивна сторона.
4. Суб'єктивна сторона та суб'єкт.
5. Відмінність умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Висновки

Розглядаючи перше питання, слід розкрити суть загального поняття “тілесне ушкодження”. Для цього необхідно ознайомитися з «Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень», затвердженими 17.01.1995 р., і приділити особливу увагу аналізу критеріїв віднесення тілесних ушкоджень до тяжких. Обов'язково навести викладені в літературі точки зору щодо кількості й видів та-

ких критеріїв, розтлумачити їх зміст.

Висвітлюючи друге питання, покажіть, що ч. 2 ст. 121 КК України передбачає декілька кваліфікуючих ознак, серед яких умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, є найбільш суспільно небезпечним. Проаналізуйте об'єктивну сторону, підкресливши її складний характер, обумовлений тим, що це кримінальне правопорушення належить до таких, які кваліфікуються за наслідком: суспільно небезпечне діяння – тяжке тілесне ушкодження (проміжний наслідок) – смерть потерпілого.

Спеціального аналізу потребує така об'єктивна ознака, як причинний зв'язок. Для розкриття цього питання слід звернутися до Загальної частини кримінального права, зокрема, до теми про об'єктивну сторону кримінального правопорушення.

Важливо показати специфіку суб'єктивної сторони, яка проявляється у змішаній формі вини, розкрити її зміст.

Останнє питання пов'язане з попереднім аналізом специфіки об'єктивної та суб'єктивної сторін умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Даючи відповідь на нього, необхідно окремо проаналізувати суб'єктивну сторону умисного вбивства і вбивства через необережність. Тільки після цього можна зробити висновок про відмежування цих кримінальних правопорушень від умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.

Бажано звернутися також до судової практики з цього питання.

Список основної літератури

Бурдін В. Проблеми розмежування складу «вбивства через необережність» від складу «умисного тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого». *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XXIII звіт. наук.-практ. конф., 7–8 лют. 2017 р. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2017. Ч. 2. С. 118–121. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21

FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Волошин П. В. Разграничение в судебной практике убийства и причинения тяжкого вреда здоровью, повлекшего причинение смерти по неосторожности. Уголовное право. 2011. № 3. С. 8–11. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гороховская Е. В. Уголовно-правовая ответственность за убийство по неосторожности в УК Украины и России. *Наука і вища освіта: Конференції. Наукове рецензування. Інформація*. Вип. 1. Запоріжжя: Б. в., 1998. С. 84–86. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гороховська О. В. Відповідальність за вбивство з необережності. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 3 (4). С. 78–84. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гороховська О. В. Про призначення покарання за вбивство через необережність. *Проблеми пенітенціарної теорії і практики*: щоріч. бюл. Київ. ін-ту внутр. справ. Вип. 7. Київ: МП “Леся”, 2002. С. 161–165. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Музика А. А., Гороховська О. В. Проблеми кримінальної відповідальності за вбивство через необережність. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали Наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2003 р. Львів: ЛІВС при НАВС України. 2003. С. 259–262. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=

=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S
&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тютюгін В. І., Ус О. Вбивство через необережність: проблеми кримінальної відповідальності. *Вісник Академії правових наук України*. 2007 р. № 3 (50). С. 250–254. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Гороховська О. В. Обставини, що обтяжують та пом'якшують покарання за вбивство через необережність. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2003. № 1. С. 95–98.

Іванов Ю., Круміна М. Вчинення вбивств та тілесних ушкоджень з необережності: сучасний стан і тенденції. *Право України*. 2005. № 11. С. 91–94.

Гураль Л. О. Загальні підходи до визначення меж відповідальності за спричинення тілесних ушкоджень. *Хмельницький університет управління та права. Університетські наукові записки: часопис*. 2016. № 4 (60). С. 117–124. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Т е м а 11. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КАТУВАННЯ

П л а н

Вступ

1. Об'єкт і об'єктивна сторона катування.
2. Суб'єктивна сторона і суб'єкт катування.
3. Кваліфікуючі ознаки, що обтяжують кримінальну

відповідальність за катування.

4. Співвідношення катування з іншими складами кримінальних правопорушень.

Висновки

При дослідженні катування важливо розуміти, що, хоча заборона цього кримінального правопорушення закріплена як на конвенційному, так і на національному рівнях, встановити ознаки аналізованого діяння можна виключно на підставі положень ст. 127 КК України (згідно з правилами, передбаченим ч. 3 ст. 3 КК України). При цьому, зважаючи на положення ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. № 3477-IV, оціночні ознаки катування можуть бути розкриті виходячи з практики ЄСПЛ.

Відповідь на перше питання передбачає вивчення об'єкта й об'єктивної сторони катування. Аналіз об'єкта розгляданого кримінального правопорушення слід розпочати із дослідження загального об'єкта катування. Необхідно розкрити зміст родового об'єкта означеного кримінального правопорушення. При цьому важливо звернути увагу на те, що норма про кримінальну відповідальність за катування міститься у розділі II Особливої частини КК України. Бажано тезово окреслити полеміку щодо проблеми родового об'єкта катування. Далі доречно зупинитися на видовому і безпосередньому об'єктах катування. При розгляді видового об'єкта катування слід: зазначити підгрупи кримінальних правопорушень, які криміналісти виокремлюють у межах групи кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи; вирішити питання про те, до якої із цих підгруп належить катування, та, відповідно, визначитися із змістом видового об'єкта аналізованого кримінального правопорушення. Дослідження безпосереднього об'єкта катування необхідно провести з урахуванням того, що це діяння є поліоб'єктним, тож слід охарактеризувати основний і додаткові безпосередні об'єкти катування. Окремо варто зупинитися на ознаках потерпілого.

При вивченні об'єктивної сторони необхідно виходити з того, що катування є кримінальним правопорушенням із ма-

теріальним складом, тому мають бути проаналізовані: діяння (побої, мучення, інші насильницькі дії); суспільно небезпечні наслідки (сильний фізичний біль, фізичне, моральне страждання); причинний зв'язок. Бажано критично осмислити наукову думку з визнання катування кримінальним правопорушенням із формальним складом (з позиції того, що цей науковий підхід суперечить практиці ЄСПЛ).

Висвітлення другого питання вимагає надання характеристики суб'єктивної сторони і суб'єкта катування. При аналізі суб'єктивної сторони потрібно дослідити ознаку не тільки вини, а й спеціальної мети. Встановлення суб'єкта катування можливе за умови врахування положень вчення про загальний суб'єкт кримінального правопорушення. При цьому важливо звернути увагу на невідповідність норм ч. 1 ст. 127 КК України ч. 1 ст. 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. у частині визначення суб'єкта катування. За наявності аргументів можна висловити власну точку зору щодо того, чи є обґрунтованим рішення законодавця криміналізувати катування як кримінальне правопорушення, що вчиняється загальним суб'єктом.

Третє питання передбачає аналіз кваліфікуючих ознак, що обтяжують кримінальну відповідальність за катування. Слід розкрити зміст кожної із них, приділити особливу увагу дослідженню мотиву расової, національної, релігійної нетерпимості.

Відповідь на четверте питання доцільно надати за двома позиціями: по-перше, навести відмінності катування (ст. 127 КК України), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України), примушування давати показання (ст. 373 КК України) за ознаками складів кримінальних правопорушень; по-друге, визначитися із кваліфікацією катування, вчиненого: а) працівником правоохоронного органу; б) при допиті прокурором, слідчим, працівником підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність.

Список основної літератури

Дорош Л. В., Марадіна Ю. С. До проблеми визначення безпосереднього об'єкта катування. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 22. 296 с. С. 43–53.

Дорош Л. В. Мотив расової, національної, релігійної нетерпимості як кваліфікуюча ознака злочинів проти життя і здоров'я особи. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 114. С. 163–173.

Марадіна Ю. С. Особливості потерпілого як ознаки складу катування. *П'яти Харківські кримінально-правові читання*: тези доп. та наук. повідомл. учасників Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (м. Харків, 12–13 трав. 2016 р.) / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.) та ін.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. 350 с. С. 154–156.

Марадіна Ю. С. Поняття «мучення» і «мордування»: повна синонімія чи збіг окремих ознак? *Сучасні проблеми правової системи України*: зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (28 листоп. 2013 р.). Київ: Кондор-видавництво, 2013. 507 с. С. 306–309.

Марадіна Ю. С. Сильний фізичний біль як оціночне поняття (ст. 127 КК України). *Актуальні проблеми права: теорія і практика*: зб. наук. пр. Луганськ: ФОП Котова, 2012. 655 с. С. 378–386.

Марадіна Ю. С. Фізичне і моральне страждання як суспільно небезпечні наслідки катування. *Актуальні питання розвитку державності та правотворчої діяльності в Україні*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 2-3 лют. 2013 р. У 2-х т. Харків: ГО “Асоціація аспірантів-юристів”, 2013. Т. 2. 104 с. С. 46–48.

Поліщук О. Ю. Проблеми розуміння дискримінації як однієї з цілей катування. *Форум права*. 2008. № 3. С. 411–418.

Телесніцький Г. Н. Кримінальна відповідальність за катування: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2013. 20 с.

Додаткова література

Ахтирська Н. М., Касько В. В., Маланчук Б. А. та ін. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорсткому поводженню і безкарності: наук.-практ. посіб. для суддів / за заг. ред. В. Т. Маляренка. Київ: «К.І.С.», 2011. 320 с.

Денисова О. В. Кримінально-правова характеристика катування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08. Київ, 2014. 24 с.

Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика катування. *Часопис Академії адвокатури України*. № 13. 2011. С. 1–9.

Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: Б. в., 2010. 20 с.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_085

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>

Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджені Наказом МОЗ України від 17.01.1995 р. № 6. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95>

Рішення Європейського Суду з прав людини, розміщені на офіційному сайті Міністерства юстиції України (ст. 3 «Заборона катування»). URL: <https://minjust.gov.ua/m/stattya-3-zaborona-katuvannya>

Тема 12. НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ АБО СТЕРИЛІЗАЦІЇ: КРИМІНАЛЬНО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ

АНАЛІЗ

П л а н

Вступ

1. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК України.

2. Кваліфікуючі ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації згідно з КК України.

3. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК інших зарубіжних країн.

4. Кваліфікуючі ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК інших зарубіжних країн.

Висновки

У вступі бажано у стислій формі розглянути історію розвитку кримінального законодавства з питань незаконного проведення абортів або стерилізації, а також суспільну небезпечність цього кримінального правопорушення, аргументувати соціальну обумовленість норми про відповідальність за це посягання. Слід зазначити, що статті 3, 27 Конституції України, у яких проголошено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, й закріплено невід'ємне право кожної людини на життя, є основоположними вихідними нормами, на які треба спиратися при висвітленні даної теми.

Досліджуючи об'єктивні ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК України, доцільно визначити основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення; з'ясувати зміст понять “аборт”, “стерилізація”, пояснити, коли вони визнаються незаконними. При цьому бажано відмежовувати незаконне проведення абортів або стерилізації від діянь, коли переривання вагітності сталося внаслідок нанесення жінці ударів, побоїв або інших насильницьких дій, роз'яснивши, чи змінюється в таких випадках їх кваліфікація.

Характеризуючи суб'єктивні ознаки вітчизняного кримінального законодавства, опишіть форму вини і суб'єкта кримінального правопорушення. При аналізі кваліфікуючих

ознак важливо показати, як впливає суб'єктивне ставлення винного до настання наслідків, навести приклади із судової практики.

Висвітлюючи питання про кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів або стерилізації в інших зарубіжних країнах, слід мати на увазі, що кримінально-правова охорона життя ненародженої дитини може суттєво відрізнятися від національного кримінального законодавства. Спираючись на це, детально розгляньте об'єктивні й суб'єктивні ознаки незаконного проведення абортів або стерилізації за КК інших зарубіжних країн. Зокрема, зверніть увагу на місце даного кримінального правопорушення в системі норм Особливої частини відповідних країн і на те, встановлено ознаки об'єктивної сторони даного кримінального правопорушення та його кваліфікуючі ознаки.

Підсумовуючи, визначте, чи потребує вдосконалення норма за незаконне проведення абортів або стерилізації за КК України.

Список основної літератури

Дудоров О., Балабко В. Незаконне проведення абортів: проблеми тлумачення і вдосконалення кримінального законодавства. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 4. С. 26–31.

Лапко Г. К. До питання визначення спеціальних ознак суб'єкта незаконного проведення абортів за кримінальним законодавством України. *Право і безпека*. 2005. № 1. Т. 4. С. 130–132.

Ларкін М. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 16 (3'2012). С. 1–4.

Павленко І. В. Незаконність як ознака злочину, відповідальність за який передбачена ст. 134 КК України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. Проблеми теорії та практики застосування законодавства*. Розд. II. 2012. № 4. С. 125–129.

Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України

та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.

Додаткова література

Бучківська В. Л. Незаконне проведення абортів: кримінально-правова кваліфікація та судова практика. *Медичне право*. 2014. № 2 (14). С. 18–27.

Ткаченко І. М. Кримінально-кримінологічна характеристика незаконного проведення абортів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. № 6-2. Т. 2. С. 99–101.

Черевко К. О. Генезис законодавства за незаконне проведення абортів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1082. Серія «ПРАВО». Вип. № 16. С. 162–165.

Черевко К. О. Кримінально-правовий аналіз міжнародного законодавства щодо норми про кримінальну відповідальність за незаконне проведення абортів. *Форум права*. 2013. № 3. С. 733–738. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_120.pdf

Нормативні акти і матеріали судової практики

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280112&p=1300343043659469>

Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвнонародженості, затверджена наказом МОЗ України від 29.03.2006 р. № 179. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0427-06>

Інструкція про порядок проведення операції штучного переривання вагітності: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20.07.2006 р. № 508. *Офіційний вісник України*. 2006. № 43. С. 222. Ст. 2912. Код акта 37706/2006.

Про судову практику в справах про злочини проти

життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. П. 31.

Про реалізацію статті 281 Цивільного кодексу України: постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 144. *Офіційний вісник України*. 2006. № 7. С. 114. Ст. 357. Код акта 35225/2006.

Т е м а 13. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ ТА ЗА НЕНАДАННЯ ДОПОМОГИ ОСОБІ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ В НЕБЕЗПЕЧНОМУ ДЛЯ ЖИТТЯ СТАНІ

П л а н

Вступ

1. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки залишення в небезпеці.
2. Кваліфікуючі ознаки залишення в небезпеці.
3. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
4. Кваліфікуючі ознаки ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
5. Відмінність залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.

Висновки

Виходячи з положень Конституції України (ст. 3, 27), де наголошується, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а також закріплюється невід'ємне право кожної людини на життя, обґрунтуйте актуальність обраної теми. У стислій формі окресліть історію розвитку кримінального законодавства з питання відповідальності за кримінальні правопорушення, що становлять небезпеку життю і здоров'ю людини, покажіть їх суспільну небезпечність, розкрийте соціальну обумовленість норм про відповідальність за ці посягання.

При характеристиці об'єктивних ознак залишення в небезпеці необхідно з'ясувати суть поняття “небезпечний для життя стан”, назвати чинники, що стали причиною безпорадності потерпілого (вік, фізіологічні та патологічні процеси тощо), і джерела небезпеки, які викликали такий стан. Залежно від джерела небезпеки слід визначити види бездіяльності, назвати їх; встановити критерії відповідальності за бездіяльність (об'єктивний і суб'єктивний); назвати підстави, що зумовлюють правовий обов'язок надати допомогу потерпілому за наявності реальної можливості виконати цей обов'язок. Важливе значення має вивчення конструкції складу і встановлення моменту, з якого кримінальне правопорушення вважається закінченим.

Розкриваючи суб'єктивні ознаки цього складу кримінального правопорушення, треба визначити форму вини, проаналізувати суперечливі точки зору щодо питання про їх характер, звернути увагу на завідомість як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони. Слід пам'ятати, що суб'єкт у даному разі спеціальний, причому ним можуть бути дві категорії осіб, які треба назвати і надати характеристики.

Після цього доцільно звернутися до розгляду кваліфікуючих ознак кримінального правопорушення і показати, як впливає на кваліфікацію суб'єктивне ставлення винного до настання наслідків. Бажано звернутися до судової практики.

При відповіді на питання про відмінність залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя становищі, треба звернути увагу на те, що відмежування слід проводити як за об'єктивними, так і за суб'єктивними ознаками. Важливо пам'ятати, що в низці випадків при залишенні в небезпеці, на відміну від ненадання допомоги, потерпілий потрапляє в небезпечну для життя ситуацію саме внаслідок поведінки винної особи. Далі необхідно порівняти конструкцію досліджуваних складів, характер наслідків. Проводячи відмежування цих кримінальних правопорушень за суб'єктивними ознаками, важливо пам'ятати, що в першому з них ступінь вини визначається особливостями видів бездіяльності. Має місце відмінність і за суб'єктом кримінального правопорушення.

Список основної літератури

Сташис В. В., Бажанов М. І. Особа під охороною кримінального закону. Харків, 1996. С. 133–143.

Бабаніна В. В. Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: [б. в.], 2010. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пилипенко Є. О. Кримінально-правове забезпечення протидії залишенню у небезпеці: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: б. в., 2013. 17 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тимчук О. Суб'єктивна сторона залишення в небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 1. С. 80–83. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кузнецов В. В. Окремі питання відмежування залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. *Юридична наука*: наук. юрид. журн. 2015. № 1. С. 44–52. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тимчук О. Л. Об'єктивні ознаки залишення в небезпеці. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2002. № 3 (24). С. 203–208. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бабаніна В. В. Історія розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за залишення в небезпеці. *Адвокат*.

2008. № 12. С. 26–30. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кричун Ю. А., Арделян І. І. Порівняльно-правовий аналіз залишення в небезпеці за кримінальним законодавством України та деяких зарубіжних держав. *Держава та регіони. Серія: Право: наук.-вироб. журн.* 2015. № 1. С. 60–64. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Микитчик О. В., Бабаніна В. В. Суб’єктивна сторона залишення в небезпеці. *Адвокат.* 2009. № 5. С. 26–30. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бабаніна В. Об’єктивна сторона залишення в небезпеці. *Підприємництво, господарство і право.* 2009. № 7. С. 123–126. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Микитчик О., Бабаніна В. Особливості суб’єкта злочину, передбаченого ст. 135 Кримінального кодексу України “залишення в небезпеці”. *Підприємництво, господарство і право.* 2010. № 1. С. 134–137.

Дударець Д. В. Причинний зв’язок у злочинах залишення в небезпеці та ненадання допомоги за КК України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр.* 2011. Вип. 51. С. 547–552. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Цимідан П. П. Історія розвитку кримінального законо-

давства, що передбачає відповідальність за залишення в небезпеці. *Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. 23 трав. 2014 р. Харків: ХНУВС, 2014. Т. 1. С. 169–172. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Назимко Є. С., Пилипенко Є. О. Пропозиції з оптимізації міри покарання за залишення в небезпеці. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 203–209. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Назимко Є., Пилипенко Є. Короткий огляд історії встановлення кримінальної відповідальності за залишення у небезпеці. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 6. С. 136–139. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пилипенко Є. О. Особливості відмежування залишення в небезпеці від інших злочинів проти життя та здоров'я особи за кримінальним законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 12. С. 165–168. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Пилипенко Є. О. Особливості розвитку кримінально-правового забезпечення протидії залишенню у небезпеці за часи незалежної України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 1. С. 114–118. URL: <http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/>

[irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=](http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=)

Бабаніна В. В. Порівняльний аналіз кримінальної відповідальності за залишення в небезпеці (на прикладі України та Нідерландів). *Проблеми кримінально-правових наук: історія, сучасність, міжнародний досвід (пам'яті професора П. П. Михайленка)*: тези доп. Загальноуніверситет. наук.-теорет. конф. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2009. С. 177–180. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Стойловський Р. В. Соціальні та правові підстави криміналізації залишення в небезпеці. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. 2011. Вип. 60. С. 77–84. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Орлов П. И. Залишення в небезпеці. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. / редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 225–228. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тема 14. ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ

П л а н

Вступ

1. Сучасний стан і основні напрями розвитку правового регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людини.

2. Кримінально-правова характеристика порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.

3. Кваліфікуючі обставини вилучення у людини анатомічних матеріалів із метою їх трансплантації.

4. Особливо кваліфікуючі обставини.

Висновки

У вступі необхідно звернути увагу на те, що орієнтування України на міжнародні стандарти в галузі прав людини вимагають від нашої держави реального гарантування проголошених Основним Законом прав і свобод людини. Обов'язковою умовою реалізації цих конституційних приписів є забезпечення якісної і кваліфікованої медичної допомоги, яка є критерієм, що фактично зумовлює якість життя людини в цілому, визначає стан захищеності кожного члена громадянського суспільства. Для реалізації прав і свобод людини необхідно створити систему юридичних гарантій їх забезпечення. Однією з таких гарантій, завдяки наявності якої забезпечується реалізація права громадян на отримання належної медичної допомоги, є передбачення у Кримінальному кодексі України низки норм, спрямованих на охорону життя і здоров'я працівниками медичної сфери. З урахуванням наведеного вкажіть на актуальність дослідження кримінально-правового захисту трансплантації органів або тканин людини.

Відповідаючи на перше питання, проаналізуйте міжнародне і національне законодавство, що регулює порядок й умови трансплантації анатомічних матеріалів людини, визначте основні напрями його розвитку. Далі сформулюйте понят-

тя «трансплантація», вкажіть її види, окресліть коло біологічних, морально-етичних і медико-правових проблем, що виникають у сфері трансплантології. Зверніть увагу на необхідність урахування у вітчизняному законодавстві міжнародних стандартів, які використовуються при трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Кримінально-правову характеристику порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини доцільно почати з визначення його родового і безпосереднього об'єктів. Аналізуючи об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 143 КК України, слід окремо зупинитися на регламентації кримінальної відповідальності за незаконну торгівлю анатомічними матеріалами людини.

При висвітленні четвертого питання більш детально розкрийте зміст поняття “транснаціональні організації, які займаються вилученням у людей анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації або незаконною їх торгівлею”.

Список основної літератури

Гринчак С. В. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини: монографія / наук. ред. Л. В. Дорош. Харків: Право, 2011. 296 с.

Гринчак С. В. Науково-практичний аналіз складів злочинів, передбачених ст. 143 КК України. *Форум права*. 2016. № 2. С. 43–53. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_2_9.pdf

Дорош Л. В., Потапенко Л. В. Незаконна торгівля органами або тканинами людини. *Питання боротьби із злочинністю*. Харків: Право, 2011. Вип. 21. С. 99–111.

Мусієнко А. Злочини у сфері трансплантації органів або тканин людини. *Вісник прокуратури*. 2007. № 10 (76). С. 115–118.

Чеботарьова Г. В. Кримінально-правова охорона правопорядку в сфері медичної діяльності: монографія. Київ: КНТ, 2011. 616 с.

Додаткова література

Глушков В. А. Ответственность за преступления в области здравоохранения. Киев: Выща шк., 1987. 200 с.

Горелик И. И. Правовые аспекты пересадки органов и тканей. Минск: Вышэйшая шк., 1971. 91 с.

Крылова Н. Е. Уголовное право и биоэтика: проблемы, дискуссии, поиск решений. Москва: ИНФРА-М, 2006. 320 с.

Лісіцина Ю. О. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини та насильницьке донорство: кримінально-правова та кримінологічна характеристика: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 20 с.

Сучасне українське медичне право України: монографія / за заг. ред. С. Г. Стеценко. Київ: Атіка, 2010. 496 с.

Тихонова С. С. Прижизненное и посмертное донорство в Российской Федерации: вопросы уголовно-правового регулирования. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 321 с.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 10.11.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині від 17.05.2018 № 2427-VIII Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>

О приведении в соответствие законодательств государств-участников по вопросам изъятия, пересадки и трансплантации материалов организма человека: Резолюция Комитета министров Совета Европы № (78) 29 от 11 мая 1978 г. *Закон і бізнес*. 1996. № 21. С. 3.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 р. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1. С. 37–42.

Тема 15. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ

П л а н

Вступ

1. Об'єкт та об'єктивна сторона торгівлі людьми.
2. Суб'єктивна сторона і суб'єкт торгівлі людьми.
3. Кваліфікуючі ознаки торгівлі людьми
4. Відмежування торгівлі людьми від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки

У вступі необхідно показати соціальну обумовленість кримінальної відповідальності за торгівлю людьми і приділити увагу історії розвитку даного питання.

Після цього варто розглянути об'єктивні ознаки цього складу кримінального правопорушення. Окрему увагу слід звернути на безпосередній основний і додатковий об'єкти торгівлі людьми. Аналіз об'єктивної сторони вимагає перш за все визначення поняття «торгівля людьми», всіх передбачених законом її форм. Варто зупинитися на моменті закінчення цього кримінального правопорушення, проаналізувати точки зору, наявні в літературі щодо даного аспекту.

Вивчаючи суб'єктивну сторону (форми вини і обов'язкової мети його вчинення) і суб'єкт цього кримінального правопорушення, треба звернути увагу на передбачені в законі такі види мети, як: мета сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, запроторення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) в комерційних цілях, використання у збройних конфліктах, експлуатації праці.

Відповідь на третє питання вимагає ретельного аналізу кваліфікуючих ознак торгівлі людьми, передбачених ч. 2 і 3 ст. 149 КК України. Необхідно розкрити поняття «тяжкі наслідки». Виходячи з того, що торгівля людьми часто пов'язується із заподіянням шкоди різним об'єктам, слід докладно вивчити особливості кваліфікації цього кримінального правопорушення за сукупністю (наприклад, у тому випадку,

коли торгівля людьми поєднується з порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини (ст. 143 КК України) або із втягненням неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304 КК України) та ін.).

Розкриваючи останній пункт плану, розгляньте підстави розмежування торгівлі людьми і суміжних кримінальних правопорушень.

Список основної літератури

Козак В. А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми (аналіз складу злочину): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: [б. в.], 2003. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини. Луганськ: ПВВ ЛАВС, 2003. 204 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Підгоровинський В. М. Відповідальність за торгівлю людьми за кримінальним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса : [б. в.], 2005. 19 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г., Яценко С. С. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства : навч. посібник. Київ: Атіка, 2005. 240 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г. Відмежування торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо передачі людини від суміжних злочинів. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС України*. Вип. 2. Луганськ, 2002. С. 112–121.

Козак В. А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми за новим Кримінальним кодексом України. *Проблеми законності*. 2002. Вип. 56. С. 144–151.

Додаткова література

Харчук В. Генезис спеціальних міжнародних договорів у сфері протидії рабству та торгівлі людьми. *Юридичний журнал*. 2010. № 10. С. 35–41. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Осипова Е. В. Проблемы противодействия торговле людьми: анализ российского и зарубежного опыта. *Криміналістика XXI століття*: матеріали Наук.-практ. конф., 25–26 листоп. 2010 р. Харків: Право, 2010. С. 423–427. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лизогуб Я. Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: [б. в.], 2003. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Т е м а 16. ПОРУШЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ НАЛЕЖНОСТІ, РЕЛІГІЙНИХ ПЕРЕКОНАНЬ, ІНВАЛІДНОСТІ ТА ЗА ІНШИМИ ОЗНАКАМИ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками в системі кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

2. Об'єктивні ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

3. Суб'єктивні ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

4. Кваліфікуючі ознаки порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.

Висновки

У вступі необхідно звернути увагу, що ст. 161 КК України ґрунтується на конституційному принципі рівності, що закріплений у ст. 21 Основного Закону України, яка проголошує, що «усі люди є вільні і рівні у своїй гідності і правах».

Висвітлення першого пункту плану необхідно розпочати з визначення місця порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками в системі кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. При аналізі цього питання бажано звернутися до судової практики і навести декілька прикладів.

Розкриваючи об'єктивні ознаки цього складу криміна-

льного правопорушення, слід звернути увагу на безпосередній об'єкт кримінального правопорушення. Вивчення об'єктивної сторони вимагає, насамперед, надання характеристики альтернативних дій, зазначених у диспозиції. Слід звернути увагу на встановлення моменту закінчення цього кримінального правопорушення.

Докладно охарактеризуйте суб'єктивну сторону і суб'єкта кримінального правопорушення, окресліть особливості мети цього кримінального правопорушення.

Розглядаючи четверте питання, поясніть зміст і значення кваліфікуючих ознак, передбачених частинами 2 і 3 ст. 161 КК України.

Список основної літератури

Андрушко П. П. Систематизація злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. *Кримінальне право України*. 2006. № 12. С. 29–33.

Дорош Л. В. Щодо дотримання принципу конституційної відповідності (на прикладі ст. 161 КК України). *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 28 жовтня 2011 р., м. Харків. Вип. 3. У 2-х ч. Ч. 1. Харків: Оберіг, 2011. С. 192–198.

Зінченко І. О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. (Аналіз законодавства і судової практики): монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. 320 с.

Зінченко І. О. Уточнення змісту об'єкта злочину, передбаченого статтею 161 КК України, як умова ефективності її застосування. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні*: матеріали Наук. конф., 15 трав. 2008 р. Харків: Право, 2008. С. 55–58.

Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України). Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2006. 573 с.

Курафєєв В. В. Порушення рівності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань: конституційний та кримінально-правовий аспекти. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків: Право, 2011. Вип. 22. С. 232–240.

Панькевич В. М. Кримінальна відповідальність за порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.

Шепелева Н. В., Панькевич В. М. Загибель людей як особлива кваліфікуюча ознака злочину, передбаченого ч. 3 ст. 161 КК України. *Вісник Верховного Суду України*. 2006. № 11. С. 37–39.

Додаткова література

Дорош Л. В. Місце порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань в системі Особливої частини КК України. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 25 жовт. 2013 р., м. Харків. Вип. 5. Харків: Оберіг, 2013. С. 329–333.

Зінченко І. О. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 161 КК України. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 106. С. 148–157.

Леоненко Т. Злочини, що вчиняються на релігійному ґрунті: проблеми кваліфікації та класифікації. *Вісник прокуратури*. 2014. № 3. С. 61–68.

Лиховая С. Я., Островский А. С. Нарушение равноправия граждан в зависимости от их расовой, национальной принадлежности или отношения к религии (проблемы отграничения от хулиганства и иных преступлений). *Юридичний вісник*. 2013. 2 (27). С. 145–149.

Клочко А. М., Уткіна М. С. Деякі питання кваліфікації злочинів, що вчинюються на ґрунті релігійної ворожнечі. *Основні напрями реформування законодавства України в умовах розбудови демократичної держави*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ГО «Асоц. аспірантів-юристів», 2012. С. 93–95.

Маркін В. Чи є свобода віросповідання обов'язковим об'єктом складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 161 “Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної незалежності або релігійних переконань” КК України? *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали ХІХ Звіт. наук.-практ. конф. (7–8 лют. 2013 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2013. С. 263–265.

Пазинич Т. Про актуальність комплексного дослідження злочинів, що вчиняються з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 162–166.

Панькевич В. М. Щодо історії розвитку кримінальної відповідальності за порушення рівноправності громадян у законодавстві України. *Адвокат*. 2005. № 11. С. 11–14.

Т е м а 17. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗГВАЛТУВАННЯ

П л а н

Вступ

1. Об'єкт і об'єктивна сторона згвалтування.
2. Суб'єктивна сторона згвалтування.
3. Суб'єкт кримінального правопорушення.
4. Кваліфікуючі ознаки згвалтування.

Висновки

У вступі необхідно показати суспільну небезпечність цього кримінального правопорушення, його тяжкість порівняно з іншими кримінальними правопорушеннями проти статевої свободи і статевої недоторканості особи.

При відповіді на питання про об'єктивні ознаки згвалтування потрібно спочатку зупинитися на своєрідності об'єкта посягання, проаналізувати існуючі в літературі точки зору і висловити власну думку з цього приводу. Заслуговує на увагу характеристика потерпілої особи.

Аналіз об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення передбачає розкриття її обов'язкових ознак.

Наведені способи слід докладно дослідити, враховуючи положення теорії кримінального права і судової практики.

Характеризуючи суб'єктивну сторону згвалтування, важливо вказати на форму вини як обов'язкову її ознаку, а також на мотив і мету цього кримінального правопорушення.

Серед кваліфікуючих обставин треба виокремити за суб'єктивними ознаками такі з них, як згвалтування неповнолітньої або малолітньої особи, а також згвалтування, що спричинило тяжкі наслідки.

Список основної літератури

Сташис В. В., Бажанов М. І. Злочини проти життя, здоров'я, волі і гідності особи: конспекти лекцій. Харків: Укр. юрид. акад., 1992. 52 с.

Сташис В. В., Бажанов М. І. Особа – під охороною кримінального закону. Харків: Право, 1996. 225 с.

Дорош Л. В. Проблеми застосування та вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості. *Матеріали наукових семінарів та “круглих столів”, проведених Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого спільно з Академією правових наук України в рамках Фестивалю науки 15–16 трав. 2007 р.* Харків: Право, 2007. С. 8–10.

Брич Л. П. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи за законодавством України. Львів: ЛДУВС, 2010. 84 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Лисько Т. Д. Кримінальна відповідальність за згвалтування (порівняльно-правовий аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: [б. в.], 2008. 20 с.

Кримінальна відповідальність за згвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним

способом: монографія / А. В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужи. Ужгород: ІВА, 2012. 272 с.

Брич Л. П. Розмежування згвалтування із суміжними складами злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Життя і право*. 2004. № 4. С. 69–78.

Лисько Т. Д. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості: здобутки та прорахунки у Кримінальному кодексі України від 5 квітня 2001 р. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали Наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2003 р. Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 248–250.

Лисько Т. Д. Зміст фізичного насильства у складах згвалтування за Кримінальним кодексом України. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 7. С. 119–124.

Губанова О. В. Деякі особливості кримінологічної характеристики суб'єкта згвалтування. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Вип. 9. Сімферополь: Таврія, 2006. С. 145–148. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Пономаренко Є. Обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за згвалтування. *Право України*. 2006. № 7. С. 82–86. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Брич Л. Деякі зауваження щодо роз'яснень Верховним Судом України положень КК про кримінальну відповідальність за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Вип. 47. 2008. С. 164–173. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Борисов В. Кримінально-правова характеристика конститутивних ознак зґвалтування. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 3. С. 123–127. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Косенко С. Захист новим кримінальним законом неповнолітніх від статевих злочинів. *Право України*. 2002. № 5. С. 41–45.

Свиридов Б. Кримінальна відповідальність за злочини проти статевої недоторканності особи. *Право України*. 1999. № 5. С. 74–75.

Борисов В. І. Злочини проти волі, честі та гідності особи. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності (Лекції 6 та 7). Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2008. 32 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Самощенко И. В. О содержании угрозы в составе изнасилования. *Законодательство Украины: состояние, проблемы, перспективы*: краткие тезисы докл. и науч. сообщений Межрегион. науч. конф. молодых ученых и соискателей. Харків: Укр. гос. юрид. акад., 1994. С. 94–96. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пономаренко Є. Кримінально-правова оцінка злочину зґвалтування: деякі аспекти. *Право України*. 2005. № 5. С. 92–94. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Шалгунова С. А., Терещенко А. І. Кваліфікація згвалтування групою осіб. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства)*: матеріали Наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2003 р. Львів: ЛІВС при НАВС України, 2003. С. 289–291. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Москаль Д. П. Про деякі питання кваліфікації згвалтування. *Формування громадянського суспільства та правової держави в контексті європейської інтеграції*: тези доп. наук.-практ. конф. (Київ, 21–22 квіт. 2006 р.) Ч. П. Київ: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2006. С. 208–210. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дорош Л. В. Підвищення ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за злочини у сфері сексуальних відносин. *Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні*: матеріали наук. конф., 15 трав. 2008 р. Харків: Право, 2008. С. 46–53. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Борисов В. І., Дорош Л. В. Згвалтування. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 272–274. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

**Т е м а 18. ПРОНИКНЕННЯ У ЖИТЛО,
ІНШЕ ПРИМІЩЕННЯ ЧИ СХОВИЩЕ
ЯК КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ**

П л а н

Вступ

1. Кримінальні правопорушення проти власності, поєднані з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище: їх види і суспільна небезпечність.

2. Ознаки проникнення у житло, інше приміщення чи сховище у кримінальних правопорушеннях проти власності.

3. Проблемні питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище.

Висновки

У вступі необхідно довести актуальність теми, для чого визначити поняття “кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення”, розкрити їх значення у кримінальному праві, а потім надати загальну характеристику тих із них, що притаманні кримінальним правопорушенням проти власності, пов’язаних з обертанням майна на користь винного чи інших осіб.

Щоб відповісти на перше питання, слід проаналізувати, які із кримінальних правопорушень проти власності містять кваліфікуючу ознаку вчинення кримінального правопорушення із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також з’ясувати, чим зумовлена їх підвищена суспільна небезпечність. Доцільно звернути увагу на чинники, завдяки яким законодавець об’єднав в одних нормах (відповідних частинах статей Особливої частини КК – ч. 3 ст. 185, ч. 3 ст. 186, ч. 3 ст. 187 КК України) проникнення і до житла, і до іншого приміщення чи сховища.

При розгляді другого питання необхідно, спираючись на матеріали судової практики, дослідити суть понять “про-

никнення”, “житло”, “інше приміщення”, “сховище”. Слід визначитись із тим, які є види й способи проникнення і чи має воно бути незаконним (питання про проникнення до приміщення з відкритим доступом). З урахуванням чинного законодавства та судової практики треба висвітлити такий аспект, як відмежування житла від інших приміщень, визначити, чи є житлом, приміщенням чи сховищем салон автомобіля, купе вагона поїзда, каюта водного судна, сарай чи гараж у разі його використання для житла, а також сейф, контейнер, платформа, банкомат і т.п.

Висвітлюючи третє питання, слід вказати на проблемні питання кваліфікації розглядуваних кримінальних правопорушень, що виникають у судово-слідчій практиці. Це, зокрема, розмежування закінченого кримінального правопорушення і замаху на кримінальне правопорушення, питання кваліфікації так званого подвійного проникнення, значення моменту виникнення умислу для наявності відповідної кваліфікуючої ознаки, питання необхідності додаткової кваліфікації за порушення недоторканності житла та ін.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.

Бойцов А. И. Преступления против собственности. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 775 с.

Верина Г. В. Дифференциация уголовной ответственности за преступления против собственности: проблемы теории и практики: дис. ... д-ра юрид. наук 12.00.08. Саратов, 2003. 510 с.

Кочои С. М. Ответственность за корыстные преступления против собственности: учеб.-практ. пособие. 2-е изд., доп. и перераб. Москва: Юристь, 2000. 288 с.

Кудашев Ш. А. Проблемы дифференциации уголовной ответственности за хищения чужого имущества (в законе и судебной практике). Москва: Юрлитинформ, 2010. 144 с.

Лопашенко Н. А. Преступления против собственности: теоретико-прикладное исследование. Москва: ЛексЭст,

2005. 408 с.

Матишевський П. С. Преступления против собственности и смежные с ним преступления. Київ: Юринком Интер, 1996. 239 с.

Севрюков А. П. Хищение имущества: криминологические и уголовно-правовые аспекты. Москва: Экзамен, 2004. 352 с.

Ткаченко В. И. Квалификация хищений социалистического имущества. Москва, 1985. 27 с.

Энциклопедия уголовного права. Т. 18: Преступления против собственности. Санкт-Петербург, 2011. 1018 с.

Додаткова література

Антонюк Н. О. Зміст поняття “сховище” під час диференціації відповідальності за викрадення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. № 53. С. 277–284.

Бурдін В. Викрадення: окремі проблеми розмежування та диференціації кримінальної відповідальності. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Вип. 55. 2012. С. 216–226.

Гальперин И. Кража с проникновением в жилище. *Социалистическая законность*. 1983. № 11. С. 43–45.

Льїна О. В. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак корисливих злочинів проти власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08. Київ, 2007. 18 с.

Новиков А. В. Дифференциация уголовной ответственности за преступления, посягающие на собственность. *Общество. Культура. Преступность*. 2004. Вып. 6. С. 65–71.

Примак В. Обманне проникнення у житло з метою вчинення крадіжки. *Юридичний вісник України*. 2001. 1-7 лют. (№ 5). С. 7.

Нормативно-правові акти і матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України № 10 від 06.11.2009 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>

[show/v0010700-09](#)

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності від 01.11.2008 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08>

Про практику застосування судами окремих норм матеріального права щодо кваліфікації розбою, поєднаного з проникненням у приміщення: інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29.01.2013 р. № 223-161/0/4-13 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0161740-13>

Ухвала судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 21.09.2010 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/11540593>

Ухвала судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15.11.2012 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/026DB70CD88FABCD8C2257C92003A40B6)

Ухвала судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 08.09.2016 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61390637>

Т е м а 19. РОЗБІЙ І СУМІЖНІ СКЛАДИ (ГРАБІЖ, ВИМАГАННЯ, БАНДИТИЗМ)

П л а н

Вступ

1. Поняття “розбій”.
2. Об’єкт і об’єктивна сторона розбою.
3. Суб’єкт і суб’єктивна сторона розбою.
4. Відмежування розбою від насильницького грабежу і вимагання.
5. Відмінність розбою від бандитизму.

Висновки

При розгляді першого питання слід навести статистичні дані про розбій за останні 5 років (див. офіц. сайт Генера-

льної прокуратури України), проаналізувати динаміку вчинення цього кримінального правопорушення та показати його суспільну небезпечність. Розкриваючи суть поняття «розбій» (ст. 187 КК України), необхідно відзначити, що це одиначне ускладнене кримінальне правопорушення. Важливо звернути увагу на те, що шкода завдається двом об'єктам, акцентувавши на тому, який з них є основним, а який додатковим. Розкриваючи об'єктивні ознаки розбою, потрібно приділити увагу характеру дій, моменту закінчення кримінального правопорушення, характеру і видам насильства, визначити його роль як способу вчинення розбою, а також випадкам застосування насильницьких дій, які не спричинили фактичної шкоди здоров'ю, але в момент їх вчинення створювали реальну небезпеку завдання такої шкоди. Слід розглянути питання про кваліфікацію розбою, пов'язаного із вбивством або замахом на вбивство. Особливо уважно необхідно дослідити випадки застосування погрози, що має невизначений характер, вказавши роль суб'єктивного сприйняття її потерпілим. Доцільно окреслити ознаки зброї, інших предметів, що використовувалися при вчиненні розбійного нападу, з'ясувати особливості кваліфікації випадків заволодіння майном шляхом застосування психічного насильства, демонстрації непридатної для використання зброї чи її макета.

Вирішуючи питання про відмежування розбою від насильницького грабежу (ч. 2 ст. 186 КК України), необхідно звернути увагу на об'єкт кримінального правопорушення, характер насильства, момент закінчення цих кримінальних правопорушень.

При розмежуванні розбою і вимагання треба порівняти законодавчі визначення цих кримінальних правопорушень і встановити їх відмінність у об'єкті і предметі. З'ясовуючи об'єктивні ознаки, важливо враховувати, перш за все, не тільки зміст погрози, а й різницю в характері діяння, змісті насильства, меті його застосування. Особливо важливо розмежувати розбій і вимагання, поєднане із застосуванням фізичного насильства (частини 3 і 4 ст. 189 КК України).

При розмежуванні розбою і бандитизму (ст. 257 КК України) слід, насамперед, порівняти об'єкти цих криміналь-

них правопорушень (основні і додаткові). Розглядаючи відмінність в об'єктивній стороні, необхідно зупинитися на характері діяння, ознаках банди, формах об'єктивної сторони бандитизму, моменті закінчення бандитизму.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.

Болдарь Г. Є., Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти власності: проблеми теорії та практики: наук.-практ. посібник. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 184 с.

Галиакбаров Р. Разграничение разбоя и бандитизма. Ошибка в теории попадает в практику. *Российская юстиция*. 2001. № 7. С. 19.

Гуня І. І., Куц В. М. Насильницькі злочини проти власності. Алчевськ, 2013. 208 с.

Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика: монографія. Харків: Право, 2013. 752 с.

Дрьоменко С. В. Вимагання: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ: 2006. 19 с.

Ермакова О. В. Момент окончания преступлений против собственности: закон, теория, практика. Москва: Юрлитинформ, 2013. 208 с.

Кардава А. Н. Ответственность за разбой по советскому уголовному праву. Сухуми: Алашара, 1976. 152 с.

Качои С. М. Ответственность за корыстные преступления против собственности. Москва, 1998. 288 с.

Матьшевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. Київ: Юринком, 1996. 240 с.

Навроцький В. Злочини проти власності: лекції. Львів: Вид. ЛДУ, 1997. 80 с.

Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Харків: Право,

2011. 208 с.

Додаткова література

Беков В. Как разграничить бандитизм и разбой. *Российская юстиция*. 2001. № 3. С. 52–53.

Беков В. Как разграничить бандитизм и разбой. *Российская юстиция*. 2001. № 3. С. 52–53.

Дворкин А., Чернова К. Квалификация вымогательства и сопряженных с ним преступлений. *Законность*. 1994. № 12.

Куц. В. Н. О непосредственном объекте вымогательства. *Проблемы социалистической законности*. 1986. Вып. 17. С. 113–116.

Лихова С., Нагнойний Л. Бандитизм: спірні питання кваліфікації. *Право України*. 1998. № 3. С. 75–76.

Попова О. Сложности при разграничении бандитизма и вооруженного группового разбоя. *Российская юстиция*. 2001. № 5. С. 52–53.

Сафонов В. Н. Организованное вымогательство: уголовно-правовой и криминологический анализ. Санкт-Петербург: СПБИНВЭСЭП, 2000. 239 с.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 10. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15.11.2012 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/026DB70CD88FABCD2257C92003A40B6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/026DB70CD88FABCD2257C92003A40B6)

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності 01.11.2008 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08>

Тема 20. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ШАХРАЙСТВО

П л а н

Вступ

1. Об'єкт і предмет шахрайства.
2. Об'єктивна сторона шахрайства.
3. Суб'єктивна сторона і суб'єкт шахрайства.
4. Кваліфікуючі ознаки шахрайства.
5. Відмежування шахрайства від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки

Розглядаючи перше питання, слід навести статистичні дані про шахрайство як кримінальне правопорушення за останні 5 років (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України), показати їх динаміку та встановити ступінь суспільної небезпечності цього кримінального правопорушення. Далі варто проаналізувати ознаки об'єкта і предмета шахрайства. Досліджуючи предмет, слід вказати його особливості порівняно з предметом інших кримінальних правопорушень проти власності (крадіжки, грабежу, розбою).

При вивченні об'єктивної сторони шахрайства необхідно охарактеризувати обов'язкові ознаки цього елемента складу кримінального правопорушення, з'ясувати значення суспільно небезпечних наслідків для відмежування шахрайства як кримінального правопорушення від дрібного шахрайства (як адміністративного правопорушення). Слід звернути особливу увагу на способи його вчинення, розкрити при цьому поняття “обман”, вказати його види; відмежувати поняття “обман” і “зловживання довірою”. Бажано розглянути різні точки зору, висловлені щодо цього в літературі. Важливо визначити момент закінчення кримінального правопорушення.

Третє питання плану роботи передбачає докладний аналіз змісту прямого умислу при шахрайстві, його інтелектуальної та вольової ознак, а також розкриття змісту мети і моти-

вів при шахрайстві. Розглядаючи суб'єкт шахрайства, необхідно охарактеризувати ознаки цього елемента складу кримінального правопорушення, звернути особливу увагу на вік, з якого настає кримінальна відповідальність за шахрайство, надати обґрунтування такого рішення законодавця або навести інші пропозиції науковців щодо цього.

Дослідження кваліфікуючих ознак шахрайства потребує розкриття таких з них, як: повторність; вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб; завдання значної шкоди потерпілому; вчинення шахрайства у великих розмірах або шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки; вчинення шахрайства в особливо великих розмірах або організованою групою.

Висвітлюючи п'яте питання, необхідно провести розмежування шахрайства і таких суміжних із ним кримінальних правопорушень, як: крадіжка (ст. 185 КК України); заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою (ст. 192 КК); фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України). Звертайте увагу на судову практику.

Список основної літератури

Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності: навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 514 с.

Болдарь Г. Є., Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти власності: проблеми теорії та практики: наук.-практ. посіб. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. 184 с.

Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика: монографія. Харків: Право, 2013. 752 с.

Ермакова О. В. Момент окончання преступлений против собственности: закон, теория, практика. Москва: Юрлитинформ, 2013. 208 с.

Смельянов М. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство. Харків: Право, 2014. 176 с.

Кригер Г. А. Квалификация хищений социалистического имущества. Москва: Юрид. лит., 1974. 334 с.

Матьшевский П. С. Ответственность за преступления против социалистической собственности. Киев: Выща шк., 1983. 176 с.

Матьшевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. Киев: Юринком, 1996. 240 с.

Навроцький В. Злочини проти власності: лекції. Львів: Вид-во. ЛДУ, 1997. 80 с.

Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Харків: Право, 2011. 208 с.

Панов Н. И. Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана и злоупотребления доверием: учеб. пособие. Киев: УМК ВО, 1988. 80 с.

Панов Н. И. Квалификация преступлений, совершаемых путем обмана: учеб. пособие. Харьков: Юрид. ин-т, 1980. 88 с.

Пинаев А. А. Уголовно-правовая борьба с хищениями. Харьков: Выща шк., 1975. 191 с.

Додаткова література

Анисимов Г. Н. Злоупотребление доверием как способ совершения преступления. *Проблеми провадження правових реформ в Україні*: зб. наук. пр. НЮАУ. Харків, 1996. С. 96–101.

Борзенков Г. Н. Ответственность за мошенничество (вопросы квалификации). Москва: Юрид. лит., 1971. 168 с.

Григорьева Л. В. Уголовная ответственность за мошенничество. Саратов: Саратов. гос. акад. права, 1999. 114 с.

Мойсик В. Р. Проблеми відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від злочинів проти власності. *Адвокат*. 2002. № 1. С. 3–10.

Навроцький В. Визначення вартості викраденого державного або колективного майна при кваліфікації розкрадання. *Предпринимательство, хозяйство и право*. 1999. № 6. С. 18–22.

Тихенко С. И. Борьба с хищениями социалистической собственности, связанными с подлогом документов. Киев:

Изд-во КГУ, 1959. 386 с.

Фойницкий И. Я. Мошенничество по русскому уголовному праву: сравнительное исследование. Санкт-Петербург: Общественная Польза, 1871. 289 с.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 10 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15.11.2012 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/026DB70CD88FABCDC2257C92003A40B6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/026DB70CD88FABCDC2257C92003A40B6)

Узагальнення практики розгляду судами справ про злочини проти власності 01.11.2008 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0004700-08>

Ухвала колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.12.2015 р. *Часопис*. № 1 (28). URL: http://sc.gov.ua/ua/chasopis_%E2%84%96128.html

Т е м а 21. ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТА МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у системі кримінальних правопорушень проти власності.

2. Поняття й ознаки привласнення і розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні.

3. Поняття й ознаки привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

4. Кваліфікуючі ознаки привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

5. Відмінність привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем від суміжних кримінальних правопорушень проти власності й від службових кримінальних правопорушень.

6. Порівняльна характеристика привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за законодавством України і зарубіжних країн.

Висновки

У вступі необхідно пояснити, у чому полягає суспільна небезпечність цього кримінального правопорушення, проаналізувати дані статистики, вказати на тяжкість можливих наслідків.

Розглядаючи перше питання, слід визначити місце привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у системі кримінальних правопорушень проти власності. Бажано звернутися до судової практики й навести приклади щодо кожного із зазначених видів.

При розкритті другого питання доцільно з'ясувати зміст понять «привласнення» і «розтрата» чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні, надати їх дефініцій й проаналізувати їх об'єктивні й суб'єктивні ознаки. Важливо звернути увагу на момент закінчення кримінального правопорушення, висвітлити питання про співучасть у таких кримінальних правопорушеннях осіб, які не мають ознак спеціального суб'єкта, що вказані в законі.

Третє питання передбачає надання характеристики привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, а також виявлення особливостей суб'єкта.

Досліджуючи кваліфікуючі ознаки привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, слід звернутися до частин 3–5 ст. 191 КК

України.

При розкритті п'ятого питання необхідно з'ясувати, за якими ознаками відрізняються привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем від суміжних кримінальних правопорушень проти власності і від службових кримінальних правопорушень.

При вивченні шостого питання потрібно навести порівняльну характеристику привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за законодавством України і зарубіжних країн і на її основі зробити відповідні узагальнення.

Список основної літератури

Дорош Л. В. Щодо ефективності застосування законодавства про кримінальну відповідальність за привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2008. Вип. 16. С. 27–35. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дорош Л. В. Проблемні питання застосування статті 191 КК України. *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення*: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару, 19 жовт. 2012 р. Харків: ТОВ “Оберіг”, 2012. Вип. 4. С. 404–407. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Забарний А. М. Визначення поняття привласнення та розтрата чужого майна. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2004. № 2. С. 118–126. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Матышевский П. С. Преступления против собственности

и смежные с ними преступления. Киев: Юринком, 1996. 240 с.

Олійник П. В. Щодо поняття “чуже майно” як предмета злочинів проти власності. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. Вип. 31. 2005. С. 188–194.

Саприкіна М. В. Про деякі спірні питання кваліфікації злочинів, передбачених ст. 191 КК України. *Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 4 (47). 2009. С. 130–137. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Слабченко О. А. Кримінально-правова характеристика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: [б. в.], 2014. 20 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Ярмиш Н. Співвідношення привласнення та розтрати майна як ознак злочину, передбаченого статтею 191 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 5. С. 69–75. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Газдайка-Василишин І. Поняття та система злочинів проти власності за кримінальним правом України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали ІХ Регіон. наук.-практ. конф. (13–14 лют. 2003 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2003. С. 385–386.

Льбіна О. В. Ознака «вчинення злочину організованою групою» як кваліфікуюча для корисливих злочинів проти власності: питання тлумачення та застосування. *Держава і право*.

Юридичні і політичні науки. 2006. Вип. 33. С. 453–459.

Забарний А. М. Актуальні питання визначення поняття привласнення розтрата чужого майна в кримінальному праві. *Актуальні проблеми політики*. 2004. Вип. 20. С. 132–137. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Забарний А. М. Проблеми визначення суб'єктивної сторони привласнення та розтрата чужого майна. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2004. № 1. С. 102–109. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Зенова М. Проблеми співвідношення зловживання владою або службовим становищем і привласнення, розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 148–150. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мороз Д. Г. Отграничение причинения имущественного ущерба без признаков хищения от присвоения и растраты. *Тенденции развития законодательства и совершенствование правоприменительной практики в современных условиях*: материалы Междунар. науч. конф. студ. и аспирантов, Минск, 19–20 окт. 2007 г. Минск: БГУ, 2008. С. 199–200. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за кримінальним законодавством США: порівняльно-правове дослідження: *Виконання законодавства України що-*

до протидії насильству в сім'ї: круглий стіл, 17 листоп., 2011 р., м. Харків. *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2011. С. 195–197. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за законодавством окремих країн СНД: порівняльно-правове дослідження. *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2012. Т. 1: Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю заснування каф. крим. права та кримінології Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 12 трав. 2012 р. С. 269–276. URL: http://library.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Слабченко О. А. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за кримінальним законодавством ФРН, Франції та Великобританії: порівняльно-правове дослідження. *Форум права*. 2011. № 4. С. 691–698. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2011_4_116.pdf

Соловійова А. Злочини проти власності за кримінальним законодавством США. = Crimes against property under the criminal law of USA. *Юрид. наука* : наук. юрид. журн. 2014. № 10. С. 74–78.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>

Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / уклад. В. І. Тютюгін; за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2016. 800 с. С. 298–366.

Т е м а 22. ПРОТИДІЯ ЗАКОННІЙ ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

П л а н

Вступ

1. Об'єкт протидії законній господарській діяльності.
2. Об'єктивна сторона протидії законній господарській діяльності.
3. Суб'єктивна сторона і суб'єкт протидії законній господарській діяльності.
4. Кваліфікуючі ознаки протидії законній господарській діяльності.
5. Відмежування протидії законній господарській діяльності від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки

У вступі рекомендується у стислій формі висвітлити актуальність питань боротьби з протидією законній господарській діяльності, а також охарактеризувати в цілому зміни, внесені до ст. 206 КК України.

Висвітлення першого питання слід почати з встановлення ознак родового і безпосередніх (основного і додаткових) об'єктів розглядуваного кримінального правопорушення. У цьому зв'язку важливо з'ясувати співвідношення понять «господарська діяльність» і «підприємницька діяльність», дефініції яких наведені у ст. 3 та 42 Господарського кодексу України.

Після цього розкрийте зміст об'єктивних ознак складу кримінального правопорушення, а також характер і види поєднання вимоги з погрозою. Як окремі форми вчинення даного кримінального правопорушення дослідіть: цілісний майновий комплекс, його частини, будівлі, споруди, земельні ділянки,

об'єкти будівництва, інші об'єкти та незаконне припинення або обмеження діяльності на цих об'єктах, а також обмеження доступу до них. Стосовно кожної з форм вчинення цього кримінального правопорушення важливим є те, що йдеться про протидію не будь-якій, а лише законній господарській діяльності. Конкретизуйте момент кваліфікації кримінального правопорушення як закінченого при різних формах його вчинення.

Вивчаючи третє питання, спочатку слід приділити увагу формі вини – прямому умислу і змісту його інтелектуальних і вольової ознак при вчиненні цього кримінального правопорушення. Потім покажіть значення мети для кваліфікації кримінального правопорушення. При висвітленні питання про мотив і мету вчинення розглядуваного кримінального правопорушення також важливо показати, у чому полягає значення відсутності ознак вимагання як умови застосування ст. 206 КК України. Суб'єкт цього кримінального правопорушення визначається як загальний, однак у разі вчинення кримінального правопорушення службовою особою з використанням службового становища скоєне кваліфікується за ч. 3 ст. 206 КК України.

При висвітленні четвертого питання насамперед розкрийте зміст кожної кваліфікуючої ознаки, передбаченої частинами 2 та 3 ст. 206 КК України.

Працюючи над п'ятим питанням, варто зосередитися на відмежуванні протидії законній господарській діяльності від вимагання (ст. 189 КК України), примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК України), а також від протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206² КК України). Таке відмежування важливо здійснювати за всіма елементами складів кримінального правопорушення.

Список основної літератури

Арманов М. Рейдерство: кримінально-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 10. С. 128–131.

Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері гос-

подарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 392 с.

Берлач Ю. А. Проблеми юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з рейдерством в Україні. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2009. № 3(46). С. 235–243.

Варналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. *Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. щокварт. зб.* 2007. № 2 (3). С. 129–136.

Головін Д. І. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності за кримінальним законодавством країн – учасниць СНД. *Університетські наукові записки*. 2011. № 3. С. 255–260.

Грек Б. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 1. С. 75–81.

Грек Б. М. Кримінально-правова характеристика об'єктивної сторони рейдерства та його відмінність від суміжних злочинів. *Адвокат*. 2009. № 9 (108). С. 7–11.

Грек Б. М., Грек Т. Б. Поняття та історичні передумови розвитку рейдерства в Україні. *Адвокат*. 2010. № 9. С. 29–34.

Гуторова Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. Харків: Одиссей. 2003. 265 с.

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ: Юрид. практика, 2003. 924 с.

Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: навч. посібник. Київ: Атіка. 2001. 608 с.

Кальман О. Г. Насильство як засіб протидії законній підприємницькій діяльності *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю: зб. матеріалів Наук.-практ. конф.* Харків: ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”». 2001. С. 110–114.

Киричко В. М., Перепелиця О. І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 784 с.

Козубай Д. Ю. Пропозиції щодо вдосконалення статті 206 КК України (“Протидія законній господарській діяльності”). *Четверті Харківські кримінально-правові читання: тези доп. та наук. повідомл. учасн. Міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів* (м. Харків, 16–17 трав. 2014 р.). Харків: Право, 2014. С. 336–338.

Педан В. Визначення шантажу й обману як злочинних способів при протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 12. С. 77–79.

Педан В. Суб’єкт протидії законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 1. С. 87.

Педан В. І. Актуальність дослідження питань протидії законній господарській діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 2. С. 55–58.

Перепелица А. И. К вопросу о совершенствовании уголовно-правовой нормы, предусматривающей ответственность за противодействие законной хозяйственной деятельности (ст. 206 УК Украины). *Проблеми запобігання службовим злочинам у сфері господарської діяльності: матеріали наук.-практ. семінару* (Харків, 9 листоп. 2004 р.). Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2005. С. 61–63.

Скора Л. Протидія законній господарській діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 6. С. 132–134.

Скора Л. Мета як обов’язкова ознака складу злочину, передбаченого ст. 206 КК України. *Держава і право: de lege praeterita, instante, futura: тези Міжнар. наук.-практ. конф.*, 27–28 листоп. 2009 р. Миколаїв: Іліон, 2009. С. 343–344.

Скора Л. Посягання на свободу законної господарської діяльності: порівняльний аналіз кримінального законодавства України та окремих зарубіжних. *Право України*. 2005. № 6. С. 38–41.

Скора Л. М. Розмежування протидії законній господарській діяльності із суміжними злочинами. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр.* 2009. Вип. 38. С. 665–671.

Созанський Т. Особливості кваліфікації протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки: матеріали Всеукр. наук. конф.*, 26 берез. 2010 р. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 170–173.

Федоренко Д. М. Відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Юридична осінь 2009 року*: тези доп. та наук. повідомл. Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та здобув., 13 листоп. 2009 р. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. 2009. С. 312–315.

Федоренко Д. М. До проблеми відмежування вимагання від протидії законній господарській діяльності. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. С. 252–257.

Фролов Ю. М., Педан В. І. Деякі проблеми кримінально-правової відповідальності за протидію законній господарській діяльності, як механізму гарантій економічних прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Вісник Донецького національного університету*. Серія: Економіка і право. 2008. Вип. 2. С. 420–425.

Додаткова література

Соловйова А. М. Розмежування примушування до виконання (невиконання) цивільно-правових зобов'язань та протидії законній господарській діяльності. *Держава і право: юридичні і політичні науки*. 2002. № 15. С. 441–447.

Фальшовник Д. В. Рейдерство як різновид протидії законній господарській діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*: Серія юридична. 2014. Вип. 1. С. 312–322.

Скора Л. Службова особа як суб'єкт протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК України). *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 7. С. 42–45.

Скора Л. М. Заподіяння великої шкоди як ознака протидії законній господарській діяльності. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 55. С. 420–424.

Скора Л. М. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Нормативно-правові акти і матеріали судової практики

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 р. № 3. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 3. С. 2–6.

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 7. С. 6–10.

Кримінальне судочинство в Україні: судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / за ред. П. П. Пилипчука. Київ: Праксіс, 2006. 1176 с.

**Т е м а 23. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБИРАННЯ З МЕТОЮ ВИКОРИСТАННЯ
АБО ВИКОРИСТАННЯ ВІДОМОСТЕЙ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ
КОМЕРЦІЙНУ АБО БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ
(ст. 231 КК УКРАЇНИ), І РОЗГОЛОШЕННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ
АБО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ (ст. 232 КК УКРАЇНИ)**

П л а н

Вступ

1. Родовий і безпосередній об'єкт незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України). Предмет кримінального правопорушення.

2. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України).

3. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України).

Висновки

У вступі необхідно довести актуальність теми, соціаль-

ну обумовленість кримінально-правової боротьби із кримінальними правопорушеннями у сфері господарської діяльності, зокрема, посяганнями на суспільні відносини, пов'язані з охороною комерційної та банківської таємниці; по можливості, навести дані судової статистики.

Відповідь на перше питання варто почати з розкриття родового й безпосереднього об'єктів незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), і розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України), наведення аргументів щодо суспільної небезпечності цих кримінальних правопорушень. Важливо надати дефініцію предмета кримінального правопорушення – комерційної та банківської таємниці; охарактеризувати їх ознаки, для чого слід звернутися до норм іншого галузевого законодавства, зокрема, ЦК України; зробити акцент на моменті набуття правового статусу й особливостях інформації (таємниці) як предмета кримінального правопорушення.

Досліджуючи друге питання, необхідно охарактеризувати об'єктивну сторону незаконного збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), зокрема, визначити: склад кримінального правопорушення і момент його закінчення; відмінність між збиранням і діями, спрямованими на отримання; незаконний характер вказаних дій; зміст і обсяг понять “використання” та “істотна шкода суб'єкту господарської діяльності”. Слід розкрити суб'єктивні ознаки, у тому числі щодо суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності) і суб'єктивної сторони, зокрема, інтелектуальну й волюву ознаки умислу; зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність); мету як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони кримінального правопорушення тощо.

При відповіді на третє питання необхідно розглянути об'єктивну сторону розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України), зокрема, зміст і обсяг поняття “розголошення”; визначити: склад кримінального правопорушення і момент його закінчення, відмінність між роз-

голошенням і правомірним наданням інформації, зміст і обсяг поняття “істотна шкода суб’єкту господарської діяльності”; розкрити суб’єктивні ознаки суб’єкта (загальні – певний вік, осудність, доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності; спеціальні ознаки) і суб’єктивної сторони, окремо зупинившись на інтелектуальній та вольовій ознаках умислу, змісті усвідомлення (фактичних обставинах, суспільній небезпечності), мотиві як обов’язковій ознаці суб’єктивної сторони кримінального правопорушення тощо.

Список основної літератури

Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: монографія. Київ: Юрид. практика, 2003. 220 с. С. 124–136.

Радутний О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю: монографія. Харків: Ксілон, 2008. 202 с.

Курман О. В. Типізація способів учинення злочинних посягань на відомості, що становлять комерційну або банківську таємницю. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 10. С. 62–68. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Маркелова К. А. Банковская тайна: правовые аспекты: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Саратов: Б. и., 2000. 25 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Харламова С. О. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з відомостями, що становлять комерційну або банківську таємницю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: [б. в.], 2007. 20 с.

Харламова С. Проблеми визначення предмета злочи-

нів, пов'язаних із незаконним збиранням, використанням та розголошенням відомостей, що становлять комерційну та банківську таємницю. *Юридична Україна*. 2006. № 10. С. 85–89. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Боднарчук Р. Розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України): характеристика об'єктивних ознак складу злочину. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XIII Регіон. наук.-практ. конф. (8–9 лют. 2007 р.). Львів: ЛДУ, 2007. С. 435–437. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Сіра Є. В. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять банківську таємницю. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*: спец. вип.: *Проблеми застосування кримінального законодавства України*. Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 167–171. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Анчукова М. В. Поняття таємниці у Кримінальному кодексі України та її види. *Держава і право: юридичні і політичні науки*. 2007. Вип. 38. С. 582–587. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Берзін П. С. Злочини у сфері господарської діяльності: методика обчислення матеріальної шкоди. Київ: Юрисконсульт, 2005. 220 с. С. 125–130.

Радутний О. Е. Таємниця як предмет злочину та енергоінформаційне утворення. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 112. 277 с. С. 110–117.

Курман О. В. Механізм злочинних посягань на відомості, що становлять комерційну або банківську таємницю. *Криміналістика XXI століття*: матеріали Наук.-практ. конф., 25–26 листоп. 2010 р. Харків: Право, 2010. С. 379–382. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кибальник А., Соломоненко И. Понятие и виды тайны в уголовном праве. *Российская юстиция*. 2001. № 2. С. 53–55. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Харламова С. Историко-правовая характеристика институтов комерційної та банківської таємниці. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 11. С. 59–62. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Сіра Є. Проблеми криміналізації діянь, передбачених ст. ст. 231, 232 Кримінального кодексу України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XIII Регіон. наук.-практ. конф. (8–9 лют. 2007 р.). Львів: ЛДУ, 2007. С. 490–492. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської дія-

льності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 р. № 3. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03>

Т е м а 24. БАНДИТИЗМ

П л а н

Вступ

1. Поняття “бандитизм”.
  2. Об’єкт і об’єктивна сторона бандитизму.
  3. Суб’єктивна сторона і суб’єкт бандитизму.
  4. Відмежування бандитизму від створення злочинної організації.
  5. Бандитизм та інші кримінальні правопорушення.
- Питання кваліфікації.
- Висновки

У вступі доцільно визначити місце бандитизму серед кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, його об’єкт і вказати на підвищений ступінь суспільної небезпечності цього кримінального правопорушення. На основі співставлення статистичних даних щодо бандитизму (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України) і даних про інші кримінальні правопорушення з’ясуйте їх динаміку і розкрийте зв’язок бандитизму з організованою злочинністю.

Розглядаючи перше питання, слід докладно розкрити зміст поняття “бандитизм”.

При висвітленні другого питання проаналізуйте видовий і безпосередній об’єкти бандитизму – основний і додатковий. Характеризуючи об’єктивну сторону, поясніть значення поняття “банда” як його найбільш специфічної складової. При цьому варто звернутися до Загальної частини кримінального права, де, зокрема, йдеться про форми співучасті, а також до ст. 28 КК України, і показати місце банди серед них, наголосивши на її найбільшій суспільній небезпечності порівняно з іншими формами. Крім того, слід проаналізувати її обов’язкові

ознаки: кількість учасників, наявність попередньої змови між ними, озброєність, стійкість, спеціальна мета створення.

Необхідно охарактеризувати три різні форми об'єктивної сторони, в яких згідно зі ст. 257 КК України проявляється бандитизм, розкрити їх зміст і специфіку. Обов'язково наведіть приклади із судової практики.

Вирішуючи питання про момент визначення бандитизму як закінченого кримінального правопорушення, слід виходити з того, що за законодавчою конструкцією цей склад є усіченим, що пов'язано з особливою суспільною небезпечністю бандитизму.

Аналіз суб'єктивних ознак передбачає встановлення форми вини, з'ясування значення для кваліфікації обов'язкової мети організації банди і можливих мотивів, а також конкретного прояву інтелектуального й вольового моментів вини при бандитизмі.

При характеристиці суб'єкта необхідно не тільки вказати вік, з якого можлива відповідальність за бандитизм, а й обґрунтувати це за КК України 2001 р. Важливо також підкреслити можливість визнання суб'єктом бандитизму особи, яка не є членом банди, а також психічне ставлення цієї особи до того, що напад вчинюється саме бандою.

Четверте питання потребує розмежування понять “банда” і “злочинна організація”, а також мети їх створення.

Останній пункт плану роботи передбачає аналіз існуючих проблем кваліфікації окремих кримінальних правопорушень, що вчинюються бандою і не охоплюються складом ст. 257 КК України (розбій, вчинений організованою групою; створення злочинної організації тощо).

Список основної літератури

Вознюк А. А. Відповідальність за бандитизм за кримінальним законодавством України та інших держав. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 3 (31). С. 171–178.

Вознюк А. А. Ознака озброєності банди у контексті вдосконалення кримінальної відповідальності за бандитизм. *Вісник кримінологічної асоціації України*. № 4. 2013. С. 27–35.

Гаврилов Ю. Г. Проблеми визначення об'єкта бандитизму. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 2. С. 167–175.

Галиакбаров Р. Разграничение разбоя и бандитизма. Ошибка в теории попадает в практику. *Российская юстиция*. 2001. № 7. С. 19.

Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом. Соціально-правові й кримінологічні дослідження. Харків: Регіон-інформ, 2004. 2012.

Голіна В. Окремі аспекти розмежування бандитизму і створення злочинної організації. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 3. С. 25–28.

Гришук В. К. Напад у кримінальному праві. *Юридична енциклопедія*: у 6 т. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 4: Н – П. 2002. 768 с.

Демидова Л. М. Кримінально-правова відповідальність за створення злочинної організації: монографія. Харків: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. 256 с.

Ермакова О. В. Момент окончания преступлений против собственности: закон, теория, практика. Москва: Юрлитинформ, 2013. 208 с.

Іваненко І. В. Аналіз національного законодавства про боротьбу з бандитизмом. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 6. С. 45–48.

Радіонов І. І. Кримінальна відповідальність за бандитизм: дис. ... канд. юрид. наук. Харків: 2004. 205 с.

Радіонов І. І. Проблеми кваліфікації бандитизму. *Ученые записки Таврического национального университета им. И. В. Вернадского. Серия: Юридические науки*. Т. 24 (63). № 1. 2011. С. 195–201.

Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки: наук.-практ. коментар. Київ: ІДПДБ СБ України, 2010. 72 с.

Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 236 с.

Додаткова література

Беков В. Как разграничить бандитизм и разбой. *Российская юстиция*. 2001. № 3. С. 52–53.

Гаврилов Ю. Г. До проблеми визначення озброєності

як ознаки банд. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20–21 січ. 2017 р.)*. Одеса, 2017. С. 88–91.

Зінченко І. О. Деякі питання кримінальної відповідальності за бандитизм. *Проблеми законності*. 2006. № 79. С. 116–121.

Іваненко І. В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2003. 25 с.

Лихова С., Нагнойний Л. Бандитизм: спірні питання кваліфікації. *Право України*. 1998. № 3. С. 75–76.

Попова О. Сложности при разграничении бандитизма и вооруженного группового разбоя. *Российская юстиция*. № 5. 2001. С. 52–53.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: постановою Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>

Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: постановою Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 3. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>

Тема 25. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

П л а н

Вступ

1. Поняття “терористичний акт” в історії розвитку

кримінального законодавства і міжнародний досвід боротьби з тероризмом.

2. Об'єктивні ознаки терористичного акту.
3. Суб'єктивні ознаки терористичного акту.
4. Кваліфікуючі ознаки терористичного акту.
5. Спеціальні умови звільнення за погрозу вчинення

терористичного акту.

Висновки

Роботу слід починати з обґрунтування актуальності теми курсової роботи, важливості й нагальної потреби в дослідженні тероризму, надання його соціально-правової характеристики, зазначення чинників, що зумовили необхідність криміналізації такого діяння, як терористичний акт. На підтвердження свої думки наведіть зростання кількості терористичних актів за останні 5 років (див. офіційний сайт Генеральної прокуратури України).

Після цього доцільно розкрити зміст поняття “терористичний акт”, окреслити історію розвитку кримінального законодавства України щодо складу цього кримінального правопорушення, а також проаналізувати міжнародні документи, що передбачають заходи боротьби міжнародної спільноти з тероризмом.

Розкриваючи друге питання, важливо зупинитися на родовому й безпосередніх об'єктах цього кримінального правопорушення (основному об'єкті й безпосередніх додаткових обов'язкових об'єктах з урахуванням того, що у ст. 258 КК України вказується на декілька безпосередніх додаткових об'єктів).

Під час дослідження об'єктивної сторони терористичного акту необхідно звернути увагу на форми діяння, спосіб вчинення цього кримінального правопорушення і момент його закінчення.

Характеризуючи суб'єктивні ознаки, важливо підкреслити, що терористичний акт вчинюється з прямим умислом і спеціальною метою, вказати види мети і їх значення для кваліфікації. Аналізуючи ознаки суб'єкта терористичного акту, розкрийте зміст поняття «терорист». При цьому потребує певного обґрунтування вік кримінальної відповідальності за те-

рористичний акт.

Четверте питання передбачає розгляд кваліфікуючих ознак, зазначених у ч. 2, 3 ст. 258 КК України, таких як повторність; попередня змова групи осіб; заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків; загибель людини.

Висвітлюючи п'яте питання, слід детально проаналізувати ч. 6 ст. 258 КК України, а саме умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ч. 1 цієї статті, стосовно в частині погрози вчинення терористичного акту. Доцільно звернути увагу на зміни спеціальних умов звільнення від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ч. 1 згаданої статті, і з'ясувати їх причини й наслідки.

Список основної літератури

Антипенко В. Ф. Борьба с современным терроризмом. Международно-правовые подходы. Київ: ЮНОНА-М, 2002. 723 с.

Бангишев О. Ф., Шамара О. В., Чорний Р. Л. Протидія терористичній діяльності (кримінально-правові аспекти): монографія. Київ: Наук.-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2011. 160 с.

Боротьба з міжнародним тероризмом. Нормативна база / упоряд. В. А. Ліпкан. Київ: КНТ, 2007. 248 с.

Емельянов В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2002. 291 с.

Емельянов В. Об'єкт тероризму: його ознаки. *Право України*. 1999. № 11. С. 104–106.

Емельянов В. Щодо кримінально-правового визначення тероризму. *Право України*. 1999. № 8. С. 83–85.

Епель О. В. Суб'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 195–199.

Емельянов В. В. Злочини терористичної спрямованості. Харків: Рубікон, 1997. 60 с.

Емельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину: електр. вид. *Вісник Асоціації кримінального*

права України. 2015. № 1 (4). С. 233–244. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_14.pdf

Хлебушкин А. Г. Преступления экстремистской направленности (Глава IV). *Энциклопедия уголовного права*. Санкт-Петербург: Изд. проф. Малинина-СПб ГКА, 2015. Т. 26: Преступления против основ конституционного строя и безопасности государства. С. 427–598.

Додаткова література

Василишин В. О. Шляхи удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність за публічні заклики до вчинення терористичного акту. *Деструктивна пропаганда: шляхи протидії та проблеми відповідальності*: матеріали Наук.-практ. конф., 21 трав. 2015 р., м. Київ: ІВА, 2015. С. 157–159.

Епель О. В. Об'єктивні ознаки публічних закликів до вчинення терористичного акту. *Форум права*. 2011. № 1. С. 329–334 URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11eovvta.pdf>

Скулиш Є. Д., Звонарьов О. Ю. Злочини проти основ національної безпеки України: навч. посібник. Київ: Наук.-вид. від. Нац. акад. СБУ, 2011. 220 с.

Фридинский С. Н. Публичные призывы к осуществлению экстремистской деятельности: уголовно-правовая характеристика и вопросы квалификации. *Юристъ-правоведъ*. 2008. № 4. С. 67–71.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27 січн. 1977 р. № ETSN90. *Офіційний вісник України*. 2006. (19 квіт.). № 14. С. 337 (Ст. 1055, код акта 35830/2006).

Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 груд. 1957 р. *Офіційний вісник України*. 2004. (16 лип.). № 26. С. 223 (Ст. 1734, код акта 29268/2004).

Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому чис-

лі дипломатичних агентів, 1973 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_389

Международная конвенция о борьбе с бомбовым терроризмом 1997 р. *Офіційний вісник України*. 2001. № 51. Ст. 2261.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. *Документ ООН від 9 груд. 1999 р. № A/54/615*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_518

Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15>

Т е м а 26. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ АБО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ ОСОБАМИ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

П л а н

Вступ

1. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення.
2. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення.
3. Кваліфікуючі обставини.
4. Відмежування порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту від суміжних кримінальних правопорушень і сукупність з іншими кримінальними правопорушеннями.

Висновки

У вступі необхідно показати суспільну небезпеку цього кримінального правопорушення. В умовах інтенсивного розвитку механічного транспорту, збільшення потужності транспортних засобів і зростання швидкості їх руху більш тяжкими стають наслідки дорожньо-транспортних подій, у яких гинуть люди, знищуються матеріальні цінності.

Характеризуючи об'єкт досліджуваного кримінального правопорушення, потрібно звернути увагу на види транспорту, на яких вчинюється це кримінальне правопорушення, а також, використовуючи примітку до ст. 286 КК України, окреслити особливості транспортних засобів.

При розкритті змісту об'єктивної сторони даного кримінального правопорушення слід виходити з того, що воно є кримінальним правопорушенням з матеріальним складом.

Окреслюючи зміст діяння, треба показати, що кримінальне правопорушення може бути вчинене як шляхом активної поведінки суб'єкта (дії), так і шляхом пасивної поведінки (бездіяльності). Бажано проілюструвати такі твердження прикладами судової практики.

Слід мати на увазі, що диспозиція цієї статті є бланкетною, тому необхідно вказати, до яких нормативних актів потрібно звертатися, вирішуючи питання про притягнення до кримінальної відповідальності.

Розкриваючи наслідки кримінального правопорушення, спричиненого порушенням правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, слід підкреслити, що відповідальність за нього диференційована залежно від їх тяжкості.

Проблемним є питання причинного зв'язку між діянням і наслідками цього кримінального правопорушення, для встановлення якого часто у справах цієї категорії призначається експертиза.

Досліджуючи та описуючи суб'єктивну сторону даного кримінального правопорушення, необхідно враховувати складність об'єктивної сторони і з'ясовувати психічне ставлення суб'єкта як до діяння, так і до наслідків цього кримінального правопорушення. Психічне ставлення до вказаних ознак об'єктивної сторони може бути в рамках однієї форми вини – необережності, а також в рамках двох форм вини – умислу щодо порушення правил безпеки руху та експлуатації транспорту і необережності щодо наслідків цього кримінального правопорушення. Зауважте, що в літературі з цього питання криміналісти висловлюють різні точки зору, які слід критично проаналізувати.

Важливими є мотиви порушення правил, у зв'язку із чим необхідно встановити їх значення для кваліфікації вчиненого.

Висвітлюючи питання про суб'єкт кримінального правопорушення, треба підкреслити, що ним є особа, яка керує транспортним засобом. Варто відзначити, що для відповіда-

льності не має значення, чи є ця особа працівником транспорту, чи вона не має ніякого відношення до певного виду транспорту, має вона право управління транспортним засобом певного виду транспорту чи ні. Крім того, необхідно вирішити питання про відповідальність за це кримінальне правопорушення під час навчання курсантів навичкам керування транспортним засобом.

При відповіді на останнє питання потрібно показати можливість вчинення цього кримінального правопорушення в сукупності з іншими кримінальними правопорушеннями, наприклад, незаконним заволодінням транспортним засобом (ст.289 КК України), залишенням у небезпеці (ст.135 КК України) та ін.

Крім того, слід назвати ознаки цього кримінального правопорушення, за якими його відрізняють від інших транспортних кримінальних правопорушень, а також кримінальних правопорушень проти особи, власності і кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Список основної літератури

Борисов В. И., Гизимчук С. В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения. Харьков: Консум, 2001.

Матвійчук Я. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: Б. в., 2009. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Неверов В. И. Преступное нарушение правил эксплуатации транспортных средств: проблемы квалификации. *Российская юстиция*. 2006. № 8. С. 44–45. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=

=0&S21P03=M=&S21STR=

Колчин М. М. Уголовно-правовое обеспечение безопасности движения и эксплуатации железнодорожного транспорта: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва: Б. и., 2009. 26 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дідик Н. І. Щодо поняття забезпечення безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. Вип. 3. 2006. С. 168–175. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тельпов О. В. Кримінальна відповідальність у сфері безпеки руху та експлуатації автотранспорту (історичний аспект). *Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України*. 1998. Вип. 2. 1998. С. 77–85. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дудоров О. О., Калмиков Д. О. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту: особливості кваліфікації. *Вісник Асоціації кримінального права України: електрон. наук. фах. вид.* 2014. № 1 (2). С. 176–189. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Бурдін В. Кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК України. *Вроцлавсько-Львівський юридичний збірник*. Вип. 6. С. 249–257. Вроцлав: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2015 = Wrocławsko-Lwowskie zeszyty prawnicze. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Пикуров Н. И. Новое уголовное законодательство об ответственности лиц, связанных с обеспечением безопасности движения транспорта. *Российская юстиция*. 2011. № 2. С. 11–13. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тельпов О. В. Удосконалення кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за порушення правил безпеки руху та експлуатації автотранспорту. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 2 (2). 2000. С. 112–117. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мазуркевич М. Порушення правил безпеки руху. Деякі питання встановлення причинного зв'язку. *Вісник прокуратури*. 2003. № 6. С. 33–36. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Юхно О. О., Кремльов О. Б. Актуальні проблеми класифікації злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Роль та місце ОБС у розбудові демократичної правової держави: матеріали Наук.-практ. конф. (10 квіт. 2009 р.)*. Одеса: Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2009. С. 348–349. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Печук І. С. Проблеми класифікації злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Вісник кримінологі-*

чної асоціації України: зб. наук. пр. Харків: ХНУВС, 2014. № 7. С. 187–194. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21S?is_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тема 27. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

П л а н

Вступ

1. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення.
2. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення.
3. Кваліфікуючі обставини незаконного заволодіння транспортним засобом.
4. Сукупність з іншими кримінальними правопорушеннями і відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.
5. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Висновки

У вступі слід показати суспільну небезпечність кримінального правопорушення, зумовлену, зокрема, його поширеністю.

Характеризуючи об'єкт, необхідно проаналізувати різні погляди науковців щодо нього, а також дати характеристику транспортних засобів, які можуть бути предметом кримінального правопорушення.

Розкриваючи зміст об'єктивної сторони, варто насамперед визначити поняття “заволодіння”, користуючись при цьому приміткою до ст. 289 КК України, у якій воно надано. Важливо вказати на момент закінчення цього кримінального правопорушення, а також проаналізувати позиції вчених-криміналістів із цього питання. Крім того, варто пояснити, які дії можна розці-

нювати як готування до кримінального правопорушення або замах на нього.

Слід окремо зупинитися на психічному ставленні винного до об'єктивних ознак, враховуючи при цьому те, що, на відміну від ст.215³ КК України 1960 р., чинне законодавство не містить обмежень щодо мети вчинення цього кримінального правопорушення. Необхідно описати мотиви і мету незаконного заволодіння транспортним засобом.

При висвітленні четвертого питання треба проаналізувати кожну з кваліфікуючих ознак. Розглядаючи першу ознаку, радимо звернутися до ст.27 та 28 КК України. Важливо підкреслити, що співвиконавцями цього кримінального правопорушення є всі члени групи, незалежно від того, хто безпосередньо керував транспортним засобом. Характеризуючи повторність, слід посилатися на п.2 примітки до вищевказаної статті, а також приділити увагу питанню кваліфікації вчиненого за сукупністю кримінальних правопорушень і ситуацій, коли два або більше кримінальні правопорушення можуть бути за певних умов кваліфіковані за ч. 2 ст. 289 КК України за ознакою повторності.

При визначенні насильства, яке не є небезпечним для життя або здоров'я потерпілого (ч. 2 статті), або насильства, яке, навпаки, є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, потрібно використовувати п.9 та 10 постанови Пленуму Верховного Суду України від 25.12.1992 р. “Про судову практику в справах про корисливі кримінальні правопорушення проти приватної власності”.

Далі необхідно навести дефініції понять “приміщення”, “інше сховище”, а також “проникнення” до них для незаконного заволодіння транспортним засобом.

Визначаючи розмір матеріальної шкоди, яка може бути заподіяна потерпілому, як значний, слід враховувати не тільки прямі матеріальні збитки, а й неотримані доходи (упущену вигоду).

При характеристиці організованої групи рекомендуємо використовувати її визначення, наведене в ч.3 ст.28 КК України, а також судову практику. Це має важливе значення, тому що в ч. 2 ст. 289 КК України передбачено таку ознаку, як

“за попередньою змовою групою осіб”. При цьому слід про- вести відмежування цих ознак.

Висвітлюючи п’яте питання, треба навести приклади можливої сукупності незаконного заволодіння транспортним засобом з порушенням правил безпеки руху й експлуатації транспорту (ст. 289 КК України), із розкраданням чужого майна або його знищенням чи пошкодженням, а також із кримінальними правопорушеннями проти життя і здоров’я особи. Відмежовуючи це кримінальне правопорушення від суміжних, доцільно починати зі кримінальних правопорушень проти власності.

Наприкінці слід дати характеристику умов звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила таке кримінальне правопорушення, звернувши увагу на те, що це не є добровільною відмовою від вчинення кримінального правопорушення, яка може мати місце лише на стадії готування або замаху на вчинення кримінального правопорушення.

Список основної літератури

Смельяненко В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009 20 с.

Смельяненко В. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом: дис. ... канд. юрид. наук. Харків: Б. в., 2009. 212 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Іванов Ю. Ф. Незаконне заволодіння транспортним засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: практ. посібник. Київ: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. 108 с.

Щупаківський Р. В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння чужим транспортним засобом: монографія. Київ: Атіка, 2007. 160 с.

Свірін М. О. Незаконні заволодіння транспортними засобами у кримінальному законодавстві України. *Науковий*

вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2001. № 4 С. 206–212. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Шкода С. А. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки заволодіння транспортним засобом. *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах*: Міжнар. наук.-практ. конф., 5 листоп. 2010 р. Запоріжжя: Юрид. ін-т ДДУВС, 2010. Ч. 2. С. 180–182. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Смельяненко В. В. До питання щодо визнання членів сім'ї та близьких родичів власника чи користувача транспортного засобу суб'єктами злочину, передбаченого ст. 289 КК України. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 357–360. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Андрющенко І. М. Проблемні аспекти об'єктивної сторони незаконного заволодіння транспортним засобом. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Серія “Право”*. 2011. № 988. С. 245–250. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Щупаківський Р. В. Напрямки удосконалення кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (26 жовт. 2012 р., Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ): у 3 ч. Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2012.

Ч. 3: Кримінально-правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні аспекти формування правової держави. С. 72–74. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Андрющенко І. М. Незаконне заволодіння транспортним засобом: злочин проти транспортної безпеки чи проти власності? *Вісник кримінологічної асоціації України*. Харків: ХНУВС, 2012. Т. 1: *Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю заснування кафедри кримінального права та кримінології Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 12 трав. 2012 р. С. 220–222. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дорохіна Ю. А. Окремі питання відмінності злочину, передбаченого ст. 289 КК, від злочинів проти власності, що вчиняються з корисливих мотивів. *Кримінальне право: традиції та новації*: міжнар. круглий стіл, присвяч. 90-літтю з дня народж. видат. вченого, Героя України, акад. В. В. Сташиса, 9–10 лип. 2015 р. Полтава; Харків: б. в., 2015. С. 211–213. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Т е м а 28. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ХУЛІГАНСТВО

П л а н

Вступ

1. Об'єктивні й суб'єктивні ознаки хуліганства.
2. Кваліфікуючі ознаки хуліганства.

3. Відмежування хуліганства від інших кримінальних правопорушень.

Висновки

У вступі необхідно обґрунтувати суспільну небезпечність хуліганства й окреслити історичний аспект кримінальної відповідальності за це кримінальне правопорушення.

Дослідження ознак складу хуліганства слід починати з об'єкта посягання й об'єктивної сторони. Треба пам'ятати, що для кваліфікації не має значення місце вчинення хуліганських дій (громадське, публічне). Таким діям обов'язково притаманне грубе порушення громадського порядку, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Слід пояснити, чим кримінально каране хуліганство відрізняється від дрібного, передбаченого ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Серед суб'єктивних ознак необхідно розглянути вину, а також мотив цього кримінального правопорушення, тому що закон (ч.1 ст. 296) передбачає вчинення хуліганства з мотивів явної неповаги до суспільства. При характеристиці суб'єкта хуліганства бажано обґрунтувати встановлення зниженого віку кримінальної відповідальності – 14 років.

Третє питання плану потребує аналізу кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 – ч. 4 ст. 296 КК України, а саме: вчинення хуліганства групою осіб; особою, раніше судимою за хуліганство, пов'язане з опором владі або представників влади, або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії; із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень.

При відповіді на четверте питання необхідно зазначити, що хуліганство, як правило, являє собою складне кримінальне правопорушення, у процесі вчинення якого шкода завдається не тільки громадському порядку й моральності, а й іншим об'єктам кримінально-правової охорони (життю, здоров'ю, праву власності, порядку управління). У зв'язку із цим

виникає потреба вказати, в яких випадках шкода, що завдається особі, праву власності або іншим об'єктам, охоплюється складом кримінально караного хуліганства, а в яких потребує додаткової кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень. Висновки з цього приводу бажано підкріпити прикладами судової практики.

Список основної літератури

Книженко О. О., Іванцов В. О., Корнієць П. Ю. Актуальні питання відповідальності за вчинення хуліганства. *Юрист України*: наук.-практ. журн. 2013. № 1. С. 92–98. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: [б. в.], 2015. 16 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Галемін О. А. Історико-правовий аспект розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за хуліганство. *Морально-етичні засади реформування кримінального законодавства України*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 10 квіт. 2015 р. Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2015. С. 121–123. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кузнецов В. В., Бабаніна В. В., Кузнецова Л. О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: національний та зарубіжний досвід: монографія. Київ: НВП “ІНТЕРСЕРВІС”, 2013. 268 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Фесенко Є. В. Кримінально-правові та адміністративно-правові проблеми відповідальності за хуліганство. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2014 р. Харків: Право, 2014. С. 225–228. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR

Артюхова В. В. Хуліганство: характеристика за кримінально-правовими та кримінологічними критеріями. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6. С. 103–115. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STR?is_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Івахненко О. А. Хуліганські діяння: загальне поняття та об'єкти злочинів. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 261–265. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Івахненко О. Об'єктивна сторона хуліганських діянь. *Вісник Національної академії правових наук України* : зб. наук. пр. 2015. № 1 (80). С. 151–160. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Івахненко О. А. Зарубіжний досвід криміналізації хуліганських діянь. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 257–260.

Налуцишин В. Кримінально-правова охорона громадського порядку (громадського спокою) за кримінальним законодавством зарубіжних держав: порівняльно-правова характеристика. *Вісник прокуратури*. 2013. № 12. С. 169–178. URL:

http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Кузнецова Л. О. Визначення ознак суб'єкта хуліганства за законодавством окремих зарубіжних країн. *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 141–144. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Писаренко Д. М. Неправильна кваліфікація діянь за ст. 296 КК України за відсутності в такому діянні складу злочину, передбаченого цією статтею. *Четверті Харківські кримінально-правові читання: тези доп. та наук. повідомл. учасн. Міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів (м. Харків, 16–17 трав. 2014 р.)*. Харків: Право, 2014. С. 369–371. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Налуцишин В. В. Характеристика суб'єкта хуліганства: наукові та практичні питання. *Хмельницький університет управління та права: унів. наук. зап.: Хмельницький: Хмельниц. ун-т управ. та права*, 2013. № 4 (48). С. 378–383. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тема 29. КОНТРАБАНДА НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ АБО ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

П л а н

Вступ

1. Загальна характеристика контрабанди наркотичних

засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у системі кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

2. Об'єктивні ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

3. Суб'єктивні ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

4. Кваліфікуючі ознаки контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

5. Порівняльний аналіз відповідальності за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн.

Висновки

У вступі пояснить, у чому полягає суспільна небезпечність досліджуваного кримінального правопорушення, зробіть історичний аналіз кримінальної відповідальності за нього.

Висвітлення першого питання плану необхідно розпочати із визначення місця контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів у системі кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів серед інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення. При розгляді цього питання бажано звернутися до судової практики і навести декілька прикладів.

Друге питання потребує розкриття об'єктивних ознак даного складу кримінального правопорушення, при цьому слід зосередитися на предметі даного кримінального правопорушення, показати його специфіку й назвати його види. Розгляд об'єктивної сторони вимагає, перш за все, пояснення альтернативних дій, вказаних у диспозиції, а також встановлення моме-

нту закінчення цього кримінального правопорушення.

Відповідаючи на третє питання, проаналізуйте особливості суб'єктивної сторони і дайте характеристику суб'єкта цього кримінального правопорушення.

При розгляді четвертого питання варто назвати й описати кваліфікуючі ознаки, передбачені ч. 2, 3 ст. 305 КК України.

Щоб висвітлити зміст останнього питання плану, необхідно навести порівняльну характеристику відповідальності за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн.

Список основної літератури

Авдєєв О. Р. Генеза міжнародно-правових засад протидії контрабанді психоактивних (наркотичних) речовин. *Юридична наука*. 2015. № 8. С. 191–198.

Букреєв О. І. Досвід країн Балтії у сфері протидії контрабанді наркотичним засобам, психотропним речовинам, їх аналогам або прекурсорам. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Міжнар. гуманіт. ун-ту (м. Одеса, 28 жовт. 2011 р.). Одеса: Фенікс, 2011. С. 40–43.

Бовкун В. В. К вопросу о квалификации контрабанды наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов. *Уголовная политика Российской Федерации в сфере противодействия наркотизации общества*: материалы Междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 130-летию Белгород. гос. ун-та. Белгород: БелГУ, 2006. С. 106–110.

Габуда А. С. Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, поєднану з опором працівнику митного органу. *Український вісник психоневрології*. Т.16. Вип. 3 (56), дод.: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. “Фармацевтичне право та доказова фармація в Україні” (присвячена пам'яті проф. І. Т. Дешешко). Харків: Б. в., 2008. С. 108–110.

Горбаченко П. А. Визначення предмета контрабанди нар-

котичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. *Держава і право. Юридичні науки*: зб. наук. пр. 2016. Вип. 72. С. 449–461.

Давлатов Ш. Б. Об'єкт контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: кримінально-правова. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*: спец. вип.: *Актуальні проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин*. 2006. № 2(31). С. 155–158.

Дорош Л. В. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: проблеми кваліфікації. *Юридичний радник*. № 1. 2005. С. 82–84.

Леонідова О. О., Детюкова М. Є. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів як вид злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Право і Безпека*. 2011. № 5. С. 158–162.

Мирошніченко Н. А. Уголовно-правовая ответственность за контрабанду наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 54. С. 266–270.

Музика А. А. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід: монографія. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2011. 276 с.

Музика А. А. Проблеми кримінальної відповідальності за “наркотичні” злочини в Україні. *Матеріали заключної конференції спільної Українсько-американської науково-дослідної програми Академії правових наук України та Національного інституту юстиції Департаменту юстиції США*: тези доп. та наук. повідом. учасн. конф. з укр. сторони). Харків: ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”», 2001. С. 53–58.

Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. В. Дорош та ін.; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, Л. В. Дорош. Харків: Право, 2005. 256 с.

Сорока Ю. Г. Проблеми кваліфікації контрабанди за КК України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип. 30. С. 485–491.

Сорока С. О. Об'єкт злочинної контрабанди наркотичних засобів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2006. Вип. 31. С. 429–434.

Сорока С. О. Зміст суб'єктивної сторони контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XIII Регіон. наук.-практ. конф. (8–9 лют. 2007 р.)*. Львів: ЛДУ, 2007. С. 493–495.

Сорока С. О. Порівняльний аналіз відповідальності за контрабанду наркотичних засобів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних країн. *Митна справа*. 2011. № 4. С. 43–48.

Стрельцов Є. Л., Притула А. М. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів: склад злочину: наук.-практ. коментар. Одеса: Фенікс, 2012. 86 с.

Додаткова література

Бойчук В. Ю. Щодо питання внесення змін до статті 305 КК України (контрабанда наркотичних засобів). *Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали постійно діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 21 жовт. 2016 р.)*. Харків: Право, 2016. Вип. 8. С. 107–109.

Васьковська В. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду: проблеми та шляхи вирішення. *Кримінальний кодекс України 2001 р. (проблеми, перспективи та шляхи вдосконалення кримінального законодавства): матеріали Наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2003 р.* Львів: ЛІВС при НАВС України. 2003. С. 152–154.

Сіленко В. В. Про деякі проблемні питання кримінальної відповідальності за контрабанду. *Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 13–15 квіт. 2007 р.* Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2007. Ч. 2. С. 141–143.

Нормативні акти і матеріали

судової практики

Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: постанова Пленуму Верховного суду України від 26.04.2002 р. № 4. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02>

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: постанова Пленуму Верховного суду України від 03.06.2005 р. № 8. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05>

Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/60/95-вр>

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів від 06.05.2000 р. № 770 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п>

Т е м а 30. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИМАГАННЯ (ст. 189 КК УКРАЇНИ) І ПРИМУШУВАННЯ ДО ВИКОНАННЯ ЧИ НЕВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ (ст. 355 КК УКРАЇНИ)

П л а н

Вступ

1. Поняття “вимагання”, його об’єктивні та суб’єктивні ознаки.

2. Кваліфікуючі ознаки вимагання.

3. Поняття “примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань”, його об’єктивні й суб’єктивні ознаки.

4. Кваліфікуючі ознаки примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань.

5. Відмежування вимагання від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань.

Висновки

У вступі слід обґрунтувати актуальність розглядуваної теми, необхідність кримінально-правової боротьби із кримінальними правопорушеннями проти власності, кримінальними правопорушеннями проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і кримінальними правопорушеннями проти журналістів, навести, по можливості, дані судової статистики.

При відповіді на перше питання плану необхідно надати соціально-правову характеристику вимагання, вказати на чинники, які зумовили необхідність криміналізації такого діяння. При розгляді поняття «вимагання» слід пояснити, що: 1) протизаконна вимога завжди має майновий характер; 2) така вимога обов'язково поєднується з погрозою; 3) погроза може мати різний характер, але її метою є примушення потерпілого передати майно; 4) вимагання здійснюється з корисливим мотивом. Вивчаючи об'єкт цього кримінального правопорушення, треба враховувати, що вимагання належить до так званих «багатооб'єктних» кримінальних правопорушень. Важливо показати, який об'єкт виступає основним безпосереднім об'єктом вимагання, а які об'єкти є безпосередніми додатковими, а також детально проаналізувати ознаки предмета вимагання, зупинившись на його специфіці і видах. Характеризуючи об'єктивну сторону вимагання, варто звернути увагу на особливості конструкції складу даного кримінального правопорушення, при цьому обов'язково слід з'ясувати момент, з якого кримінальне правопорушення вважається закінченим. Також потрібно зупинитися на способі вчинення кримінального правопорушення. Важливо розуміти, що особливості об'єктивної сторони неможливо розкрити без докладного розгляду психічного й фізичного насильства, що супроводжує вимогу. Слід пам'ятати, що вимога з метою реалізації законних прав та задоволення інтересів виключає склад вимагання. Далі необхідно окреслити суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення (суб'єкт, суб'єктивна сторона) і з'ясувати, які з них є обов'язковими для кваліфікації.

Для повного і всебічного висвітлення другого питання теми треба акцентувати на кваліфікуючих ознаках вимагання, а

також врахувати, що діяння винної особи може містити ще й інші склади кримінальних правопорушень. При цьому слід з'ясувати особливості встановлення кримінальної відповідальності і визначення покарання. Докладно бажано вивчити питання розмежування вимагання, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, і вимагання, вчиненого організованою групою.

При розгляді третього питання необхідно проаналізувати родовий і безпосередній об'єкт примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, окремо звернути увагу на поняття “цивільно-правове зобов'язання”, дослідити об'єктивну сторону, у тому числі спосіб вчинення кримінального правопорушення, розкрити ознаки суб'єкта (певний вік, осудність тощо; доцільність чи недоцільність зниження віку кримінальної відповідальності), і проаналізувати суб'єктивну сторону розглядуваного кримінального правопорушення, зокрема, питання про інтелектуальну й вольову ознаку умислу, зміст усвідомлення (фактичні обставини, суспільна небезпечність).

Висвітлюючи четверте питання, необхідно дати характеристику таким кваліфікуючим ознакам примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, як вчинення кримінального правопорушення повторно (у тому числі з'ясувати різновид повторності); вчинення кримінального правопорушення за попередньою змовою групою осіб або із погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; поєднання з насильством, що не є небезпечним для життя і здоров'я, або з пошкодженням чи знищенням майна; вчинення розглядуваного кримінального правопорушення організованою групою або в поєднанні з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я, або спричиненням суспільно небезпечного наслідку у вигляді значної шкоди (розкрити обсяг і зміст цього поняття), або спричиненням інших тяжких наслідків (також розкрити обсяг і зміст цього поняття).

Вивчення п'ятого питання потребує розмежування вимагання від примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань за характеристиками родового і безпосереднього об'єктів, предмета кримінального правопорушення, об'єктивною стороною й суб'єктивними ознаками (суб'єкт, суб'єктивна сторона) складу кримінального право-

порушення, порівняння ступеня суспільної небезпечності вимагання і примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Якщо в результаті неупередженого дослідження законодавчого формулювання розглядуваного кримінального правопорушення буде виявлено окремі його недоліки, можна запропонувати проєкт внесення змін до чинного законодавства й обґрунтувати їх.

Список основної літератури

Чуб І. М. Систематизація злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. *Проблеми законності*. 2012. Вип. 118. С. 270–277.

Семикіна Л. О. Вимагання за кримінальним кодексом України: автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків: б. в., 2011. 20 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. В. Деякі проблеми відмежування вимагання від суміжних складів злочинів та кваліфікації за сукупністю. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 10. С. 30–39.

Дьоменко С. В. Проблеми відмежування вимагання від деяких суміжних складів злочинів. *Вісник Запорізького державного університету*. 2004. № 1. С. 172–176. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. В. Кримінально-правова характеристика особливо кваліфікуючих ознак вимагання. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 1. С. 77–83. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Тихий В. П. Проблеми відповідальності за вимагання. *Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю*: зб. матеріалів Наук.-практ. конф. (Харків). Харків: ПФ «Книжк. вид-во “Лествиця Марії”». 2001. С. 29–31. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Соловйова А. М. Окремі питання розмежування вимагання і суміжних злочинів. *Право України*. 2011. № 10. С. 225–235. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Федоренко Д. М. Проблеми наступності норм про кримінальну відповідальність за вимагання. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків: Право, 2011. Вип. 22. С. 175–186. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Додаткова література

Дудоров О. О. Відповідальність за злочини проти власності: навч. посібник. Бердянськ: АРІУ при ЗДУ, 2000. 148 с.

Мельник О. В. Особливості застосування законодавства про відповідальність за вимагання. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип. 19. С. 24–28. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Семикіна Л. О. Щодо визначення загального поняття вимагання. *Конституція України – основа побудови правової держави і громадянського суспільства*: тези доп. та наук. повідомл. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів (26-27 черв. 2006 р.). Харків: Нац. юрид. акад.

України ім. Ярослава Мудрого. 2006. С. 268–270. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. Кваліфікуючі ознаки вимагання. Характеристика та проблеми застосування. *Вісник прокуратури*. 2008. № 10. С. 70–79. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Дьоменко С. В. Генеза складу вимагання в кримінальному праві України. *Кримінальне право і процес. Зразки документів*. Київ: Право-Інформ, 2012. 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM). URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Муженко П. М. Кримінально-правова кваліфікація вимагання за новим Кримінальним кодексом України. *Кримінальне право і процес. Зразки документів*. Київ: Право-Інформ, 2012. 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM). URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 1. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Т е м а 31. СЛУЖБОВА ОСОБА: ПОНЯТТЯ Й ВИДИ

П л а н

Вступ

1. Історія становлення поняття «службова особа» у кримінальному законодавстві України.
2. Ознаки службової особи.
3. Класифікація службових осіб.

Висновок

При написанні вступу слід підкреслити особливе значення правильного розуміння поняття «службова особа» для кваліфікації дій винного.

При розкритті першого питання плану курсової роботи необхідно проаналізувати розвиток кримінального законодавства України щодо закріплення поняття «службова особа». Розглянувши судову практику й теоретичні дослідження, висвітлить підхід законодавця й науковців до визначення цього поняття.

При вивченні ознак службової особи у кримінальному праві необхідно виходити із законодавчого визначення поняття “службова особа”. Доцільно проаналізувати осіб, які не є службовими особами й не несуть відповідальності за службові кримінальні правопорушення, зокрема, звернути увагу на працівників підприємств, установ і організацій, які виконують суто професійні, виробничі або технічні функції.

При дослідженні третього питання необхідно на підставі ч. 3, 4 ст. 18 КК України, п. 1, 2 примітки до ст. 364 КК України і п. 1 примітки до ст. 425 КК України назвати й охарактеризувати види службових осіб: 1) службові особи публічного права; 2) службові особи приватного права; 3) військові службові особи.

Список основної літератури

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика: учеб. пособие. Київ: Юрисконсульт, 2006. 342 с.

Бантишев О. Ф., Рибачук В. І. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: Питання кваліфікації злочинців, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України: навч. посібник. Київ : Вид. Дім “Ін Юре”, 2003. 116 с.

Гаращенко О. В. Поняття службової особи за кримінальним законодавством України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України*. 2006. № 4 (30). С. 196–205.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: монографія. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 304 с.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів : Б. в., 2007. 19 с.

Романов С. Ю., Шинкаренко М. А. Деякі спірні питання щодо поняття “службова особа” у кримінальному законодавстві України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 22. С. 121–125.

Хашев В. Г. Удосконалення поняття «службова особа» в Кримінальному кодексі України. *Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Запоріжжя: ЗЮІ ДДУВС, 2008. № 1-2008. С. 118–127.

Янюк Н. В. Нові підходи у визначенні понять “посадова особа” і “службова особа”. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип.19. С. 383–387.

Додаткова література

Андрушко П. П. Службова особа як спеціальний суб’єкт злочину. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 54. С. 110–118.

Громко В. Я. Основні шляхи вдосконалення кримінального законодавства в частині вдосконалення відповідальності за вчинення злочину службовою особою. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. С. 245–250.

Максимович Р. “Вікова” ознака службової особи. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2006. Вип. 42. С. 308–314.

Максимович Р. Л. Деякі питання застосування поняття «службова особа» за чинним кримінальним законодавством України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2007: спец. вип.: *Проблеми застосування кримінального законодавства України*. Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 130–133.

Перепелиця Г. Б. Періодизація історичних етапів формування поняття «службова особа» у вітчизняному праві. *Право і суспільство*. 2012. № 4. С. 179–183.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про судову практику у справах про хабарництво: постановою пленуму Верховного суду України від 26.04.2002 р. № 5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: постановою пленуму Верховного суду України від 26.12.2003 р. № 15. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03>

Т е м а 32. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ ВЛАДИ АБО СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКОМ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

П л а н

Вступ

1. Об'єктивні ознаки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.
2. Суб'єктивні ознаки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.
3. Диференціація кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Висновки

Під час підготовки курсового проекту необхідно уважно поставитися до визначення того, в якій редакції діє ст. 365 КК України, і використати рекомендовану літературу з урахуванням актуального змісту норми про кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Відповідь на перше питання передбачає окреме дослідження об'єкта й об'єктивної сторони перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Аналіз об'єкта розглядуваного кримінального правопорушення необхідно розпочати із вивчення загального об'єкта перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, потім охарактеризувати родовий об'єкт зазначеного кримінального правопорушення, після чого перейти до дослідження безпосереднього об'єкта перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. При розгляді безпосереднього об'єкта важливо врахувати те, що це діяння є поліоб'єктним, тому необхідно зупинитися на основному і додатковому безпосередніх об'єктах перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Вивчення об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення може відбуватися за схемою дослідження кримінальних правопорушень із матеріальним складом, тобто поетапно: спочатку проаналізувати діяння, потім суспільно небезпечний наслідок, наостанок причинний зв'язок. Характеризуючи діяння як ознаку об'єктивної сторони перевищення влади або службових повноважень, необхідно окремо зупинитися на специфіці дій суб'єкта кримінального правопорушення і навести перелік форм перевищення влади або службових повноважень. При цьому насамперед слід орієнтуватися на положення постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень». № 16 від 26.12.2003 р. При аналізі діяння можна вказати на наявні спірні питання, наприклад: при характеристиці дій винного згадати про полеміку щодо розкриття змісту ознаки «явність»; при визначенні переліку форм перевищення влади або службових повноважень звернути увагу на проблему віднесення до перевищення

тих чи інших форм, закріплених у згаданій постанові Пленуму ВСУ, тощо. При дослідженні суспільно небезпечно наслідку аналізованого кримінального правопорушення варто спиратися на визначення поняття “істотна шкода”, наведене в п. 3 примітки до ст. 364 КК України. З огляду на, характеризує істотну шкоду, спочатку доцільно встановити критерії визначення цього суспільно небезпечного наслідку, а потім розкрити зміст злочинного результату відповідно до кожного із установлених критеріїв. Останнім елементом об’єктивної сторони розглядуваного кримінального правопорушення причинний зв’язок.

Висвітлення другого питання вимагає надання характеристики суб’єктивній стороні й суб’єкту перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. При аналізі суб’єктивної сторони згаданого кримінального правопорушення слід урахувати, що психічне ставлення винного до дій завжди є умисним, а до наслідків може бути як умисним, так і необережним. Визначаючи суб’єкта цього правопорушення, необхідно з’ясувати ознаку спеціального суб’єкта кримінального правопорушення – службової особи правоохоронного органу.

Третє питання передбачає аналіз кваліфікуючих й особливо кваліфікуючої ознак, що обтяжують кримінальну відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Слід розкрити зміст кожної з них, а в частині дослідження кваліфікуючих ознак – ще й визначити їх співвідношення між собою за критерієм обсягу охоплених дій. Бажано висловити власну точку зору щодо того, чи є кваліфікований склад досліджуваного кримінального правопорушення формальним або матеріальним, чи є обґрунтованим рішення законодавця поряд із ознакою «насильство» вказати ознаку «погроза застосування насильства», чи потребує законодавчого вдосконалення ознака «застосування спеціальних засобів», чи доцільно закріплювати негативну ознаку «за відсутності ознак катування» та як у подальшому на нормативному рівні вирішити проблему розмежування катування і перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Список основної літератури

Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Харків: Право, 2013. Т. 2: Особлива частина. 1040 с.

Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.

Андрушко П. П. Перевищення влади або службових повноважень: характеристика складу злочину, передбаченого статтею 365 КК в редакції Закону України від 21 лютого 2014 р. № 746-VII. *Адвокат*. 2014. № 2. С. 15–23.

Загинець З. Глумачення кваліфікованого складу злочину, передбаченого у статті 365 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 59–65.

Задоя К. П. Проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері службової діяльності з урахуванням змін, передбачених Законом України від 21 лютого 2014 р. № 746-VII. *Адвокат*. 2014. № 5. С. 16–26.

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків: Право, 2013. 424 с.

Коваленко В. П. Зловживання владою працівниками правоохоронних органів. Київ: Атіка, 2012. 204 с. С. 89–107, 128–138.

Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: Б. в., 2010. 20 с.

Додаткова література

Волженкин Б. В. Служебные преступления: комментарий законодательства и судебной практики. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2005. 560 с.

Галахова А. В. Превышение власти или служебных полномочий. Москва: Юрид. лит, 1978. 96 с.

Здравомыслов Б. В. Должностные преступления. По-

нятие и квалификация. Москва. Юрид. лит., 1975 168 с.

Лысов М. Д. Ответственность должностных лиц по советскому уголовному праву. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1972. 176 с.

Светлов А. Я. Ответственность за должностные преступления. Київ: Наук. думка, 1978. 304 с.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-ХІІ.

Рішення Конституційного Суду України від 18.04.2012 р. по справі 10-рп/2012 (справа щодо застосування кваліфікуючої ознаки «працівник правоохоронного органу» до працівника державної виконавчої служби).

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: постанова Пленуму Верховного Суду України № 16 від 26.12.2003 р.

Постанова Верховного Суду України від 27.10.2016 р. № 5-99кс16 та Окрема думка судді Вус С. М. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/C77C4F09B0663A29C225806B0056B5AA)

Т е м а 33. ПІДКУП СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ АБО ОСОБИ, ЯКА НАДАЄ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ, АБО ПРАЦІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ ЧИ ОРГАНІЗАЦІЇ

П л а н

Вступ

1. Загальне поняття “підкуп службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації” (ст. 354, 368, 368³, 368⁴, 369 КК України) та його відмінність від поняття “одержання неправомірної вигоди шляхом вимагання”.

2. Поняття “неправомірна вигода” та її відмежування

від подарунка.

3. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі або особі, яка надає публічні послуги, або працівнику підприємства, установи чи організації (ст. 354, 368, 368³, 368⁴, 369 КК України). Умови звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення таких дій.

4. Прохання, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою або особою, яка надає публічні послуги, або працівником підприємства, установи чи організації (ст. 354, 368, 368³, 368⁴, 369 КК України).

5. Кваліфікуючі ознаки, що обтяжують відповідальність за кримінальні правопорушення, передбачені статтями 354, 368, 368³, 368⁴ і 369 КК України.

6. Відмежування підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації від суміжних кримінальних правопорушень.

Висновки

У вступі рекомендуємо стисло висвітлити актуальність питань боротьби з підкупом службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації, як проявом корупції. У зв'язку із цим необхідно використати положення Закону України Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII «.

Відповідь на перше питання потрібно почати із з'ясування особливостей характеру суспільної небезпечності підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації. Такий підкуп слід відрізняти від одержання зазначеними особами неправомірної вигоди шляхом вимагання, за якого має місце не добровільна угода двох сторін корупції, а примушування спеціальним суб'єктом іншої особи до надання неправомірної вигоди.

Розглядаючи друге питання, важливо зосередитися на аналізі законодавчих визначень неправомірної вигоди, наведених у примітках до статей 354 і 364¹ КК України. Неправомірну вигоду слід відмежовувати від подарунку, виходячи з того, що законодавча дефініція надана у ст. 1 Закону України

від 14.10.2014 р. № 1700-VII, є іншою за своїм змістом, а порушення законодавчих обмежень щодо подарунків є не корупційним, а пов'язаним із корупцією правопорушенням, за яке настає адміністративна відповідальність за ст. 172⁵ КУпАП.

Третє питання стосується загальної кримінально-правової характеристики дій особи, яка підкупує службову особу або особу, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації. Зокрема, необхідно дати визначення понять «пропозиція», «обіцянка» або «надання» неправомірної вигоди з урахуванням наявності законодавчих дефініцій пропозиції і обіцянки неправомірної вигоди, наведених у примітці до ст. 354 КК України. Вказані дії також потрібно узагальнено проаналізувати як ознаки об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 354, ч. 1 ст. 369, ч. 1 ст. 368³, ч. 1 ст. 368⁴ КК України, в їх поєднанні з іншими ознаками об'єктивної сторони та з вирішенням питання про момент закінчення кримінальних правопорушень. Далі поясніть умови звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення таких дій, виходячи зі змісту ч. 5 ст. 354 КК України, де вони законодавчо визначені.

Висвітлюючи четверте питання, потрібно навести загальну кримінально-правову характеристику дій службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації, вчинюваних при підкупі їх іншою особою, зокрема, розкрити зміст і встановити співвідношення понять «прохання», «прийняття пропозиції», «прийняття обіцянки» або «одержання» неправомірної вигоди. Ці дії варто узагальнено проаналізувати як ознаки об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 354, ч. 1 ст. 368, ч. 3 ст. 368³, ч. 3 ст. 368⁴ КК України, у сукупності з іншими ознаками об'єктивної сторони та з вирішенням питання про момент закінчення кримінальних правопорушень.

Далі розгляньте основний зміст кваліфікуючих ознак, що обтяжують відповідальність за кримінальні правопорушення, передбачені статтями 354, 368, 368³, 368⁴ і 369 КК України. Особливу увагу зверніть на поняття «вимагання неправомірної вигоди», зміст якого рекомендуємо розкривати, виходячи із законодавчого визначення цього поняття, наведеного в примі-

тці до ст. 354 КК України, а також з урахуванням правових висновків Верховного Суду України (див. постанову Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду України від 23.05.2013 р., справа № 5-13кс13. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 10. С. 12–13).

На завершення слід дати відповідь на питання про відмежування підкупу службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації від суміжних кримінальних правопорушень, зокрема, передбачених ч. 2 ст. 183, ч. 1 ст. 184, ч. 2 ст. 189, статтями 368² і 369² КК України, а також про співвідношення зі кримінальними правопорушеннями, передбаченими загальними нормами про зловживання владою, службовим становищем або повноваженнями (ст. 364, 364¹, 365² КК України).

Список основної літератури

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Злочини у сфері службової діяльності: навч. посібник. Київ: Юрисконсульт, 2006. 342 с.

Андрушко П. П. Реформа українського антикорупційного законодавства у світлі міжнародно-правових зобов'язань України. Київ: Атіка, 2012. 332 с.

Бантишев О. Ф., Рибачук В. І. Відповідальність за злочини у сфері службової діяльності: питання кваліфікації злочинів, передбачених розділом XVII Кримінального кодексу України: навч. посібник. Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. 116 с.

Кваліфікація злочинів: навч. посібник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Київ: Істина, 2010. 430 с.

Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Харків: Право, 2013. 424 с.

Клімова С. М., Ковальова Т. В., Тучак М. О. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення: навч. посібник. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 200 с.

Кримінальна відповідальність за окремі злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: наук.-практ. посіб. / Ю. В. Ударцов, С. М. Блажівський, Н. В. Лісова та ін.; за ред. Ю. В. Ударцова.

Київ: Алерта, 2013. 180 с.

Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: монографія. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. 304 с.

Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії. Київ: Атіка, 2001. 410 с.

Методичні рекомендації з питань кваліфікації корупційних злочинів, передбачених ст. ст. 364-1, 365-1, 365-2, 368-2, 368-3, 368-4, 369-2 КК України / уклад.: О. Г. Кальман, В. М. Куц, Я. О. Треньова, Н. М. Ярмиш. Київ: Нац. акад. прокуратури України. 2012. 38 с.

Навроцький В. Посадові злочини: лекції. Львів: Вид-во ЛДУ, 1997. 28 с.

Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.

Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: ВД «Дакор», 2016. 496 с.

Осадчий В. І Корупційні злочини: монографія. Київ: Вид-во Європейського ун-ту, 2016. 82 с.

Правила кримінально-правової кваліфікації у постановках Пленуму Верховного Суду України: практ. посібник. Харків: Фінарт, 2012. 196 с.

Савченко А. В., Кришевич О. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг: науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України. Київ: Алерта, 2012. 160 с.

Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика): навч. посібник. Київ: Центр учбової літ., 2016. 168 с.

Светлов А. Я. Ответственность за должностные преступления. Киев: Наук. думка, 1978. 304 с.

Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у сфері службової діяльності: навч. посібник. Київ: КНТ, 2007. 168 с.

Судова практика в справах про злочини в сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з

наданням публічних послуг: окремі тенденції, проблеми та перспективи вдосконалення / К. П. Задоя, М. О. Захарченко, К. І. Киливник та ін.; наук. ред. К. П. Задоя. Київ: Вид-во ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2014. 136 с.

Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Гізімчук С. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. / за ред.: В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. Харків: Право, 2014. 232 с.

Шиманський Ф. В. Хабарництво: кримінально-правовий аналіз одержання, давання і провокації хабара. Одеса: Фенікс, 2004. 180 с.

Юрченко О. М., Бантишев О. Ф., Кузьмін С. А. Загальні засади кваліфікації злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Київ: Паливода А. В., 2012. 60 с.

Ярмиш Н. М. Проблеми кримінально-правової кваліфікації (злочини проти життя та здоров'я особи, проти власності, у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг): навч. посібник. Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2014. 192 с.

Додаткова література

Андрушко П. П., Стрижевська А. А. Кримінальна відповідальність за одержання хабара (ст. 368 Кримінального кодексу України). *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 7. С. 22–28.

Бабиков О. Майновий характер неправомірної вигоди. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2013. № 4. С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnapu_2013_4_8.pdf

Бабиков О. П. Підходи до визначення змісту комерційного підкупу (підкупу у приватному секторі) за законодавством країн-членів Європейського Союзу. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 290–299.

Брисковська О. М. Проблеми доказування фактів одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 33–40. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvknusvs_2014_2_6.pdf

Гродецький Ю. В. Поняття неправомірної вигоди у

правовій конструкції «надання неправомірної вигоди». *Кримінальне право: традиції та новації*: матеріали Міжнар. круглого столу, присвяченого дню народження видатного вченого, героя України, академіка В. В. Сташиса, 9 лип. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 46–50.

Дідик С. Є. Від хабарництва до неправомірної вигоди суддів: еволюція законодавства. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 284–287. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chkup_2013_3_69.pdf

Драгоненко А. О. Статус особи, що надає неправомірну вигоду. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014. № 1. С. 95–100.

Дроздова О. І. Деякі питання кваліфікація хабарництва. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 2 (27). С. 129–135.

Дудоров О. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за одержання хабара: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 1994. 23 с.

Дудоров О. Кваліфікація одержання хабара, поєданого з вимагательством. *Право України*. 1994. № 5 (№ 5–6). С. 34–37.

Дудоров О. Про інтереси хабародавця при вимаганні хабара. *Юридичний вісник України*. 2009. № 1–2 (3–16 січня). С. 1, 10–11.

Дудоров О. О., Ризак Я. В. Проблемні питання вимагання неправомірної вигоди при вчиненні підкупу службової особи юридичної особи приватного права. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 180–191.

Дудоров О. О., Ризак Я. В. Суб'єкт «пасивного» підкупу службової особи юридичної особи приватного права: сучасний стан і перспективи. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2015. № 3. С. 81–98.

Загиней З. Медичний працівник як спеціальний суб'єкт пасивного підкупу. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1 (39). С. 67–73.

Загороднюк С. О. Неправомірна вигода як предмет корупційних злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 2. С. 47–49. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pupch_2014_2_16.pdf

Задніченко С. І. Кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою за законодавством Німеччини та України. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 143–148.

Калитаєв В. В. Кримінально-правова характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 375–380.

Кашкаров О. О. Відмінність одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації від одержання хабара. *Форум права*. 2011. № 2. С. 387–391.

Кваша О. О. Посередництво у хабарництві як особливий вид співучасті у злочині. *Держава і право*. 2011. Вип. 53. С. 494–500.

Кваша О. О. Кримінальна відповідальність за одержання хабара, вчинене за попередньою змовою групою осіб. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 215–219.

Киричко В. М. Вимагання неправомірної вигоди як обставина, що виключає кримінальну відповідальність особи, яка пропонувала, обіцяла чи надала неправомірну вигоду. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 10–11 жовт. 2013 р. Харків: Право*, 2013. С. 515–518.

Киричко В. М. Про відсутність суспільної небезпечності в діях особи, яка пропонувала, обіцяла або надала неправомірну вигоду внаслідок вимагання такої вигоди, та необхідність вдосконалення ч. 2 ст. 11 та пункту 5 примітки до ст. 354 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2 (5). С. 278–289.

Кушпін В. П. Кримінально-правова характеристика підкупу особи, яка надає публічні послуги. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2014. № 801. С. 202–211.

Кушпін В. П. Активний і пасивний підкуп службової особи юридичної особи публічного права за кримінальним законодавством України. *Вісник Національного університету «Львівська*

політехніка». *Юридичні науки*. 2015. № 813. С. 262–267.

Мельник М. І. Проблеми кваліфікації одержання хабара, поєданого з його вимаганням. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 1 (1). Дніпропетровськ: Дніпропетр. юрид. ін-т МВС України, 2000. С. 116–128.

Мисливий В. А. Пропозиція хабара: злочин чи виявлення умислу? *Юридичний вісник України*. 2010. № 1–2 (2–15 січ.). С. 7.

Михайленко Д. Г. Кваліфікація посередництва в хабарництві. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр.* Одеса, 2008. № 44. С. 276–283.

Михайленко Д. Г. Характеристика вини при вчиненні хабарництва. *Форум права*. 2008. № 1. С. 303–311.

Михайленко Д. Г. Кримінально-правова характеристика хабара. *Актуальні проблеми держави та права: зб. наук. пр.* Одеса, 2009. № 47. С. 62–69.

Михайленко Д. Г. Підстави кримінальної відповідальності за хабарництво (давання та одержання хабара): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2009. 21 с.

Михайленко Д. Г. Правова природа вимагання хабара та неправомірної вигоди. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Юрид. літ., 2010. Вип. 55. С. 395–400.

Мостепанюк Л. О., Грудзур О. М. Кримінально-правовий аспект одержання хабара, поєданого з вимаганням. *Адвокат*. 2007. № 2. С. 23–26.

Оробець К. Вимагання хабара як кваліфікуюча ознака одержання хабара. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 5. С. 129–131.

Осадчий В. І. Кримінально-правова характеристика та кваліфікація підкупу працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України). *Юридичний вісник*. 2015. № 2 (35). С. 145–151.

Плекан В. В. До питання кримінальної відповідальності «удаваного» посередника у підкупі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 4. С. 346–348.

Плекан В. В. «Посередництво у підкупі»: до питання про доцільність виокремлення окремої статті. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових*

наук України. 2016. № 6. С. 126–133.

Плекан В. В. Кримінальна відповідальність за посередництво у наданні та (або) одержанні неправомірної вигоди: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 19 с.

Севрюкова Г. С. Деякі питання кримінального законодавства України про відповідальність за хабарництво (історичний підхід). *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 3 (16). С. 52–58.

Титаренко О. О. Щодо питання доцільності криміналізації пропозиції надання неправомірної вигоди в контексті нового антикорупційного законодавства. *Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право)*. 2013. № 2. С. 172–177. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpiyua_2013_2_29.pdf

Томчук І. О. Порівняльно-правова характеристика відповідальності за давання хабара за вітчизняним та зарубіжним кримінальним законодавством. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 229–235.

Третьяков Д. А. Деякі питання щодо доцільності криміналізації пропозиції неправомірної вигоди. *Форум права*. 2013. № 4. С. 419–422.

Шмигельський В. В. Посередництва в хабарництві (отриманні неправомірної вигоди): проблема законодавчого регулювання й оперативного-тактичного використання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 6. С. 295–297.

Шумейко Д. О. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: проблеми правової кваліфікації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 39–51.

Чернега Ю. О. Передумови встановлення кримінальної відповідальності за підкуп у законодавстві України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 181–185.

Ярмиш Н. М. Подолання колізії між злочинами, передбаченими ч. 2 ст. 368 та ч. 2 ст. 189 КК України. *10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 жовт. 2011 р. Харків: Право, 2011. С. 321–323.

Ярошенко О. Д. Генезис положень національного за-

кону про кримінальну відповідальність за активний підкуп публічної службової особи. *Право і суспільство*. 2015. № 5. Ч. 2. С. 165–171.

Ярошенко О. Д. Предмет юридичних складів злочинів, передбачених статтею 369 Кримінального кодексу України, в аспекті його відповідності визначенню, що дається у Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 105–112.

Ярошенко О. Д. Кримінальна відповідальність за пропозицію та надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2014. 20 с.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Практика розгляду кримінальних справ про злочини, склад яких передбачено ст. 368 Кримінального кодексу України (одержання хабара). *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 9. С. 18–26.

Про судову практику у справах про хабарництво: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 5. *Вісник Верховного Суду України*. 2002. № 3. Вкладка. С. 9–16.

Судова практика розгляду кримінальних справ про службові злочини з ознаками корупційних діянь (статті 364, 365 та 368 Кримінального кодексу України), а також справ про адміністративну відповідальність за порушення вимог Закону від 5 жовтня 1995 р. «Про боротьбу з корупцією». *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 6. С. 17–23; № 7. С. 24–33.

Тема 34. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВВЕДЕННЯ В ОМАНУ СУДУ АБО ІНШОГО УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ

П л а н

Вступ

1. Поняття й форми вчинення введення в оману суду

або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України).

2. Об'єктивні ознаки кримінального правопорушення.

3. Суб'єктивні ознаки кримінального правопорушення.

4. Кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення.

5. Відмежування введення в оману суду або іншого уповноваженого органу від суміжних кримінального правопорушення.

Висновок

У вступі слід обґрунтувати актуальність теми дослідження. Для цього бажано навести статистичні дані щодо введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України) за останні роки. Потрібно аргументувати власну позицію щодо обрання теми.

Розкриття першого питання плану передбачає здійснення загального аналізу ст. 384 КК України, встановлення виду даного складу кримінального правопорушення. Необхідно охарактеризувати форми введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Для цього важливо визначити коло нормативно-правових актів і форм судочинства (проваджень), до яких відсилає ст. 384 КК України.

Під час дослідження другого питання плану необхідно встановити родовий, видовий і безпосередній об'єкти введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України). Визначення об'єкта введення в оману суду або іншого уповноваженого органу передбачає розкриття таких ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, суспільно небезпечне діяння, спосіб вчинення кримінального правопорушення обстановка вчинення кримінального правопорушення. Особливу увагу треба приділити обману як способу вчинення цього кримінального правопорушення та його впливу на формування даної конструкції.

Після встановлення ознак суб'єкта кримінального правопорушення необхідно вказати на форму вини, мотив і мету діяльності суб'єкта кримінального правопорушення, розглянути вплив помилки суб'єкта кримінального правопорушення на кваліфікацію.

Розкриття четвертого питання передбачає аналіз кваліфікуючих ознак введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України): «обвинувачення у тяжко-

му чи особливо тяжкому кримінальному правопорушенні», «штучне створення доказів обвинувачення чи захисту», «вчинення з корисливих мотивів». Необхідно зосередитися на таких кваліфікуючих ознаках, як «обвинувачення у тяжкому чи особливо тяжкому кримінальному правопорушенні» і «штучне створення доказів обвинувачення чи захисту». Важливо з'ясувати зміст цих ознак і вирішити проблему суб'єкта відповідальності за вчинення таких діянь, а також встановити необхідність (або відсутність необхідності) додаткової кваліфікації за службові кримінальні правопорушення або кримінальні правопорушення проти правосуддя. Вивчивши дані кваліфікуючі ознаки, обґрунтуйте необхідність встановлення окремого складу кримінального правопорушення «фальсифікація доказів».

П'яте питання плану можна висвітлити через з'ясування значення інтеграційних і диференціюючих ознак введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України), завідомо неправдивого повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України), відмови свідка від давання показань або відмови експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України) і перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК України). Аналіз ознак цих складів кримінальних правопорушень проти правосуддя передбачає використання суб'єктивного і об'єктивного критеріїв.

Список основної літератури

Злочини проти правосуддя: навч. посібник / за заг. ред.: В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 155 с.

Мірошниченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії: монографія. Київ: Десна, 2012. 431 с.

Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання / за ред. В. І. Борисова. Харків: Видавнича агенція «Апостіль», 2012. 260 с.

Юшина Ю. В. Посягання проти правосуддя, що здійснюються у процесі перевірки інформації про вчинені або підготовлювані злочини (кримінально-правовий аспект): авто-

реф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2012. 20 с.

Калініченко Ю. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2015. 20 с.

Шепітько М. В. Проблеми кримінально-правової охорони інтересів правосуддя. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування*: монографія / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, Л. М. Демидової. Харків: Право, 2017. 307–355.

Додаткова література

Шепітько М. В. Лжесвідчення та лжеприсяга: проблеми правової регламентації й виявлення неправди в показаннях. *Наукові праці НУ «Одеська юридична академія»*. Одеса: Юрид. л-ра, 2014. Т. XV. С. 313–320.

Навроцький В. О. Кримінально-правова оцінка експертної діяльності в Україні. *Вісник Запорізького національного університету*. 2003. № 1. С. 1–5.

Здоровко С. Ф. Порівняльний аналіз кримінально-правових норм України та сучасних держав Європи, Америки, Азії та Австралії про відповідальність за завідомо неправдиве показання. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2013. № 1086. С. 50–57.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради України*, 2016. № 28. Ст. 532.

Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Голос України* від 19.05.2012 р. № 90–91.

Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. *Голос України* від 21.04.1994 р.

Про виконавче провадження: Закон України від

02.06.2016 р. № 1404-VIII. *Голос України* від 05.07.2016 р. № 122–123.

Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. *Офіційний вісник України* від 07.09.2001 р. № 34. С. 1.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про тимчасові слідчі комісії, спеціальну тимчасову слідчу комісію і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 10.09.2009 р. № 20-рп/2009. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-09>

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

Т е м а 35. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ПОСЯГАЮТЬ НА ВІДНОСИНИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ

П л а н

Вступ

1. Суспільна небезпечність кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання.

2. Загальна характеристика складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 382, 388, 389–395 КК України.

3. Видовий і безпосередній об'єкти кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення і покарання. Об'єктивна сторона цієї групи кримінальних правопорушень.

4. Суб'єкт і суб'єктивна сторона кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення і покарання.

Висновки

У вступі необхідно висловити своє ставлення до обраної теми, а на обґрунтування її актуальності навести статистичні дані щодо вчинення кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення і покарання (ст. 382, 388, 389–395 КК України) за останні роки.

Розгляд першого питання передбачає вивчення поширеності кримінальних правопорушень, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення і покарання, а також історичні передумови криміналізації цих кримінальних правопорушень. Важливо вказати на ступінь суспільної небезпеки кримінальних правопорушень, передбачених ст. 382, 388, 389–395 КК України. Поясніть, як впливає суспільна небезпечність на призначення покарання.

Дослідження другого питання плану потребує здійснення загальної характеристики складів кримінальних правопорушень, передбачених зазначеними статтями КК України через: встановлення виду даних складів кримінальних правопорушень; вказівку на типові для цих складів об'єктивні й суб'єктивні ознаки; визначення кола нормативно-правових актів, які розкривають окремі ознаки даних складів кримінальних правопорушень.

Третє питання розкривається через формулювання видового (для кримінальних правопорушень даної групи) й безпосередніх об'єктів (для кожного із цих кримінальних правопорушень окремо). З'ясування об'єктивної сторони даної групи кримінальних правопорушень передбачає встановлення і розгляд обов'язкових ознак. Особливу увагу необхідно звернути на поведінку суб'єкта (активну, пасивну або змішану) і вказати, у чому вона полягає. Проаналізуйте усі ознаки об'єктивної сторони одного із кримінальних правопорушень, передбачених ст. 382, 388, 389–395 КК України (за вашим вибором).

Відповідь на четверте питання має містити аналіз типових обов'язкових ознак суб'єкта даної групи кримінальних правопорушень. Необхідно також вказати на типову форму вини, мотив і мету діяльності суб'єкта кримінальних правопорушень та вплив цих ознак на кваліфікацію. У межах розкриття цього питання вивчіть усі ознаки суб'єкта й суб'єктивної сто-

рони одного із кримінальних правопорушень, передбачених вищевказаними статтями КК України (за вашим вибором).

Список основної літератури

Злочини проти правосуддя: навч. посібник / за заг. ред. В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2011. 155 с.

Мірошниченко С. С. Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії: монографія. Київ: Десна, 2012. 431 с.

Богатирьов А. І., Ведмідський О. В., Некрасов О. О. Втеча в'язнів з місць несвободи (міжгалузеве дослідження) монографія / за заг. ред. І. Г. Богатирьова. Київ: ВД «Дакор», 2015. 228 с.

Шепітько М. В. Проблеми кримінально-правової охорони інтересів правосуддя. *Актуальні питання кримінального законодавства України та практики його застосування*: монографія / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, Л. М. Демидової. Харків: Право, 2017. 307–355.

Додаткова література

Плужнік О. І. Кримінальна відповідальність за порушення режиму відбування покарання у виправних установах та тримання під вартою: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2003. 24 с.

Головчук В. А. Кримінально-правова охорона порядку виконання судових рішень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2012. 20 с.

Богонюк Г. І. Кримінально-правова характеристика невиконання судового рішення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. 24 с.

Олійник О. І. Об'єктивні ознаки складу злочину, передбаченого ст. 391 КК України. *Право і суспільство*. 2013. № 4. С. 162–167.

Нормативні акти і матеріали судової практики

Про внесення змін до Конституції України (щодо пра-

восуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 28. Ст. 532.

Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Голос України* від 29.08.2003 р. № 161.

Про виконавче провадження: від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. *Голос України* від 05.07.2016 р. № 122–123.

Про пробацію від 05.02.2015 р. № 160-VIII. *Голос України* від 26.02.2015 р. № 35.

Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушеннями режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.03.1993 р. № 2. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-93>

Т е м а 36. ГЕНОЦИД

П л а н

Вступ

1. Об'єктивні ознаки геноциду.
2. Суб'єктивні ознаки геноциду.
3. Кримінальна відповідальність за геноцид за КК інших зарубіжних країн.

Висновки

У вступі необхідно звернути увагу на те, що геноцид належить до найбільш небезпечних кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку. Небезпечність його визначається тим, що воно ставить під загрозу існування окремих груп людей на підставі національних, етнічних, расових, релігійних та інших ознак. Бажано стисло описати історію розвитку кримінального законодавства про геноцид, суспільну небезпечність цього кримінального правопорушення і розкрити соціальну зумовленість

норми про відповідальність за це посягання.

Відповідь на перше питання необхідно розпочати із визначення місця геноциду в системі кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку. Розкриваючи об'єктивні ознаки геноциду за КК України, слід вказати основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, з'ясувати поняття «геноциду».

Аналіз об'єктивної сторони вимагає перш за все характеристики альтернативних дій, перелічених у диспозиції.

Важливо звернути увагу на визначення моменту закінчення цього кримінального правопорушення. Відповідаючи на це питання, варто назвати й охарактеризувати склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 442 КК України.

Друге питання потребує розгляду суб'єктивної сторони і суб'єкта кримінального правопорушення та, зокрема, особливостей мети цього кримінального правопорушення.

Відповідаючи на третє питання, варто назвати й охарактеризувати кваліфікуючі ознаки, передбачені ч. 2 ст. 442 КК України.

При висвітленні питання про кримінальну відповідальність за геноцид за законодавством інших зарубіжних країн слід мати на увазі, що кримінальне покарання за це правопорушення може суттєво відрізнитися від національного кримінального законодавства. Тому детально проаналізуйте об'єктивні й суб'єктивні ознаки геноциду за КК інших зарубіжних країн, зверніть увагу на місце даного кримінального правопорушення в системі норм відповідних країн і на те, як визначено ознаки об'єктивної сторони даного кримінального правопорушення. З'ясуйте, чи притаманні їм всім кваліфікуючі ознаки. Якщо так, то які саме та чи співпадають вони з переліком, наведених у КК України.

Наприкінці зазначте, у чому полягає подібність і відмінності цього кримінального правопорушення та, підсумовуючи, визначте, чи потребує вдосконалення норма про геноцид за КК України.

Список основної літератури

Мохончук С. М. Геноцид (гл. 10). *Злочини проти миру*

та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі: монографія. Харків: Право, 2013. С. 332–367.

Мохончук С. М. Кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за геноцид. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія. Право.* 2007. Вип. 8. С. 305–307.

Мохончук С. М. Злочин геноциду: історичне визначення та конвенціональне закріплення у міжнародному кримінальному праві. *Університетські наукові записки.* Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2011. № 3 (39). С. 356–361. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мохончук С. М. Кримінально-правова охорона миру та безпеки людства: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08; 12.00.11. Харків: [б. в.], 2014. 39 с.

Строкова І. І. Кримінальна відповідальність за геноцид (порівняльний аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: Б. в., 2010. 18 с.

Панкратова Е. Д. Уголовно-правовая характеристика геноцида: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва: Б. и., 2010. 26 с.

Кибальник А., Соломоненко И. Уголовная ответственность за геноцид. *Российская юстиция.* 2003. № 2. С. 36. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. І. Геноцид: історія виникнення поняття та його зміст. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ України.* 2007. № 2 (33). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 205–213.

Гнатовський М. Загальна характеристика злочину геноциду за міжнародним кримінальним правом. *Український часопис міжнародного права.* 2006. № 1. С. 77–94. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=

&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Арямов А. А. Преступления против мира и безопасности человечества: хрестоматийный курс лекций. Москва: Юрлитинформ, 2012. 472 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Shulzhenko, N., Romashkin, S., Shulzhenko, O., Mokhonchuk, S. (2020). Implementation of international crimes under the Rome Statute into national legal systems. *Amazonia Investiga*, 9(28), 2020, 528–535.

Додаткова література

Савченко А. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку в Україні та США (на рівні федерації) : порівняльний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 1. С. 116–119.

Броневицька О. М. Відповідність регламентації відповідальності за злочини проти миру і безпеки людства міжнародним договорам України кримінально-правового характеру. *Форум права*. 2012. № 1. С. 135–141.

Базов В. Кримінальна відповідальність за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права: навч. посібник Київ: Істина, 2003. 136 с. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Маєвська А. А. Злочин геноциду і відповідальність за нього: міжнародно-правові норми і національне законодавство. *Проблеми законності*. 2000. Вип. 44. С. 225–229. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Пилипенко В. Криміналізація злочину геноциду за Римським Статутом 1998 року. *Український часопис міжнародного*

права. 2003. № 4. С. 105–109. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Гацелюк В. О. Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: аспекти співвідношення національного та міжнародного права. *Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи*: матеріали наук.-практ. конф., Харків, 22–23 квіт. 2004 р. Київ; Харків: Юрінком Інтер, 2004. С. 131–133. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. І. Геноцид: об'єкт злочину в міжнародному і національному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2007. Вип. 3. С. 356–364. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Веселова Н. Г. Геноцид как международное преступление. *Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави*: матеріали IV Всеукр. наук. конф. правників-початківців, присвяч. пам'яті видатних вчених-юристів П. О. Недбайла, О. В. Сурілова, В. В. Копейчикова, Одеса, 10–11 листоп. 2006 р. Одеса: Юрид. л-ра, 2006. С. 292–294. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Денькович О. Діяння у складі злочину, передбаченому ч. 1 ст. 442 Кримінального кодексу України “Геноцид”. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XV Регіон. наук.-практ. конф. (4–5 лют. 2009 р.). Львів: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2009. С. 302–305. http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. І. Кримінальна відповідальність за гено-

цид: проблеми застосування та перспективи вдосконалення. *Проблеми протидії злочинності у сфері громадської безпеки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (10 жовт. 2008 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2009. С. 102–104. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Строкова І. Об'єктивні ознаки геноциду в кримінальному законодавстві України та інших держав романо-германської правової сім'ї. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 3. С. 69–75. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Мохончук С. М. Законодавство країн СНД про відповідальність за злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку: порівняльний аналіз. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 34. С. 88–96.

Мохончук С. М. Кримінальне законодавство зарубіжних країн про відповідальність за геноцид. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2007. Вип. 8. С. 305–307. URL: http://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=

Нормативні акти і матеріали судової практики

Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 09.12.1948 р. А/RES/260 А (III). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_155

Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людяності від 26.11.1968 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_168

Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_588

Додаток 1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

(повна назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва дисципліни)

на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
Інституту (факультету) _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Харків
20__ рік

З М І С Т

Загальні положення.....	3
Т е м а 1. Поняття публічних закликів за кримінальним правом України.....	15
Т е м а 2. Кримінальна відповідальність за фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110 ² КК України).....	19
Т е м а 3. Розмежування посягання на життя державного чи громадського діяча й умисного вбивства у зв'язку з виконанням службового або громадського обов'язку.....	24
Т е м а 4. Кримінальна відповідальність за перешкоджання законній діяльності збройних сил України та інших військових формувань.....	27
Т е м а 5. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство з корисливих мотивів і вчинене на замовлення...	30
Т е м а 6. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю, та способом, небезпечним для життя багатьох осіб.....	34
Т е м а 7. Умисне вбивство у стані сильного душевного хвилювання.....	37
Т е м а 8. Кримінальна відповідальність за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.....	40
Т е м а 9. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства.....	43
Т е м а 10. Умисне тяжке тілесне ушкодження, що причинило смерть потерпілого, та його відмежування від умисного вбивства і через необережність.....	46
Т е м а 11. Кримінальна відповідальність за катування.....	49
Т е м а 12. Незаконне проведення абортів або стерилізації: кримінально-порівняльний аналіз.....	53
Т е м а 13. Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці та за ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.....	57

Т е м а 14. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.....	63
Т е м а 15. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми	66
Т е м а 16. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.....	69
Т е м а 17. Кримінальна відповідальність за згвалтування.....	72
Т е м а 18. Проникнення у житло, інше приміщення чи сховище як кваліфікуюча ознака кримінальних правопорушень проти власності.....	77
Т е м а 19. Розбій і суміжні склади (грабіж, вимагання, бандитизм).....	80
Т е м а 20. Кримінальна відповідальність за шахрайство.....	84
Т е м а 21. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.....	87
Т е м а 22. Протидія законній господарській діяльності.....	93
Т е м а 23. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України), і розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України).....	98
Т е м а 24. Бандитизм.....	103
Т е м а 25. Кримінальна відповідальність за терористичний акт.....	106
Т е м а 26. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.....	110
Т е м а 27. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом.....	115
Т е м а 28. Кримінальна відповідальність за	119

хуліганство.....	
Т е м а 29. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.....	123
Т е м а 30. Кримінальна відповідальність за вимагання (ст. 189 КК України) і примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК України).....	128
Т е м а 31. Службова особа: поняття й види.....	134
Т е м а 32. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.....	136
Т е м а 33. Підкуп службової особи або особи, яка надає публічні послуги, або працівника підприємства, установи чи організації.....	140
Т е м а 34. Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.....	150
Т е м а 35. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, які посягають на відносини, що забезпечують виконання судового рішення та покарання.....	154
Т е м а 36. Геноцид.....	157
Додаток 1.	163

Навчальне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
ІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
(ОСОБЛИВА ЧАСТИНА)**

**і методичні рекомендації
до їх написання**

для студентів III курсу денних факультетів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”

Укладачі: В. Я. Тацій,
Л. М. Демидова,
Л. В. Дорош,
В. В. Гальцова,
С. В. Гринчак,
В. В. Ємельяненко,
В. М. Киричко,
Ю. С. Таволжанська,
С. М. Мохончук,
Н. В. Шульженко,
О. Е. Радутний,
М. А. Рубашенко,
М. В. Шепітько

Відповідальна за випуск *Н. В. Шульженко*

Редактор *Л. В. Русанова*